

Zemědělská politika České republiky jako nástroj rozvoje mikroregionu Mikulovsko

Bc. Barbora Kovaříková

Diplomová práce
2013

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Barbora Kovaříková**
Osobní číslo: **M11340**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Zemědělská politika České republiky jako nástroj rozvoje mikroregionu Mikulovsko**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Provedte rozbor teoretického rámce v oblasti zemědělství ve vztahu k rozvoji venkovských regionů.
- Představte zemědělskou politiku v EU a ČR

II. Praktická část

- Zhodnoťte vývoj zemědělství a jeho mimoprodukční funkci v rozvoji mikroregionu Mikulovsko po roce 1989.
- Vyhodnoťte dopady zemědělské politiky ČR na rozvoj mikroregionu Mikulovsko.
- Zpracujte projekt podpory vybraného odvětví zemědělské prvovýroby s významnou mimoprodukční funkcí na rozvoj mikroregionu Mikulovsko.

Závěr

Rozsah diplomové práce: cca 70
Rozsah příloh:
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

CARLSEN, Jack a Stephen CHARTERS. Global Wine Tourism: Research, Management and Marketing. 1. vyd. London: CAB International, 2006, 278 s. ISBN 1-84593-170-X.
CYVÍNOVÁ, Petra. Marketing jako zdroj konkurenční výhody v sektoru vinohradnictví a vinařství. In: Medzinárodné vedecké dni 2004: Európska integrácia - výzva pre Slovensko. 1. vyd. Nitra: SPU Nitra, 2004, 172 - 178 s. ISBN 80-8069-284-X.
CHLÁDKOVÁ, Hana. Perspektivy vývoje a návrhy opatření politiky vinohradnictví a vinařství a rozvoje venkova v Jihomoravském kraji: sborník výsledků druhého roku řešení projektu NAZV QF 3276. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2005, 167 s. ISBN 80-7157-899-1.
OSKAM, Arie, Gerrit MEESTER a Huib SILVIS. EU Policy for Agriculture, Food and Rural Areas. 2. vyd. Wageningen: Wageningen Academic Publishers, 2011, 454 s. ISBN 978-90-8686-180-4.
SINGH, Katar. Rural Development: Principles, Policies and Management. 3. vyd. London: SAGE Publications, 2009, 347 s. ISBN 978-81-7829-926-6.

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Pavel Bednář, Ph.D.
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání diplomové práce: 3. února 2013
Termín odevzdání diplomové práce: 2. května 2013

Ve Zlíně dne 3. února 2013

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

RNDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému,
- na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

- (1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.
- (2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.
- (3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

- (3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohou užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použité informační zdroje jsem citovala;
- odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 30.4.2013

Kovářiková

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem diplomové práce je vliv zemědělské politiky státu na rozvoj regionu Mikulovsko. V úvodu teoretické části je vysvětlena vzájemná souvislost zemědělství a venkovského rozvoje. Další teoretické kapitoly přibližují hlavní zásady politiky rozvoje venkova ČR, společné zemědělské politiky Evropské unie a zemědělské politiky ČR. Závěr teoretické části je věnován ekologickému zemědělství, které je do budoucna důležitou cestou udržitelného rozvoje venkova. V praktické části je Mikulovsko charakterizováno jako venkovský region s dobrými podmínkami pro rozvoj zemědělství. Diplomová práce je zaměřena hlavně na vinohradnictví a vinařství, které jsou strategickým odvětvím oblasti. Součástí práce je analýza názorů 5 regionálních vinařství na problematiku podnikání v oboru a vytvoření projektu kulturní akce zaměřené na propagaci vína a mikroregionu.

Klíčová slova: zemědělství, životní prostředí, mikroregion, rozvoj venkova, politika rozvoje venkova, společná zemědělská politika, zemědělská politika státu, ekologické zemědělství, vinařství, vinohradnictví, dotace, rekultivace vinic, technologie, vinařská turistika

ABSTRACT

The topic of the thesis is the influence of state's agricultural policy on the development of Mikulovsko region. The mutual connection between agriculture and rural development is described in the beginning of the theoretical part. Furthermore, the theoretical part describes the main principles of rural areas of the Czech Republic development policies, principles of the Common Agricultural Policy of the EU and agricultural policy of the Czech Republic. The end of the theoretical part is dedicated to ecological agriculture, which is perceived as an important way for the future sustainable development of rural areas.

The practical part characterizes the Mikulovsko region as a rural region with good conditions for agricultural development. The main topic of the thesis is mostly focused on winemaking and viticulture, which are the strategic sectors of the region. An analysis of opinions on the issue of entrepreneurship in the field of five regional winemakers is a part of the thesis as well as a project covering cultural events for promotion of wine and microregion.

Keywords: agriculture, environment, microregion, rural areas development, policy of rural areas development, Common Agricultural Policy of the EU, agricultural policy of the state, ecological agriculture, winemaking, viticulture, grants, restoration of vineyards, technology, wine tourism

Na tomto místě chci poděkovat vědoucímu mé diplomové práce, RNDr. Pavlu Bednářovi, Ph.D. za jeho rady a doporučení, za trpělivost a vstřícný přístup při konzultacích.

Motto:

„Hledáš-li poklad na vinici, celou ji překopej, naroste ti na větvi.“

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ZEMĚDĚLSTVÍ A VENKOVSKÝ ROZVOJ	11
1.1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ŽIVOT NA VENKOVĚ	12
1.1.1 Ekonomická situace zemědělství	12
1.1.2 Vliv zemědělství na životní prostředí	14
2 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EU	15
2.1 REFORMY SZP EU	18
2.1.1 MacSharryho reforma 1992	18
2.1.2 Agenda 2000 (1999).....	18
2.1.3 Reforma 2003, tzv. „Mid-term review“	19
2.2 KONTROLA PODMÍNĚNOSTI - CROSS COMPLIANCE	21
2.3 NEDOSTATKY SZP	23
2.4 REFORMNÍ NÁVRHY SZP PRO OBDOBÍ 2014-2020	24
2.5 EVROPSKÝ MODEL ZEMĚDĚLSTVÍ – SHRNUÍ.....	26
2.5.1 Zásady správné zemědělské praxe v EU:.....	26
3 ZĚMĚDĚLSKÁ POLITIKA ČR	27
3.1 GLOBÁLNÍ PROBLÉMY OVLIVŇUJÍCÍ ČESKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ.....	27
3.2 SPECIFICKÉ PROBLÉMY ZEMĚDĚLSTVÍ ČR.....	28
3.3 STRATEGICKÉ CÍLE KONCEPCE ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY ČR	30
3.4 PODMÍNKY ZEMĚDĚLSTVÍ ČR V PROSTŘEDÍ EU	31
3.5 KONCEPCE ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY ČR PO VSTUPU DO EU	33
3.6 NOVÁ REFORMA ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY 2008	36
3.7 VIZE ČESKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ PO ROCE 2010	37
4 EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ	38
PRAKTICKÁ ČÁST	41
5 MIKROREGION MIKULOVSKO	42
6 ZEMĚDĚLSTVÍ	48
7 TRH S VÍNEM	54
8 VINOHRADNICTVÍ A VINAŘSTVÍ	56
8.1 PROBLÉMOVÉ OKRUHY VINOHRADNICTVÍ V REGIONU MIKULOVSKO	62
8.2 ANALÝZA NÁZORŮ REGIONÁLNÍCH VINAŘŮ	62
9 PROJEKT	73
ZÁVĚR	81
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	83
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	86
SEZNAM OBRÁZKŮ	89
SEZNAM TABULEK	90
SEZNAM PŘÍLOH	91

ÚVOD

Tématem mé práce je vliv zemědělské politiky státu na rozvoj regionu Mikulovsko. Zemědělství je nejvýznamnější hospodářskou činností venkovské oblasti.

První kapitola teoretické částí vysvětluje vzájemnou **provázanost zemědělství a rozvoje venkova**. Zemědělství má vliv na kvalitu životního prostředí, vzhled krajiny, zaměstnanost a tím i osídlení venkova. Druhá kapitola je věnována **Společné zemědělské politice EU**, která je nejstarší, ale taky nejdražší společnou politikou EU. Je zde zachycen vývoj SZP od podpory zemědělců pomocí intervenčních cen a vývozních subvencí až po přímé platby podmíněné dodržováním zásad správné zemědělské praxe EU. SZP byla několikrát reformovaná a v roce 2000 vznikl **II. pilíř SZP, tzv. Politika rozvoje venkova**.

Třetí kapitola přibližuje **zemědělskou politiku České republiky** před vstupem a po vstupu do EU. Jsou zde pojmenovány hlavní problémy českého zemědělství, jako je vysoký podíl velkých zemědělských podniků pracujících na pronajaté půdě, extrémně velké zemědělské pozemky, které narušily ráz krajiny, snížily její retenční schopnost pro vodu a umožnily zvýšení vodní a větrné eroze zemědělské půdy. Vlivem intenzivního hnojení došlo ke znečištění povrchových i podzemních vod. Nově vznikající podniky prošly těžkým obdobím nedostatku kapitálu za cenu velkého zadlužení. Nová koncepce zemědělské politiky se zaměřuje na zvýšení konkurenceschopnosti českých zemědělců, na ochranu krajiny a kvalitu vyráběných potravin, na narovnání vlastnických vztahů k půdě. Jednou z cest k tomuto cíli je podpora **ekologického zemědělství**, kterému je věnovaná čtvrtá kapitola teoretické části.

V úvodu praktické části jsou uvedeny **základní charakteristiky mikroregionu Mikulovsko** a dopad společenských změn, transformace ekonomiky a členství v EU na **stav zemědělství v regionu**. Území mikroregionu se potýkalo i v důsledku probíhající hospodářské krize s vážnými projevy recese. Přesto má mikroregion výborné podmínky pro rozvoj zemědělské výroby. **Perspektivním odvětvím je hlavně vinohradnictví a vinařství**, na které jsem se ve své práci zaměřila. Na základě osobních rozhovorů s majiteli nebo zástupci pěti vinařství jsem zpracovala **analýzu názorů vinařů** z praxe na problematiku rozvoje vinohradnictví a vinařství v mikroregionu. Na závěr praktické části jsem zpracovala projekt kulturní akce s cílem propagovat regionální vinařství a producenty regionálních potravin.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZEMĚDĚLSTVÍ A VENKOVSKÝ ROZVOJ

Celé odvětví zemědělství je pevně spojeno s prostředím, kde je vykonáváno, což je venkovský prostor, malé obce, krajina a příroda. Naopak život venkovských obcí je bezprostředně spojen se sférou zemědělské výroby, s lesnictvím i vodním hospodářstvím. Otázky životního prostředí, kvality života venkovského obyvatelstva a otázky zaměstnanosti proto řeší jak zemědělská politika státu, tak i politika rozvoje venkova.

Zemědělství je významnou hospodářskou činností ve venkovském prostoru. Je spojeno nejen s využíváním krajiny, ale ovlivňuje podstatně i **osídlení venkova**. V druhé polovině 20. stol. byla značná tendence migrace obyvatelstva z venkova do měst. Souviselo to s intenzifikací zemědělské výroby a snížením počtu pracovníků v zemědělství a potravinářském průmyslu. Lidé uvolnění ze zemědělství hledali práci ve městech. Druhým faktorem, který se podílí na vysídlování venkova, je charakter zemědělství jako podnikatelské činnosti. Jeho výsledek je do značné míry ovlivňován klimatem, proto je tato činnost stran úspěšnosti vysoce riziková.

Zemědělství, zvláště pak intenzivní způsoby pěstování plodin a chovu hospodářských zvířat, má velký vliv na venkovskou krajinu. Vzniká otázka, zda je prioritní podporovat produkční funkci zemědělství (intenzifikaci) nebo je prioritní zlepšování podmínek života venkovského obyvatelstva a péče o životní prostředí s maximálním zachováním kulturní krajiny. Intenzifikace vede k **nadprodukcí zemědělských produktů**, což **snižuje jejich ceny** a snižuje konkurenceschopnost venkova. Proto se do popředí dostává podpora nepotravinářské produkce (výroba obnovitelných průmyslových surovin), agroturistiky, pěstování plodin pro energetické účely apod., tzn. **diverzifikace činností na venkově**. Každá činnost, která udrží osídlení ve venkovské oblasti, přináší zaměstnání místním obyvatelům a je ekonomicky přijatelná, **přispívá k dosažení trvale udržitelného rozvoje venkova**.

EU se svou **SZP** snaží zachovat osídlený ráz venkovské krajiny. Systémem přímých plateb podporuje příjmy zemědělců, přičemž systém výplaty postupně zdokonaluje tak, aby dotace nepodporovaly nadvýrobu. Pro hlavní plodiny a hospodářská zvířata jsou stanoveny limitní kvóty. Současně je podporována i údržba krajiny, od prostého sečení neobhospodářovaných luk, přes budování biokoridorů až po zachování rozmanitosti druhů živočichů i rostlin. EU vydala **směrnici IPPC** (Integrovaná prevence a omezování znečištění), která zavádí environmentální měřítko pro všechny činnosti, tedy i pro činnost zemědělskou. Tato směrnice chrání životní prostředí před znečišťováním tím, že podporuje výrobní postupy

šetřné k životnímu prostředí. IPPC je zapracovaná do legislativy České republiky. Jsou stanoveny limity znečišťování, které se postupně zpřísňují a vedou tak k postupnému zlepšování činnosti výrobců. **Multifunkční zemědělství tedy zahrnuje nejen produkci a zabezpečení potravin v dostatečné kvalitě, ale i funkci údržby a zachování krajiny, environmentální aspekty, ochranu biologické diverzifikace, problematiku přírodních obnovitelných zdrojů a rozvoj venkovských oblastí.**

Součástí SZP je **politika venkovského rozvoje**. Obecným principem této politiky je zamezení vysídlování venkovských oblastí, boj proti chudobě, podpora zaměstnanosti a rovných příležitostí, zlepšení životních a pracovních podmínek venkovské populace, ochrana životního prostředí a zvýšení blahobytu (Pělucha, 2006, str. 11). Důležitá je diverzifikace ekonomických činností, hlavně jsou podporovány malé a střední podniky a rozvoj venkovských služeb (turismus, rekreace, správa krajiny apod.). Udržitelný růst vývoje znamená, že **nesmí dojít dnešní činností k poškození budoucích generací**. EU navíc důsledně uplatňuje **princip subsidiarity, decentralizace a spolupráce**. Další zásadou při uplatňování politiky rozvoje venkova je **solidarita** bohatších členských zemí s chudšími a solidarita bohatších regionů s chudšími.

V **České republice** je za venkovskou obec pokládána každá obec, která má **méně jak 2000 obyvatel**. Takových obcí je v ČR 5612, tj. **89,82 % všech obcí**. Tyto obce spravují území tvořící 73,6 % plochy státu, přičemž v nich žije jen čtvrtina obyvatel ČR (26,3 %), což představovalo v roce 2005 asi 2 690 000 obyvatel (Pělucha, 2006, str. 17).

1.1 Faktory ovlivňující život na venkově

1.1.1 Ekonomická situace zemědělství

Zemědělská půda zaujímá **54 % rozlohy České republiky** (4264 ha zemědělské půdy), z toho **polovina se nachází v méně příznivých oblastech (LFA)**. Od r. 1995 ubylo 15 000 ha zemědělské půdy. Lesy tvoří třetinu půdního fondu ČR. Zatímco výměra orné půdy trvale klesá, především rozšiřováním trvalých travních porostů, výměra lesní půdy stoupá. Přesto je zornění půdy stále vysoké, a to i v LFA oblastech. Je trendem právě v těchto oblastech dosáhnou většího zatravnění a přesunout sem chov hospodářských zvířat. (NSPRV, 2006, str. 3)

Zemědělství se podílí přibližně 4 % na celkové zaměstnanosti v ČR a tento podíl nadále klesá. I podíl zemědělství a lesnictví na tvorbě HDP má klesající trend a přibližuje se průměru EU-15. (NSPRV, 2006, str. 3)

Průměrná velikost zemědělských podniků v ČR je 71 ha, **podniky s více než 50 ha obhospodařují 92,2 % zemědělské půdy**. Technicko-materiální zabezpečení zemědělské výroby zaostává, jelikož jeho obnova je ztížena vysokou **zadlužeností** českých zemědělců. Tato zadluženost je způsobena jednak vysokými náklady transformace a náklady na splnění norem, které na české zemědělství klade EU, zejména v oblasti eliminace negativních vlivů zemědělství na životní prostředí, kvality zpracovávání potravin a pohody hospodářských zvířat. Ekonomiku zemědělství komplikuje i velká roztržitost vlastnictví půdy a vysoké procento pronajaté půdy (90 %) od velkého počtu pronajímatelů. (NSPRV, 2006, str. 3)

Vstup ČR do EU otevřel zemědělcům evropský trh se zemědělskými produkty, stále ale platí, že ČR exportuje produkty s nižší přidanou hodnotou a produkty s vyšší přidanou hodnotou spíše dováží. Stejná situace je v lesnictví a dřevozpracujícím průmyslu, kde převažuje pilařská výroba a impregnace dřeva, přičemž perspektivní obory s vyšší přidanou hodnotou se rozvíjí jen pomalu (NSPRV, 2006, str. 4).

V posledním desetiletí **převládly v distribuci potravin obchodní řetězce**, které využívají své ohromné tržní síly ke stlačování cen národních zemědělských výrobců pod jejich výrobní náklady. Od roku 1990 vzrostla inflace přibližně na 400 %, spotřebitelské ceny tedy vzrostly asi 4x, přičemž ceny zemědělských výrobců téměř stagnují - vzrostly jen na 122 %. Z toho vyplývá, že **veškeré nárůsty cen v hlavních potravinových vertikálách směřovaly do rukou zpracovatelů a obchodníků!** (Seják et al., 2008, str. 126)

Průměrné **mzdy v zemědělství zaostávají** za ostatními odvětvími národního hospodářství. Věková struktura zemědělců se zlepšuje jen velmi pomalu, je třeba zapojení mladých zemědělců včetně předávání hospodářství, aby nedocházelo k ukončení činnosti, protože není nikdo, kdo by v hospodaření pokračoval.

Venkov má nižší podíl obyvatelstva v produktivním věku (70,8 %), v obcích do 100 obyvatel je to dokonce jen 66,5 %. Vylidňování venkova se podařilo zastavit hlavně v okolí velkých měst, kde dochází k masivní výstavbě rodinných domů a vzniku satelitů, nicméně v odlehlých oblastech (pohraničí, Vysočina) a v oblastech s vysokou nezaměstnaností vysídlování venkova pokračuje. Na život na venkově má vliv především **migrace mladých a**

kvalifikovaných lidí do měst. Nedostatek pracovních míst na venkově způsobuje i velkou vyjížděku z regionů za prací (až 60 %).

Struktura ekonomických aktivit je na venkově méně pestrá. Zaměstnanost obyvatel venkova ve službách je o 26 % nižší než v městských oblastech a o 10 % nižší než je průměr EU. Není plně rozvinuta venkovská turistika, její propagace i doprovodné služby (ubytování, stravování) jsou na nízké úrovni. Je třeba využít přírodní a kulturní dědictví venkovské krajiny. Bohužel mnohé památky na venkově jsou ve špatném stavu. (NSPRV, 2006, str. 6)

Atraktivita venkova pro život a podnikání je stále nízká, i když se s postupně budovanou technickou infrastrukturou lepší. Některé vesnice mají neupravená veřejná prostranství a zeleň, vzhled obcí kazí opuštěné hospodářské budovy, rozpadlá stavení apod.

1.1.2 Vliv zemědělství na životní prostředí

Zemědělství 2. poloviny 20. století značně zasáhlo do rázu české krajiny. Došlo **ke scelování pozemků do velkých bloků** bez ohledu na reliéf krajiny. Tato skutečnost spolu s intenzivním hospodářstvím narušily vodní režim krajiny, došlo ke znečištění vod, degradaci půdy, poklesu biodiverzity a snížení ekologické stability krajiny. (NSPRV, 2006, str. 4)

Snížení biodiverzity můžeme pozorovat v úbytku počtu druhů ptáků i celkového počtu ptactva, protože po scelení pozemků zmizela jejich přirozená stanoviště. Došlo k ohrožení řady biotopů na travních porostech z důvodů nekosení, zarůstání náletem dřevin, eutrofizaci lokalit v důsledku hnojení. V posledních letech dochází k ochraně zachovalých druhově bohatých luk a pastvin zařazením do chráněných oblastí nebo do lokalit Natura 2000.

Vliv nesprávného hospodaření se odrazil i na kvalitě lesů. Došlo k nahrazení druhově bohatých lesů stejnověkými porosty často jediné dřeviny (většinou rychle rostoucí a snadno zpracovatelné jehličnaté dřevo). Podíl listnatých dřevin je nyní 23 %, přičemž přirozenému stavu odpovídá cca 65 %. (NSPRV, 2006, str. 4)

ČR tvoří rozvodí 3 evropských řek – Labe, Dunaje a Odry, celková délka toků je cca 76 000 km. Na území ČR je cca 24 000 vodních nádrží (NSPRV, 2006, str. 5). Vysoké zornění půdy, velká průměrná plocha pozemků, nevhodná úprava koryt a břehů řek **snižuje retenční schopnost krajiny pro vodu** a podporuje povodňový režim toků. Retenční schopnost vodních nádrží je zhoršována zanedbaností hrází a technologických zařízení a hlavně zanesením nádrží bahnem. Intenzita zemědělské výroby již delší dobu překračuje

přirozené možnosti obnovy kvality zemědělských půd. V ČR byl v minulosti ve snaze maximalizovat produkci meliorován přibližně 1 milion hektarů zemědělské půdy, byla vytlačena voda z více jak 10 % území ČR. **Vodní erozí** je ohroženo 40 % zemědělské půdy. Tento způsob nakládání s půdou je dlouhodobě neudržitelný, a pokud nedojde k nápravě, hlavně k návratu vody do krajiny, tak to povede k totální ztrátě schopnosti těchto půd nést vegetaci. (Seják et al., 2008, str. 125)

Od roku 1990 se jakost vody ve vodních tocích významně zlepšila, nicméně 36,6 % území ČR patří do zranitelného území z hlediska **zatížení dusičnany**. (NSPRV, 2006, str. 5)

V posledních 20 letech ČR významně snížila emise hlavních znečišťujících látek do ovzduší, a to poklesem průmyslu s nejvyššími exhalacemi, dále obrovskými investicemi do čistících technologií a rozsáhlou plynofikací vytápění. Zemědělství je hlavním zdrojem **emisí amoniaku** do ovzduší. Účinnou obranou klimatu je zalesňování (roční přírůstek lesů v ČR je 2200 ha) a zvyšování druhové a věkové struktury lesů, dále využívání obnovitelných zdrojů energie, což je v ČR hlavně biomasa (jednak cíleně pěstovaná, jednak odpadní). (NSPRV, 2006, str. 5)

2 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EU

SZP je **nejstarší společnou politikou EU**. Její základy položila již Římská smlouva v r. 1958 a v praxi začala být prováděna od r. 1962. V průběhu desetiletí se její podoba několikrát změnila, protože se její nástroje nutně přizpůsobovaly změněné realitě v Evropě a ve světě. Přesto základní cíle a principy z Římské smlouvy zůstávají neměnné:

- **Zvýšit produktivitu zemědělství podporou technického pokroku a racionálním využitím výrobních činitelů, hlavně pracovní síly**
- **Zajistit odpovídající životní úroveň zemědělců, hlavně zvýšením příjmů osob zaměstnaných v zemědělství**
- **Stabilizovat trhy**
- **Zajistit plynulé zásobování a potravinovou soběstačnost**
- **Zajistit spotřebitelům potraviny za příznivou cenu** (Pělucha, 2006, str. 54)

V 50. letech se západní Evropa potýkala s nedostatkem potravin a byla závislá na jejich dovozu. Přitom se země v EHS docela dobře doplňovaly - Itálie byla producentem středozemních plodin, severské země se zaměřily na živočišnou výrobu a Francie dosahovala vysokých výnosů v obilí. Právě Francie vyvíjela největší tlak na přijetí SZP EU. Ve fran-

couzském zemědělství pracovala v 50. letech pětina průceschopného obyvatelstva, což mělo výrazný sociální a ekonomický dopad. Mezi zakládajícími členy EHS byla Francie největším zemědělským producentem a zamýšlela své přebytky vyvážet na trhy svých hospodářských partnerů. Stejný zájem měla i Itálie a především Nizozemí, které budovalo vysoce intenzivní zemědělství orientované na vývoz. Přijetím společné zemědělské politiky podmiňovala Francie svůj souhlas se zavedením volného trhu s průmyslovými výrobky. Obava o konkurenceschopnost průmyslových podniků ve Francii byla tak vyvažována cílem získat odbytiště pro francouzské zemědělské produkty. Německo mělo zájem především na společném trhu s volným pohybem průmyslového zboží. Jejich zájem na SZP byl menší, protože tehdejší NSR po vzniku NDR byla odříznuta od úrodných obilnářských oblastí na východě Německa, musela tedy obilí nakupovat na zahraničních trzích, kde ale byly ceny nižší než ve Francii. Jednání o SZP bylo prvním příkladem v historii, kdy se domlouvaly tzv. „balíky“, zajišťující vyváženost zájmů jednotlivých států.

Evropské státy se na budoucnosti zemědělství shodly. Měla být zajištěna jeho modernizace, aby se uvolnila pracovní síla pro prudce se rozvíjející průmysl. Ve srovnání s americkým zemědělstvím bylo totiž evropské zemědělství málo výkonné. V zemích budoucího EHS 17,5 mil. zemědělců zajišťovalo na 65 mil. hektarů výživu 150 mil. obyvatel, přitom v USA 4 mil. zemědělců na ploše 400 mil. hektarů živilo 200 mil. lidí. (Pěluha, 2006, str. 55)

Logickým krokem bylo tedy **zřízení jednotného trhu se zemědělskými produkty a ochrana domácích výrobců před zahraničními konkurenty**. Výdaje na podporu zemědělství začaly být hrazeny ze společného rozpočtu.

Pro každou skupinu výrobků byla vytvořena společná organizace trhu. Postupně vzniklo 22 společných tržních organizací (anglicky „Common Market Organizations“ CMO), např. pro obilí, rýži, cukr, chmel, osiva, víno, ovoce a zeleninu čerstvou, ovoce a zeleninu zpracovanou, CMO na mléko a mléčné výrobky, na hovězí maso, vepřové maso, drůbež a vejce, skopové maso. Zvláštní uspořádání existovalo pro květiny, med, líc a lihoviny. Ceny byly určovány na úrovni společenství a platily ve všech zemích stejně. Problémem tehdy byly kurzové pohyby měn mezi sebou, což řešilo opatření známé jako zemědělská měnová vyrovnání.

Zemědělci byli podporováni tzv. **intervenčními cenami** - v situaci, kdy tržní cena nějakého produktu klesla pod určitou hranici, stát začal vykupovat plodiny a potraviny od výrob-

ců za slíbenou intervenční cenu. Jestliže se exportované produkty prodávaly za nízkou světovou cenu, zemědělci získali náhradu do slíbené výše, tzv. **vývozní subvence**. Ceny byly tedy dány nikoliv tržně, ale administrativně. Trh Společenství byl před dovozem potravin a zemědělských produktů chráněn **vysokými cly**. Na dovážené zboží byly uvaleny i tzv. **vyrovnávací klouzavé dávky**. V době, kdy se do Evropského společenství potravin hlavně dovážely, byly zisky z těchto dávek velmi vysoké a dotovaly se z nich intervenční ceny.

Touto politikou došlo k zásadní změně, rostla zemědělská produkce, Evropské společenství se z čistého dovozce změnilo na významného vývozce. V r. 1978 bylo **dosaženo potravinové soběstačnosti v ES**. Ovšem zaručený odkup za garantovanou cenu vedl zemědělce ke zvyšování produkce bez ohledu na poptávku, začaly se **hromadit přebytky na intervenčních skladech**, náklady na dotace, skladování, export nebo likvidaci potravin, které se vyvézt nepodařilo, rostly. Evropský zemědělství orientační a záruční fond EAGGF, který celý systém financoval, se dostal do potíží. **SZP začala být velmi drahá**. (Respekt Institut, 2008, str. 5)

ES se navíc dostávalo do **konfliktu s některými zeměmi**. Členské státy preferovaly vývoz přebytků před jejich likvidací, vyvážely zboží s pomocí exportních dotací, což výrazně snižovalo jeho cenu. Tento dumping likvidoval domácí výrobce hlavně v rozvojových zemích. Např. v 90. letech rostl výrazně vývoz kuřecího masa EU do západní a střední Afriky. Ačkoliv byl tento produkt proti ostatním dotován v EU velmi málo, produkce kuřecího masa na Pobřeží slonoviny klesla v letech 2002 - 2003 o 25 % a do poloviny roku 2002 ukončilo činnost 40 % senegalských drůbežáren. To mělo samozřejmě i nepřímý vliv na domácí pěstitele kukuřice (Respekt Institut, 2008, str. 7). Již v letech 1986 -1994 při jednání GATT se EU musela zavázat k redukci ochranných cel a ke změně dotačního systému. Ukazovalo se, že je nutné SZP reformovat.

V sérii reformů došlo k postupnému útlumu intervenčních cen, které byly postupně nahrazeny tzv. **přímými platbami**. Přímé platby představují dnes největší položku v rozpočtu SZP. V 90. letech byly zavedeny i tzv. **produkční kvóty** (limity na produkci plodin a potravin) a **povinné uvádění části zemědělské půdy do klidu**. Tato opatření měla vést ke snížení nadprodukce v zemědělství. Přímé platby znamenají, že zemědělec dostane stejný obnos při malé i vysoké produkci, nemá tedy zájem na nadprodukcí a více se orientuje na poptávku trhu. Po uvedení těchto reformních kroků do života se objem intervenčních zásob skutečně snížil (Respekt Institut, 2008, str. 8).

EU jako člen WTO a GATT přijala v r. 1994 **Dohodu o zemědělství**, která rozděluje dotace do zemědělství na 3 skupiny (Respekt Institut, 2008, str. 9):

- **Jantarová skupina (Amber box):** dotace, které narušují trh nejvíce. Jsou to intervenční ceny, které měly být postupně snižovány. Nejškodlivější z této skupiny jsou tzv. vývozní náhrady, EU se zavázala zrušit je do r. 2013
- **Modrá skupina (Blue box):** přímé platby vázané na množství vypěstovaných plodin a chovaných zvířat, které je ale pevně limitováno - podléhá kvótám
- **Zelená skupina (Green box):** dotace, které nemají žádný nebo jen minimální vliv na obchod nebo výrobu, jsou to přímé platby, které nejsou vázány na objem produkce. EU je nyní využívá ve velké míře, proto tyto dotace i nadále snižují náklady na výrobu produktů až od 17 %

Pravdou zůstává fakt, že jakékoliv dotace, i zelená skupina, snižují cenu evropských produktů a způsobují **nerovnou hospodářskou soutěž**.

2.1 Reformy SZP EU

V letech 1992 až 2003 prošla SZP 3 reformami s cílem snížit finanční náročnost SZP.

2.1.1 MacSharryho reforma 1992

Tato reforma vznikla jako důsledek podpisu Dohody o zemědělství, která zavazovala členské státy snížit vývozní subvence, do roku 2000 snížit cla na zemědělské výrobky a snížit dotace do zemědělství obecně, aby se evropské ceny přiblížily světovým. Ztráta začala být zemědělcům hrazena **přímými platbami**. Ve snaze snížit zemědělskou nadvýrobu bylo zavedeno povinné uvádění půdy do klidu (**úhorování**). EU určovala podle situace na trhu rozsah těchto ploch. Ušlý výnos z odstavených ploch zemědělské půdy byl zemědělcům hrazen ve formě **kompensačních plateb**. Stejná pravidla byla stanovena pro snižování stavu dobytka. Byla zavedena **povinná environmentální kritéria** a nároky na **životní podmínky hospodářských zvířat**. Zemědělci byli motivováni k předčasnému odchodu do důchodu.

2.1.2 Agenda 2000 (1999)

Tato reformní opatření byla zavedena v důsledku stále drahé SZP, nemalý vliv měla i krize důvěry po skandálech s BSE (nemoc šílených krav) v 90. letech. Krize v sektoru hovězího masa proběhla tehdy ve dvou vlnách, v roce 1996 a 1999. Vyžádala si obrovské výdaje

v řádu miliard Eur - opatření na znovuzískání důvěry spotřebitelů zahrnovala povinné testování porážených kusů dobytka na BSE a likvidaci celých stád při zjištění nákazy. EU byla nucena opět přehodnotit systém dotací. Druhým důvodem pro reformní kroky byla příprava SZP na vstup zemí střední a východní Evropy. Způsob intenzivního hospodaření byl stále více nešetrný k životnímu prostředí a lidskému zdraví. Zemědělství bylo jednou **z pěti oblastí, kterých se reforma Agenda 2000 týkala.**

Hlavní reformy Agendy v oblasti zemědělství:

Další snížení intervenčních cen bylo vyváženo zvýšením kompenzačních přímých plateb. V obraně evropského trhu se státy zavázaly nahradit klouzavé dávky, které byly uvalovány na dovážené zboží, systémem pevných cel. Do konce roku 2000 se státy zavázaly snížit vývozní subvence o 21 % (Respekt Institut, 2008, str. 11).

Vznikl tzv. **druhý pilíř SZP**, tzv. **politika rozvoje venkova**, protože se ukázalo, že samotná podpora zemědělství nestačí k oživení venkovských oblastí a zajištění dostatečného počtu pracovních míst. PRV je taky hrazena z rozpočtu EU, ale je povinně **spolufinancována členskými státy**. Má tři hlavní osy (Respekt Institut, 2008, str. 11):

- **Osa na podporu konkurenceschopnosti**
- **Osa na podporu péče o životní prostředí, přírodu a krajinu**
- **Osa pro řešení úbytku pracovních příležitostí v zemědělství**

Reforma zavedla tzv. **modulaci**, tj. převod části přímých plateb na rozvoj venkova u farm, které dosahovaly na dotacích vysokých částek (více jak 5000 Eur ročně). Tento převod byl ještě **dobrovolný**. Vyplacení dotací mohlo být podmiňováno dodržováním environmentálních standardů.

2.1.3 Reforma 2003, tzv. „Mid-term review“

Cílem této reformy byla SZP, která méně zatěžuje rozpočet EU, posílení orientace zemědělců na trh, zajištění konkurenceschopnosti evropského zemědělství v globálním světě a prosperita venkovských oblastí. Reforma klade velký důraz na II. pilíř – rozvoj venkova.

Opatření:

- Široké portfolio plateb na jednotlivé plodiny nebo zemědělské aktivity bylo nahrazeno **platbou jedinou**
- Staré členské státy, Malta a Slovinsko dostávají dotace v režimu **jednotné platby na podnik (Single Payment Scheme, SPS)**, ostatní státy EU-27 mají **jednotnou platbu**

na plochu (Single Area Payment Scheme, SAPS). SPS umožňuje státům vyplácet přímé platby na základě výše podpory, kterou podniky dostávaly v minulosti (**historický model**) nebo si stát určí pro každý region jednotnou výši platby a podniky dostanou platbu vypočítanou jako násobek této částky počtem hektarů, které obhospodařují (**regionální model**). SPS umožňuje i nadále některé platby zčásti vázat na množství produkce (např. platby na obiloviny, skot, když není určen na produkci mléka, ovce, kozy, bavlna). SAPS neumožňuje ani částečné vázání plateb na produkci, vyplácí fixně stanovenou částku na každého zemědělce podle počtu hektarů půdy nebo kusů dobytka. Tímto způsobem byly evropské dotace vypláceny i českým zemědělcům. **ČR na systém SPS přechází v roce 2013.** Průměrná velikost farmy v EU je 16 ha, průměrná velikost zemědělského podniku v ČR je 84,2 ha, což představuje nejvyšší koncentraci zemědělské výroby v Evropě.

- **21 Společných organizací trhu** zaměřených na jednotlivé komodity se spojily v **jedinou organizaci**, čímž došlo ke snížení administrativních nákladů
- 90 % přímých plateb bylo odděleno od objemu produkce, čímž padla motivace k nadprodukcii
- Platby jsou podmíněny dodržováním „**cross-compliance**“ neboli český standard podmíněnosti, jako je ochrana vod a ovzduší, kvality potravin, podmínky života zvířat apod.
- **Povinná modulace.** Přímé platby zemědělcům (pilíř I. SZP) jsou zatíženy procentním snížením (v r. 2005 to bylo 5 %) a tyto prostředky jsou převedeny do pilíře II., tj. rozvoje venkova. V EU-15 je modulace povinná pro všechny podniky, které dostávají na dotacích více jak 5 000 Eur ročně. 1 % těchto plateb zůstává ve státě, který je generoval, zbytek se převádí do zvláštního fondu. Komise prostředky fondu přerozděluje členským státům podle kritérií zemědělské plochy, zaměstnanosti v zemědělství, HDP na hlavu apod. Každý členský stát tak dostane alespoň 80 % „svých vlastních“ modulovaných prostředků zpět. Nové členské státy nemají modulaci povinnou, ale jen do doby než jejich platby dosáhnou výše přímých plateb starým členským státům (Respekt Institut, 2008, str. 13):

Probíhající úpravy SZP snižují dotace do prvního pilíře SZP a posilují II. pilíř SZP. V roce 2008 vydala EU na zemědělství a rozvoj venkova **42,6 %** celého evropského rozpočtu, tj. 55,1 mld. Eur. V roce 2009 **42,78 %** rozpočtu, tj. 57,5 mld. Eur. V rozpočtovém

období 2007 - 2013 je to celkem **43 %** celkového rozpočtu EU. Ke zlevnění SZP tedy nedochází, ale protože roste rozpočet Unie, tak podíl SZP na celkových výdajích klesá. (Respekt Institut, 2008, str. 15)

Stran **financování SZP** panuje v Evropě názorová neshoda. Např. Francie prosazuje zachování silné podpory zemědělství. **Zastánci levnější SZP**, ke kterým patří i ČR, argumentují tím, že odvětví, které zaměstnává jen 5 % obyvatelstva Evropy a na HDP EU se podílí cca jen 1,3 %, nemůže spotřebovávat tak velkou část unijního rozpočtu. Opačný názor argumentuje tím, že ostatní politiky (vzdělávání, zdravotní a sociální péče) jsou financovány členskými státy, kdežto zemědělská politika je financována převážně z evropských peněz, proto musí být její podíl na unijním rozpočtu tak velký. Navíc argumentují, že rozpočet SZP představuje **jen 0,5 % HDP EU**. (Respekt Institut, 2008, str. 16)

V programovém období let 2007 - 2013 působí v oblasti zemědělství a venkova 2 hlavní fondy:

- *Evropský zemědělský garanční fond EAGF*
- *Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova EAFRD*

Oblast rybníkářství řeší samostatný *Evropský rybářský fond EFF*.

Na pomezí venkova a zemědělství působí i nástroje Politiky soudržnosti EU, jako jsou *Evropský fond pro regionální rozvoj ERDF* (finance z něj jsou v gesci různých národních ministerstev), *Evropský sociální fond ESF* (financování v gesci MPSV) a *Fond soudržnosti* (finance v gesci MMR).

2.2 Kontrola podmíněnosti - Cross compliance

Kontrola podmíněnosti je **politikou prosazení zákonných ustanovení v zemědělství**. Implementace této politiky je pro členské státy povinná od r. 2003. Český překlad anglického výrazu je dost obtížný, většinou se překládá jako politika křížového souladu, křížové podmíněnosti, kontrola podmíněnosti. Cílem této politiky je ochrana životního prostředí, zdravotní nezávadnost potravin, správné zacházení s hospodářskými zvířaty, zlepšení evidence zvířat a prevence epidemií. Podstatou kontroly podmíněnosti je **vazba přímé dotace na dodržení pravidel, a pokud je podnik poruší, má dotaci krácenou**. Krácení plateb při nedodržení podmínek se týká taky dotací z EAFRD (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova), pro programové období 2007-2013 jsou vázány hlavně platby za přírodní znevý-

hodnění, platby v rámci Natura 2000, platby na zalesnění zemědělské půdy a platby na podporu dobrých životních podmínek zvířat.

Politika CC má tři prvky:

1. **Požadavek GAEC (Good Agricultural and Environmental Condition)** – v češtině překládáno jako **dobré zemědělské a environmentální podmínky**. Standardy GAEC mají udržet dobrou kvalitu půdy, musí být zajištěna minimální údržba pozemku, zachována stanoviště volně žijících živočichů a rostlin, dále řeší problematiku půdní eroze, půdní struktury a organických látek v půdě. Každý členský stát si své standardy tvořil sám, protože vychází se svých podmínek.
2. Dodržování tzv. **SMR standardů (Statutory Management Requirements)** – česky překládáno jako **zákonné požadavky na hospodaření**. Jedná se o 19 směrnic a nařízení EU z oblasti životního prostředí, zacházení se zvířaty, veřejného zdraví, zdraví zvířat a rostlin, notifikace chorob a označování a registrace hospodářských zvířat
3. **Udržení určité minimální plochy pastvin**. Trvalé travní porosty mají důležitou úlohu v udržení vody v krajině a v prevenci eroze. Travní plochy omezují i splachy hnojiv a pesticidů z orné půdy do vody. Úprava pitné vody pak není tak drahá. Travní porosty jsou méně obdělávané, proto přispívají k biodiverzitě krajiny. Zejména v méně úrodných oblastech je žádoucí přeměna orné půdy v trvalé travní porosty jako prevence zemědělské nadvýroby.

Nedodržení GAEC je sankcionováno již od vstupu ČR do EU, zatímco povinnosti plynoucí z 19 směrnic SMR jsou sankcionovány až od r. 2009. V ČR byly v roce 2005 stanoveny následující standardy:

- **nerušení krajinných prvků**, zejména mezí, teras, větrolamů, zatravněných údolnic, polních cest, jakož i vodních toků a útvarů povrchových vod
- **vyločení širokořádkových plodin** na půdních blocích se svažitostí více jak 12°
- **zapravování statkových hnojiv** v tekuté formě do půdy nejdéle za 24 hod po aplikaci, pokud svažitost pozemku přesahuje 3°
- **vyločení změny kultury travní porost na kulturu orná půda** na obhospodařovaných půdních blocích
- **nepálení rostlinných zbytků na pozemcích** po sklizni obilovin, olejnin, popř. luskovin, aby se posílil obsah organických látek v půdě.

Sankce za nedodržení GAEC jsou **3 – 5 % z celkové výše dotace**, pokud jsou standardy porušovány opakovaně, může být sankce do **15 %**, při úmyslném nedodržování až **20 %**.

Jednou ze skupiny SMR jsou *environmentální směrnice*, které reagují na problematiku splachů hnojiv, rozmetání čistírenských kalů na polích a negativního působení agrochemie na různé formy života. Velká část těchto směrnic byla implementována do české legislativy: tzv. nitrátová směrnice, kalová směrnice, směrnice o ochraně volně žijících ptáků, směrnice o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

Další skupinou SMR je legislativa pro *identifikaci a evidenci zejména hovězího dobytka, ale i ovcí a koz* a ostatních hospodářských zvířat. Většina těchto opatření jsou Nařízeními EK, Rady a Parlamentu, které platí v členských státech přímo, zatímco Směrnice Rady jsou do české legislativy převáděny.

Třetí skupinou SMR je *legislativa, týkající se zdraví zvířat a lidí a bezpečnosti potravin*. Některé dříve používané látky v zemědělství (hormony estrogenní, androgenní, gestagenní, thyreostatika, beta-sympatomimetika) mohou zůstat v potravinách v množství, které ohrožuje lidské zdraví. Proto byly vydány směrnice EU o zákazu používání těchto látek. Do této skupiny směrnic patří i pesticidová směrnice na ochranu rostlin. Legislativa ohledně slintavky, kulhavky a BSE řeší hlavně způsob oznamování nákazy.

Poslední skupina směrnic je *tzv. welfare-ová*, jejím cílem je řádné etické zacházení se zvířaty ve velkochovech, ale i v malých hospodářstvích. Byly přijaty směrnice, které stanoví minimální požadavky pro ochranu telat, pro ochranu prasat, pro ochranu ostatních zvířat pěstovaných pro hospodářské účely.

Dodržování SMS není od roku 2009 sankcionováno krácením dotací, ale protože se jedná o součást legislativy, jejich nedodržování je trestáno obvyklými právními postupy. **Za provádění kontroly je odpovědný Státní zemědělský intervenční fond (SZIF)** a jeho regionální odbory. (Pěluha, 2006, str. 73 – 80)

2.3 Nedostatky SZP

System distribuce podpor není dobře propracovaný. **Velké dotace směřují do velkých podniků, které by dokázaly přežít i bez dotací.** 25 % největších zemědělských podniků dostává 70 % prostředků SZP. Malé farmy jsou stále méně konkurenceschopné a ze země-

dělství odchází ročně cca 2 % lidí. To vede k opouštění půdy a venkova. (Respekt Institut, 2008, str. 18)

Určitá část dotací spočívá stále v **intervenčních nákupech produktů** od výrobců (mléko, mléčné výrobky, cukr) či komodit (obiloviny) za předem určenou cenu. Tyto produkty jsou uskladněny v intervenčních skladech na náklady EU. Prostředky SZP plynou ne pouze samotným pěstitelům, ale i zpracovatelským podnikům. Téměř **50 % příjemců dotací nejsou zemědělci!** Jsou mezi nimi i nadnárodní zpracovatelské a potravinářské koncerny s obrovským obratem. (Respekt Institut, 2008, str. 18)

Většina nových členských států nedostává z EU stejné dotace jako staré členské státy. ČR dostává jen 25 % sumy pro EU-15. Např. v roce 2008 největšími příjemci z I. pilíře byly tak jako v minulosti Francie (21,5 % celkové částky), Německo (14,6 %), Španělsko (13,1 %) a Itálie (10,2 %). (*Pátá zpráva o hosp., soc. a územní soudržnosti*, 2011, str. 190). Tento rozdíl v dotacích se má vyrovnat do konce roku 2013. Faktem ale je, že nové státy nemají povinnou modulaci a dodržování ekologických standardů.

Díky dotacím tzv. zelené skupiny WTO evropští výrobci stále vyrábí za nižší náklady než pěstitelé a výrobci v rozvojových zemích a zůstávají tak **nekalou konkurencí** pro tyto země. Dovoz levných potravin je pro spotřebitele rozvojových zemí samozřejmě výhodný, ale přílišná závislost na importu jídla je nebezpečná tím, že ničí jejich vlastní produkci. (Respekt Institut, 2008, str. 19)

Sporná je i **podpora biopaliv v EU**. EU poskytuje dotaci 45 EUR na hektar pro pěstování olejnatých semen a obilí určených pro výrobu biopaliv. Zemědělci je pak pěstují i na půdě, která by jinak podléhala povinnému vyjmutí z produkce.

2.4 Reformní návrhy SZP pro období 2014-2020.

12. října 2011 představila Komise další balík reformních návrhů SZP pro období 2014 - 2020. Klíčové návrhy jsou následující (Kuchyňková, 2011):

- **návrh nařízení stanovující pravidla pro přímé platby**
- **návrh nařízení o jednotné společné organizaci trhů**
- **návrh nařízení o podpoře rozvoje venkova z fondu EAFRD**
- **návrh nařízení o financování, řízení a sledování SZP**
- **návrh nařízení, kterým se určují opatření na stanovení některých podpor a náhrad v souvislosti se společnou organizací trhů se zemědělskými produkty.**

Reforma nadále počítá se současnou dvou - pilířovou strukturou SZP. SPS (jednotná platba na podnik) a SAPS (jednotná platba na plochu) mají v roce 2014 zaniknout a být nahrazeny tzv. **základní platbou**. Návrh přesněji definuje, kdo je „aktivní zemědělec“ a má tedy na platbu nárok. Počítá se se **zastropováním a „progresivní redukcí“ podpor pro velké podniky**. Maximální výše podpory na zemědělský podnik by měla činit 300 tisíc Eur.

Tabulka I: Progresivní redukce přímých plateb ve prospěch II. pilíře SZP (Kuchyňková, 2011)

Výše ročních přímých plateb	Míra redukce
150-200 tis. Eur	20 %
200-250 tis. Eur	40 %
250-300 tis. Eur	70 %
Nad 300 tis. Eur	100 %

Důležitým prvkem návrhu je tzv. **ozelenění SZP** - pro uplatnění nároku na přímou platbu jsou stanoveny určité podmínky. Jestliže chce zemědělec uplatnit přímou platbu na plochu, tak musí:

- na své orné půdě **pěstovat 3 různé plodiny**, žádná z nich nesmí pokrývat méně než 5 % orné půdy, přičemž hlavní plodina nesmí pokrývat více jak 70 % plochy. Tato podmínka se netýká zemědělců s výměrou půdy méně než 3 ha nebo pokud se půda využívá po většinu roku k produkci trávy, leží zcela ladem nebo je využívána k produkci plodin pěstovaných ve vodě (rýže)
- ve svém podniku **zachovávat trvalé travní porosty**
- musí mít vyčleněnu vždy **plochu využívanou k ekologickým účelům** (půda ležící ladem, ochranné pásy, zalesněné plochy, terasy...). Tato plocha by měla tvořit minimálně 7 % z celkové plochy obdělávané zemědělcem (Kuchyňková, 2011)

Návrh SZP na období 2014 - 2020 počítá i s dalšími platbami v I. pilíři. Zemědělci, kteří splní podmínky, budou mít kromě základní platby nárok na **dodatečnou platbu** na podporu produkčních metod chránících klima a životní prostředí. Stát bude povinen vyčlenit na tuto platbu 30 % z tzv. národní obálky přidělené členskému státu. Automaticky mají na tuto platbu **zemědělci dodržující ekologické zemědělství** a zemědělci, kteří **hospodaří v oblastech Natura 2000**.

Dále může zemědělec získat dobrovolnou dodatečnou platbu, jestliže působí v oblastech s přírodním znevýhodněním (tzv. **less favoured area – LFA**, mapa LFA viz příloha **PI**),

na kterou má být vyčleněno maximálně 5 % roční obálky a **dodatečnou platbu pro mladé začínající farmáře do 20 let** (max. 2 % roční obálky)

Malí zemědělci budou zvýhodněni tím, že budou osvobozeni od dodržování povinných postupů na ochranu životního prostředí a budou dostávat paušální platbu od 500 – 1 000 Eur ročně. Na platby malým zemědělcům mohou členské státy vyčlenit maximálně 10 % národní obálky. (Kuchyňková, 2011)

2.5 Evropský model zemědělství – shrnutí

EU se v důsledku rozšíření o země východní a střední Evropy stane **největším světovým producentem, vývozcem a dovozcem agrárních produktů**. EU je ve výrobě základních zemědělských produktů vysoce přebytková, přičemž přebytečná produkce je většinou vyvážena s pomocí vývozních subvencí. Proto se EU dostává **do konfliktu s WTO**, která naopak usiluje o snižování protekcionismu a podporuje produkci a zaměstnanost v zemědělství rozvojových zemí. EU je proto nucena omezovat opatření deformující agrární trh, která omezují konkurenceschopnost rozvojových zemí

Evropský model zemědělství má čtyři hlavní pilíře (*Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU*, 2004, str. 4):

- **Celoplošně provozované multifunkční zemědělství šetrné k životnímu prostředí**
- **Zemědělství založené na malém a středním podnikání rodinného typu**
- **Provázání rozvoje zemědělství s rozvojem venkova**
- **Produkce kvalitních potravin při respektování stále přísnějších standardů jejich bezpečnosti a způsobu jejich výroby**

2.5.1 Zásady správné zemědělské praxe v EU:

Na vysoce svažitéch pozemcích nad 12° je třeba vyloučit pěstování širokořádkových plodin (např. kukuřice, okopaniny apod.), přičemž práce a pojezdy technikou se musí provádět po vrstevnicích. Kultury travních porostů spásat nebo sekat minimálně dvakrát ročně, přičemž biomasa musí být odstraňována z pozemku. Je třeba dodržovat pravidla skladování a manipulace s chemickými látkami podle daných právních předpisů tak, aby nedocházelo ke kontaminaci životního prostředí. Na svažitéch orných půdách nad sklonitost 3° bez porostu okamžitě zapravovat všechna hnojiva (statková, organická, organo-minerální i minerální dusíkatá) do půdy tak, aby nedocházelo ke splachům do povrchových vod. Nejméně 7 let uchovávat evidenci o množství, druhu a době použití hnojiv. Ze stájí, skladišť statkových

hnojiv, skladišť objemných krmiv ani z ostatních prostorů farem nesmí volně vytékat žádné látky závadné pro vodu (močůvka, silážní šťávy apod.). Hospodářským zvířatům je třeba zajistit podmínky pro zachování jejich života, zdraví a pohody, zejména přístup ke kvalitnímu, zdravotně nezávadnému krmivu a pitné vodě. (*Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU*, 2004, příloha 4)

Dlouhodobým cílem EU je **zachování kulturní krajiny, obnovování biodiverzity a ochrana půdy a vody. Rozvoj venkova je stejnou prioritou jako rozvoj zemědělské prvovýroby.** Evropské zemědělství (včetně lesnictví) má obrovský potenciál produkce biomasy pro nepotravinářské užití, především pro výrobu energie. EU hodlá proto zvyšovat podíl obnovitelných zdrojů energie jako náhradu za energii z neobnovitelných zdrojů.

3 ZĚMĚDĚLSKÁ POLITIKA ČR

Základním cílem agrární koncepce ČR před vstupem do EU bylo zabránit snižování rozměru českého zemědělství. Dá se říci, že tohoto cíle bylo dosaženo. Produkční rozměr zemědělství sice v letech 1998 - 2002 stále klesal, ale již mnohem menší mírou. Klesal i počet pracovníků v zemědělství, přibližně o 5 % ročně. V roce 1989 pracovalo v zemědělství 531 tisíc pracovníků, v roce 2002 to bylo jen 156 tisíc zaměstnanců. Podniková struktura v českém zemědělství je charakterizována **vysokým podílem velkých zemědělských podniků, které pracují na pronajaté půdě** od individuálních vlastníků a státu. I když rostla produktivita práce v zemědělství, neprojevalo se to ve vývoji mezd, které výrazně zaostávaly pod celorepublikovým průměrem.

V souladu s EU i celosvětovými trendy se nová agrární koncepce zaměřuje na posílení environmentálních, sociálních a ekonomických principů trvale udržitelného českého zemědělství, chce podporovat zemědělství, které reaguje na požadavek trhu na bezpečnost produkovaných potravin, které respektuje principy ochrany krajiny a zlepšení životních podmínek zvířat. Agrární koncepce podporuje diverzifikaci zemědělské činnosti, rozvoj venkova a zlepšování kvality života na venkově. (*Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU*, 2004, str. 1)

3.1 Globální problémy ovlivňující české zemědělství

V příštích 50 letech se očekává **růst světové populace** na 8 - 10 miliard. Již dnes téměř 800 milionů lidí trpí hladem a podvýživou, a to ve světě, kde existuje nadbytek potravin.

Ve vyspělých zemích se produkce zvyšuje intenzifikací zemědělství, v rozvojových zemích expanzivním využitím půdy, tzn. převodem travních a lesních ploch do zemědělské půdy. Obojí vede ke **ztrátě a degradaci půdy**. Třetina světové populace žije v oblastech, kde je nedostatek zásobování vodou, v r. 2025 to budou cca 2/3 světové populace. Zavlažování spotřebuje 70 % veškeré vody pro průmysl, zemědělství i domácnosti. **Změna klimatu** dlouhodobě ztíží podmínky pro zemědělství, záplavy a sucha se budou vyskytovat stále častěji. **Základem 90 % potravy ve světě je 15 rostlinných a 8 živočišných druhů** (z původních asi 7 000 druhů). Zemědělství tedy přispívá ke snižování biologické rozmanitosti (*Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU, 2004, str. 2*)

Cílem je zajistit potravu pro rostoucí světovou populaci, přitom nezhoršit životní prostředí, eliminovat negativní dopady na zdraví lidstva a nezvyšovat sociální nerovnost.

3.2 Specifické problémy zemědělství ČR

I když je zemědělství ČR spojené se všemi celosvětovými i evropskými problémy, má navíc i svou specifickou problematiku.

Vodní bohatství ČR je závislé na časově rozkolísaných srážkách, častěji se tu projevují **extrémní sucha** (1990 - 1992, 1999, 2003) a **povodně regionálního rozsahu** (1997, 1998, 2000, 2002). Vodní bohatství na jednoho obyvatele je ve srovnání s EU asi poloviční. ČR je rozvodím střední Evropy, **retenční schopnost české krajiny a čistota řek v ČR významně ovlivňuje průtok i kvalitu vody ve více zemích Evropy**. Regulace a napřímení vodních toků v minulosti vedlo ke **snížení retenční schopnosti krajiny**

Zemědělství je významným **znečišťovatelem půdy, povrchových i podzemních vod**. **Získávání pitné vody je proto spojeno s vyššími náklady**. Podle nitrátové směrnice EU je 42 % zemědělské půdy a 36 % celkové výměry ČR zařazeno do tzv. zranitelných oblastí dusíkem. Zemědělství je přitom významným **odběratelem vody**, kromě rostlinné a živočišné výroby jde o zavlažování 160 tis. ha půdy.

Zemědělsky využívaná plocha (4273 tis. ha) tvoří 54,2 % celkové rozlohy ČR. Vodní plochy zaujímají 160 tis. ha. 60 % zemědělské půdy je v horských a podhorských oblastech nebo se jedná o půdu horší kvality. **Podíl trvalých travních porostů je nízký (22,7 %) ve srovnání s EU (35 - 50 %)**.

Dědictvím minulého režimu jsou **extrémně velké zemědělské pozemky** – hony bez přirozených překážek typu remízků, mokřadů, malých vodních ploch, mezí, polních cest

s alejemi apod. 42 % zemědělské půdy je vystaveno vodní erozi, 7,5 % větrné erozi, tzn. hrozí zde **ztráta humusu v půdě**. **Podíl orné půdy je mimořádně velký** (71,8 % zemědělského půdního fondu). Scelování pozemků, napřimování vodních toků, nadměrné používání průmyslových hnojiv a pesticidů a omezení lučního hospodářství vedlo ke **snížení druhové diverzity fauny i flory**, k rozvoji plevelných společenstev a šíření plevelů. **Velkovýrobní zemědělství snižuje scenerickou hodnotu krajiny**. Opuštěné objekty zemědělské velkovýroby („zemědělské brownfields“) hyzdí krajinu. Intenzivní **rybníkářství** snižuje rekreační hodnotu zemědělsky využívaných vodních ploch a rozvoj venkovského cestovního ruchu

V ČR je mimořádně **vysoká koncentrace zemědělské výroby**. 75 % zemědělské půdy obhospodařuje 5 % podniků. 75 % půdy obhospodařují družstva a různé společnosti, jen na 25 % půdy hospodaří individuální farmy včetně rodinných farem. Je výrazný **rozpor mezi vlastnictvím a využíváním půdy**. 90 % půdy v zemědělských podnicích je pronajímáno od soukromých vlastníků a státu. Trh půdy není plně rozvinutý.

Přetrvává značná polarizace ve výkonnosti podniků. V důsledku dlouhodobé ztrátovosti podnikání v zemědělství jsou **podniky vysoce zadlužené**. Je to třígenerační zadluženost - předreformní dluhy vůči státu, dluhy z restituce a privatizace (transformační podíly družstev, půjčky státu na založení podniků...) a nové dluhy (bankovní úvěry na provoz a investice). Podniky tak mají **málo vnitřních zdrojů na nové investice** potřebné pro dodržení stále přísnějších standardů ochrany životního prostředí, pohody zvířat a kvality produkováných potravin. **Standardy EU na pohodu zvířat** vyžadují obrovské investice. Např. 20 % stájových kapacit skotu nevyhovuje standardům, od roku 2012 je zakázán v EU klecový chov drůbeže, přechodné období bylo povoleno jen 9 podnikům. Investice na přechod na alternativní systémy chovu představují cca 6,6 mld. Kč.

Do agrárního sektoru proniká zahraniční kapitál, což je často spojeno se **spekulativními nákupy půdy**. Do maloobchodního sektoru pronikají **zahraniční obchodní řetězce** (podíl super- a hypermarketů na maloobchodu dosahuje 45 %), které agresivně tlačí na snižování nákupních cen potravin.

Příjmy zemědělců jsou snižovány extrémní rizikovostí výroby, vyvolanou nestálostí počasí (povodně, sucha) a poklesy cen na agrárním trhu. I přes 30 % pokles zemědělské produkce současný zemědělský výrobní potenciál ČR cca dvojnásobně převyšuje domácí poptávku.

Potravinářský průmysl není plně konsolidovaný. Prevence bezpečnosti potravin se zlepšila pomocí zásahu státu (např. zákaz zkrmování masokostních mouček), nicméně existuje ještě mnoho podniků, které nevyhovují standardům bezpečnosti potravin EU. **Ekologické zemědělství** je sice dostatečně rozvinuto (cca 5 % zemědělské půdy), ale zvýšené náklady ekologického zemědělství se zatím nepromítají do spotřebitelských cen.

Nepotravinářské užití zemědělské produkce se soustřeďuje na **produkci řepky na výrobu bionafty**. S pomocí státu byly vybudovány výrobní kapacity na produkci 70 mil. tun methylesteru řepkového oleje, chybí však dlouhodobá politická strategie podpory této progresivní zemědělské produkce (*Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU*, 2004, str. 5 – 11)

3.3 Strategické cíle koncepce zemědělské politiky ČR

Koncepce nevymezuje kvantitativní cíle jako je např. rozměr produkce v zemědělství, ale podmínky, ve kterých se bude zemědělská produkce realizovat a kterým se musí každý podnikatelský subjekt přizpůsobit. Koncepce zemědělské politiky ČR po roce 2003 má vizi rozvoje multifunkčního zemědělství a venkova **ZEMĚDĚLSKÁ KRAJINA - VODA - BIODIVERZITA – VENKOV**.

Hlavní cíle koncepce:

- Zvyšování **konkurenceschopnosti** zemědělství a potravinářského průmyslu ČR vůči stávajícím i novým zemím EU a třetím zemím (zvyšování efektivnosti výroby, kvality výrobků založené na environmentálně šetrných výrobních postupech, regionální pestrost produkce)
- **Zachování přiměřené zaměstnanosti** v zemědělství a **zlepšení životní úrovně zemědělské populace** (snižování důsledků rizikovosti podnikání v zemědělství, stimulace multifunkčního zemědělství, stimulace diverzifikace zemědělství do nepotravinářské produkce a do nezemědělských činností venkova)
- **Snižování opouštění zemědělské půdy**, zlepšování scenerické hodnoty a rekreační funkce zemědělské krajiny a vesnice, uchování národního kulturního dědictví krajinných celků, vesnické architektury...
- Zvýšení schopnosti zemědělských ploch **zadržovat vodu** (přeměna orné půdy na trvalé travní porosty, revitalizace vodních toků, odbahňování rybníků atd.

- Zlepšení **kvality a čistoty povrchových a pozemních vod**, které přichází do styku se zemědělstvím
- **Zvyšování biologické rozmanitosti** a kvality zemědělského půdního fondu, zalesňování dlouhodobě nevyužívané zemědělské půdy nejhorší kvality
- **Zvyšování podílu obnovitelných zdrojů energie** ze zemědělství na celkové spotřebě energie v ČR, směřování k „energetické soběstačnosti“ venkova z obnovitelných zdrojů

3.4 Podmínky zemědělství ČR v prostředí EU

Základní podmínky pro zemědělství v ČR po vstupu do EU vycházely z **přístupové a smlouvy podepsané v Athénách v dubnu 2003, z reformy SZP v roce 2003** a z dalších legislativních opatření EU ve vztahu k životnímu prostředí, bezpečnosti potravin apod.

Pro koncepci zemědělství jsou důležité **produkční limity** stanovené pro ČR, na které jsou vázána tzv. **prémiová práva**, tzn. výplata podpory z EU. Hlavní objem podpor je vázaný na základní výměru orné půdy 2 254 tis. ha, limit v chovu přežvýkavců je cca 1 mil. dobytčích jednotek (DJ), z nichž asi 800 tisíc DJ je vázáno na mléko. Pro ČR platí způsob poskytování přímých plateb SAPS. Modulace bude uplatňována až v době, kdy dojde k vyrovnání přímých plateb ČR s výší přímých plateb původních zemí EU.

Podpory směřované do zemědělství z EU (*Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU*, 2004, str. 16 – 18):

1. **SAPS:** Minimální velikost podniku, který žádal o podporu, je 1 ha a minimální výměra pozemku, na který bylo možné žádat podporu, je 0,1 ha zemědělské půdy. Celková výměra nárokovatelné zemědělské půdy je 3,329 mil. ha. Přímá platba se poskytuje na každý hektar nárokovatelné půdy. Na této půdě lze pěstovat libovolnou plodinu nebo nemusí být zemědělsky ošetřována, ale musí být ošetřována s péčí řádného hospodáře. Přímé platby je možné navýšit z národních zdrojů (CNDP), ale jen do určité výše (pro období 2004 - 2006 byl limit 55 – 65 % úrovně plateb EU).

Startovací výše přímých plateb pro ČR byla **25 % úrovně EU** (tj. národní obálka ve výši 190,7 mil. eur) s každoročním nárůstem o 5 % do roku 2007 (40 %) a dále s 10 % ročním nárůstem. K vyrovnání má dojít v roce 2013. (*Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU*, 2004, str. 15 – 16)

Příklady přímých plateb: Obiloviny 63 Eur/t, podmínkou je vyjmutí 10 % plochy z produkce, kde ale mohou být pěstovány plodiny pro nepotravinářské užití. Rajčata

- 34,5 Eur/t, broskve 47,7 Eur/t, hrušky 161,7 eur/t. Chmel 480 Eur/ha. Luskoviny 72,5 Eur/t. Škrob 110,54 eur/t. Porážková prémie 80 Eur/ks dospělého skotu, 50 eur/ks telat
2. **Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP):** necelá polovina těchto strukturálních podpor ve výši 5,7 – 6,4 mld. Kč má být použita na podporu méně příznivých oblastí LFA. Finance z HRDP jsou podmíněny 20 % spolufinancováním z národních zdrojů.
 3. **Operační program Zemědělství:** v letech 2004 – 2006 získala ČR cca 3 mld. Kč ročně na investiční rozvoj zemědělství, lesnictví a venkova, prioritou byl rozvoj malých a středních zpracovatelských podniků, které vedly k diverzifikaci zemědělské činnosti. Tato strukturální podpora byla podmíněna spolufinancováním z národních zdrojů. Poskytování finanční pomoci z tohoto OP bylo ukončeno k 31. 12. 2008.
 4. **Národní podpory (state aid):** ČR uplatňuje podpory typu „zelená nafta“ nebo podpory z PGRLF (Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond) na nákup soukromé zemědělské půdy, na výzkum, genetiku, vzdělávání, poradenství, propagaci, informatiku apod. Tyto podpory podléhají schválení Evropskou komisí a jsou pak zařazeny do registru národních podpor EU.
 5. **Podpory tržních cen:** jde zejména o vývozní subvence a podpory skladování zásob, plně hrazené ze zdrojů EU.

Zprostředkovatelem finanční podpory z Evropské unie a národních zdrojů je **Státní zemědělský intervenční fond (SZIF)**. Dotace z EU jsou v rámci společné zemědělské politiky poskytovány z Evropského zemědělského záručního fondu (EAGF) a v nynějším programovacím období (2007 – 2013) také z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) a z Evropského rybářského fondu (EFF). Program rozvoje venkova (PRV), který čerpá finanční prostředky z EAFRD nahradil Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP) a Operační program rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OP RVMZ).

Podmínkou pro poskytování přímých plateb je dodržování následujících důležitých směrnic EU (*Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU*, 2004, str. 18 – 21):

- **Směrnice 2000/60/ES ustanovující rámec činností EU v oblasti vodní politiky:** ochrana vod před znečištěním, opatření na snížení úniku látek, zlepšení stavu vodních i suchozemských ekosystémů, zmírnění účinků sucha a povodní. Cíle směrnice musí být naplněny do roku 2015
- **Nitrátová směrnice 91/676/EEC:** zabránění znečištění vod dusičnany ze zemědělských zdrojů, zajištění kvalitní pitné vody. Zavedení této směrnice si vyžádá investice do rekonstrukce skladů pro statková hnojiva a rekonstrukce stájí

- *Natura 2000. Směrnice 79/409/EEC o ochraně volně žijících ptáků a směrnice 92/43/EEC o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin* předkládají seznam živočišných a rostlinných druhů, pro které je stát povinen vytvořit seznam lokalit jejich výskytu a těm pak zajistit příslušnou ochranu. Povinností ČR bylo vytvořit tento seznam k datu vstupu do EU a do 6 let tyto lokality prohlásit za chráněná území. Pokud podmínky ochrany omezí nějak uživatele těchto pozemků, ztráty jsou jim kompenzovány
- *Směrnice 96/61/EC o integrované prevenci a omezování znečištění:* zavazuje k zavádění nejlepších dostupných technik k ochraně životního prostředí, což si vyžádá velké investice (hlavně velkochovy prasat, drůbeže, potravinářské podniky, kafilérie apod.)
- *Směrnice 99/31/EC o nakládání s odpady* zavazuje státy ke snižování objemu odpadů ukládaného na skládky (od roku 2000 – 2010 to bylo např. o 20 %)
- Další směrnice se týkají identifikace a registrace zvířat, kontroly užívání a skladování pesticidů, zákazu používání hormonálních látek a látek ovlivňujících štítnou žlázu ve velkochovech, pravidla pro prevenci, kontrolu a eradikaci přenosné spongiformní encephalopatie, slintavky a kulhavky, červenky prasat, horečky ovčí apod.

3.5 Koncepce zemědělské politiky ČR po vstupu do EU

Koncepce zemědělské politiky po vstupu do EU je členěna na tři období:

- Etapa vstupní 2004 – 2006
- Etapa přizpůsobení 2007 – 2010
- Etapa vyrovnání 2011 – 2013, tzn. po vyrovnání úrovně podpor zemědělství ČR s úrovní podpor ostatních zemí EU

Pilíře zemědělské politiky pro všechny etapy jsou shodné:

- **Pilíř I. Podpora příjmů zemědělců a snižování rizikovosti zemědělské výroby**
- **Pilíř II. Podpora ochrany životního prostředí**
- **Pilíř III. Podpora restrukturalizace podniků agrárního sektoru a rozvoje venkova**
- **Pilíř IV. Podpora obecných služeb pro agrární sektor**

Zvýšený důraz je kladen na zlepšení vztahu zemědělství k životnímu prostředí, poskytované podpory jsou podmiňovány požadavky cross compliance a zásad správné zemědělské praxe. Důležitá je podpora vzdělávání, školení, poradenství a informatiky, podmínky pro zlepšení přístupu k těmto službám, podpora malého a středního podnikání. Nová politika

podporuje decentralizovaný přístup k diverzifikaci zemědělství a rozvoj venkova na podkladě lokálních, mikroregionálních a regionálních rozvojových programů a projektů.

Vstupní etapa 2004 – 2006

Objem přímých podpor ročně v průměru 30,5 mld. Kč při navýšení z národních zdrojů o 5,2 mld. Kč. Alokaci prostředků do jednotlivých pilířů ukazuje tabulka č. II. (*Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU, 2004, str. 24*)

Tabulka II: Alokace finančních prostředků do jednotlivých pilířů ve vstupní etapě

Celk. částka	Pilíř I	Pilíř II	Pilíř III	Pilíř IV
30,5mld. Kč	62 %	12%	17%	7%

Ve vstupním období se musela zemědělská politika připravit na změny, které ji čekaly v dalším období. Prioritou byl proto výzkum se zaměřením na ovlivňování životního prostředí zemědělstvím, na vytvoření **technologických systémů ochrany životního prostředí, které by byly preventivní nikoliv sanační** a které by stát začal zavádět po roce 2006 do praxe. Tyto technologie se prosazovaly hlavně v oblastech typu chráněná území dle národní legislativy (Natura 2000), oblasti zranitelné dusíkem, ochranná pásma vodních nádrží na pitnou vodu, oblasti citlivé na záplavy (vodohospodářská opatření), oblasti citlivé na erozi a horské oblasti. Důležitým úkolem bylo řešení odpadů podniků agrárního sektoru (hlavě obaly s pesticidy).

Další oblastí bylo zpracování koncepce oblastí bez pěstování geneticky modifikovaných plodin a výzkum, za jakých předpokladů lze v ČR dosáhnout vyšší kvality potravin. Podporován byl rozvoj informačních a komunikačních technologií pro podnikatele, státní sféru a pro rozvoj venkova, vznik informačních systémů o složení a bezpečnosti potravin.

Etapa přizpůsobení 2007 - 2010

V této etapě mělo dojít **k implementaci opatření**, která byla výzkumně a analyticky připravena v předchozí etapě. Tato opatření nastartovala změny, které budou probíhat i za horizontem 2013. Celková částka podpor při navýšení z národních zdrojů o 5,2 mld. Kč byla plánována ve výši 36,4 mld. Kč. Alokaci prostředků demonstruje tabulka č. III. (*Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU, 2004, str. 27*)

Tabulka III: Alokace finančních prostředků do jednotlivých pilířů v etapě přizpůsobení

Celk. částka	Pilíř I	Pilíř II	Pilíř III	Pilíř IV
36,4mld. Kč	70 %	10%	15%	5%

Uplatňování cross compliance a zásad správné zemědělské praxe bylo realizováno v rámci OP zemědělství, kde se posilovaly investice do zlepšování podmínek zvířat a do rozvoje venkova, včetně diverzifikace zemědělských podniků do nezemědělské činnosti (turistika apod.).

Etapa vyrovnání 2011-2013

Přímé podpory v zemědělství jsou plně hrazeny z EU při **povinném respektování podmínek cross compliance**. Na základě **modulace** je část těchto podpor (týká se podniků s roční podporou více jak 5 000 Eur) převáděna do strukturálních podpor venkova. Alokaci celkové sumy 39,3 miliard Kč ukazuje tabulka č. IV. (*Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU, 2004, str. 27*)

Tabulka IV: Alokace finančních prostředků do jednotlivých pilířů v etapě vyrovnání

Celk. částka	Pilíř I	Pilíř II	Pilíř III	Pilíř IV
39,3mld. Kč	68 %	12%	16%	5%

Ve všech etapách je naprostá většina podpor směřována **na zajištění příjmů zemědělců a snižování rizikovosti zemědělské výroby (60 – 70 %)**, dále následuje podpora konkurenceschopnosti (12 – 16 %), na ochranu životního prostředí je vydáváno cca 12 % podpor (v první etapě hlavně s cílem zvyšování biodiverzity, v dalších dvou etapách je přesun těchto podpor ve prospěch vodní složky).

Hypotézy možných dopadů realizace koncepce zemědělské politiky:

- Podstatné zlepšení ekonomické situace podniků
- Pokračování restrukturalizace podniků, hlavně přesun chovu skotu z nížin do podhorských a horkých oblastí a rozšiřování trvale zatravněných ploch v těchto oblastech na úkor orné půdy
- Pouze mírné zvýšení plochy zemědělské půdy bez zemědělské produkce
- Zvýšení produkce obilovin a olejnin, chovu skotu, lze ale předpokládat přechodný pokles v chovu prasat a drůbeže
- Až v závěru období lze očekávat postupný rozvoj multifunkčního zemědělství
- Tendence ke zvyšování výměry zemědělských podniků (na bázi družstev a společností)
- Pronikání zahraničního kapitálu a domácího nezemědělského kapitálu do zemědělství
- Zlepšování životního prostředí na venkově
- Růst agrárního zahraničního obchodu v rámci jednotného trhu EU
- Konsolidace potravinářského průmyslu s poklesem větších a růstem menších podniků

3.6 Nová reforma zemědělské politiky 2008

Kapitola 3.5 přibližuje reformu zemědělské politiky tak, jak byla formulována v roce 2003. V roce 2008 vláda ČR představila **novou reformu zemědělské politiky**, která jde v podstatě stejným směrem, jen pilíře politiky jsou pozměněny (Reforma ZP, 2008):

I. Kvalita života na venkově: péče o krajinu a kvalitní potraviny

Cílem je **vytvářet přívětivý venkov, kde existuje rovnováha mezi krajinou a zdravou produkcí ekonomicky stabilních farem**. Vláda chce vrátit české krajině ty prvky, které pro ni byly charakteristické před násilnou kolektivizací. V plánu je výrazné snížení rizika vodních a větných erozí, snížení rizika záplav při co největším zachování kvalitní vody v krajině. Do krajiny se plánovala celková investice **5,1 mld. Kč**. Nová ZP podporuje produkci kvalitních českých a moravských potravin, u kterých bude dohledatelný jejich původ, chce podporovat konzumaci domácích ryb a podpořit tak české rybářství. Nadále bude posilována infrastruktura obcí, a to pomocí Programu rozvoje venkova.

II. Podnikání v zemědělském sektoru

Reforma usiluje o **spravedlivé podnikatelské prostředí**. Hospodářská situace zemědělců se od vstupu ČR do EU výrazně zlepšila. Celá řada jejich produktů má zajištěný odbyt za ceny vyšší než jsou na světovém trhu. Prioritou je **diverzifikace činnosti zemědělců**, aby bylo omezeno riziko závislosti příjmů jen na činnosti, která je hodně ovlivněna klimatickými podmínkami. Jako nezemědělskou činnost lze označit služby, agroturistiku, výrobu energie z obnovitelných zdrojů, přičemž jsou preferovány nepotravinové zdroje (ne pšenice, kukuřice, ale sláma, nevyužité rostlinné zbytky apod.). Reforma dále sleduje podporu **konkurenceschopnosti** podniků a omezení byrokracie podnikání. Chce **stimulovat mladé zemědělce** ke vstupu na trh a k budování především **malých farem rodinného typu**. Zemědělské podnikatelé komunikují s veřejnými orgány elektronicky přes e-AGRI, což výrazně snižuje byrokracii v systému. Budou se dále privatizovat podniky v majetku státu, které neplní žádnou veřejnou funkci (např. správa historické budovy, kulturní dědictví)

III. Půda: narovnání vlastnických vztahů k půdě

Více než 2 mil. obyvatel ČR vlastní zemědělskou půdu, ale jen zlomek na ní i hospodaří. Většinou jsou tyto pozemky součástí scelených pozemků, kde neexistují cesty, tedy ani přístup k pozemku. Cílem nové reformy je **obnovit historické hranice pozemků**, proto bude posilována funkce pozemkových úřadů tak, aby vypořádání všech nároků bylo dokončeno do r. 2011.

IV. Společná evropská zemědělská politika

ČR prosazuje evropské **zemědělství bez bariér na vnitřním trhu a rovné podmínky financování zemědělství pro všechny státy**, bez diskriminace. Aby se snížil podíl SZP na evropském rozpočtu, usiluje ČR na jedné straně o snižování přímých plateb, na druhé straně prosazuje větší využití prostředků ve prospěch rozvoje venkova, výzkumu, vzdělávání a diverzifikace do nezemědělské činnosti.

3.7 Vize českého zemědělství po roce 2010

Koncem května 2010 byla představena **Vize českého zemědělství po roce 2010**, kterou vytvořila Skupina pro strategické otázky v zemědělství. Do tvorby tohoto materiálu byly zapojeny odborné útvary Ministerstva zemědělství, nevládní agrární organizace, akademická sféra, představitelé regionů i politici.

Po vstupu ČR do EU bylo české zemědělství postaveno před konkurenci dalších 26 států, na druhé straně ČR získala možnost využívat významné prostředky z evropských fondů.

Podíl českého zemědělství na HDP má klesající tendenci, v roce 2000 představoval téměř 4 % HDP, v roce 2009 jen 2,3 % HDP. V 90. letech pracovalo v zemědělství 550 tisíc evidovaných zaměstnanců, v roce 2009 to bylo cca 120 tisíc zaměstnanců. Celkový objem zemědělské produkce však zůstává stejný a pohybuje se kolem 80 mld. Kč. Lze vyvodit, že **produktivita práce v zemědělství i přes obtíže rezortu stoupla**. (Vize českého zemědělství po roce 2010, 2010)

Ceny zemědělských produktů stagnují, domácí spotřeba má klesající tendenci a významnou roli při tvorbě cen hrají zahraniční řetězce (tržní podíl 10 největších řetězců v potravinářském zboží činil v r. 2008 **64 %!**).

Jak již bylo řečeno, české zemědělství je charakteristické zastoupením velkých podniků, vysokým podílem pronajaté půdy a velkými náklady na mzdy zaměstnanců. V EU tvoří farmáři a jejich rodinní příslušníci 83 % pracovní síly, u nás jen 21 %. Výhodou českého zemědělství je menší riziko nepříznivých klimatických dopadů než v EU, vysoká vzdělanost pracovní síly (zemědělské vzdělání má 47 % farmářů, v EU jen 20 %), větší zastoupení farmářů, kteří mají i další příjmovou činnost (44 %, v EU jen 36 %). Díky dotacím zemědělský sektor, dříve ztrátový, již **od r. 2005 vykazuje zisk**

Základní vize rozvoje zemědělství a rozvoje venkova:

1. Podporovat prioritu udržitelného rozvoje venkova jako součást SZP EU

2. Účinná koordinace politiky rozvoje venkova a ostatních politik
3. Usilovat o vyrovnání příjmů obcí venkovského typu s městskými aglomeracemi v rámci rozpočtového určení daní
4. Posilovat podmínky pro podnikání v zemědělství i širší spektrum dalších aktivit na venkově
5. Lepší občanská vybavenost na venkově
6. Podpora péče o krajinu, zachování biodiverzity, ochrana zemědělské půdy před erozí, udržování kvality a dostupnosti vody a půdy, opatření k zabránění povodní, porpoda kvality vzduchu, zvládání změn klimatu apod.
7. Umožnit subjektům působícím v rozvoji venkova účastnit se na rozhodování o cílení podpor do regionů (Vize českého zemědělství po roce 2010, 2010)

4 EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ

Ekologické zemědělství je jednou z možností, jak na venkově zvýšit zaměstnanost a zároveň jej udržet ekonomicky produktivní, sociálně a environmentálně stabilní. Tento způsob hospodaření upravuje **Zákon č. 242/2000 sb., o ekologickém zemědělství**. Cílem ekologického zemědělství je produkovat kvalitní potraviny a krmiva o vysoké nutriční hodnotě, pracovat co nejvíce v uzavřených cyklech koloběhu látek, využívat místní zdroje a minimalizovat ztráty. Velký důraz je kladen na udržení a zlepšení úrodnosti půdy, je třeba eliminovat všechny formy znečišťování, minimalizovat používání neobnovitelných surovin a fosilní energie (odmítnutí rozpustných minerálních hnojiv a pesticidů). Důležitým cílem je uchovat přírodní ekosystémy v krajině, chránit přírodu a její rozmanitost). Ekologické zemědělství vytváří pro hospodářská zvířata podmínky, které odpovídají jejich fyziologickým potřebám. Vytvářením nových pracovních příležitostí přispívá i k udržení osídlení venkova. (Václavík, 2008, str. 3)

Osevní postup je stěžejním systémovým opatřením ekologického zemědělství, protože vhodným střídáním plodin lze udržet a zlepšit přirozenou úrodnost půdy, její humifikaci a mineralizaci, mikrobiální aktivitu, zvýšit využití vody a živin z půdy a potlačit napadení kulturních rostlin chorobami a škůdci – to vše **bez použití chemikálií**. Organické látky se do půdy zapravují pomocí zeleného hnojení, kompostu, hnojení a mulčovacího materiálu, přičemž takto ošetřovaná půda obsahuje v konečném důsledku o 30 – 40 % vyšší podíl biomasy a o 30 – 100 % vyšší mikrobiální aktivitu než půda obdělávaná konvenčně.

Z celospolečenského hlediska se **zvyšuje poptávka po ekologických potravinách** a je i větší **citlivost spotřebitelů na týrání zvířat** ve velkochovech. Roste proto význam ekologického chovu masného skotu, hlavně prasat a ovcí, zejména v méně úrodných oblastech s převahou travních porostů. Jednak je dobytek producentem organických hnojiv a jednak spásá traviny a využije velké množství biomasy, kterou by jinak člověk nevyužil.

Ekologické zemědělství cestou omezeného používání intenzifikačních faktorů **snižuje nadprodukcii při zachování příjmů zemědělců**, protože ceny za bioprodukty jsou vyšší. Náročnost ekologického způsobu hospodaření je větší, proto potřebuje více pracovních sil než model zemědělství, který nahradil vstupy lidské práce chemickými vstupy a stroji. Proto ekologické zemědělství **zajišťuje více pracovních míst ve venkovském prostředí**. Navíc zpracování bioproduktů na farmě a jejich prodej přímo zákazníkovi zaručuje, že větší podíl z ceny připadne přímo zemědělcům a ne obchodním řetězcům. Dotace za hospodaření s ohledem na životní prostředí navíc částečně kompenzují vyšší náklady na bioprodukcii. Ekologičtí zemědělci představují skupinu lidí, kteří jsou většinou mladší, mají vyšší vzdělání a větší odvahu k podnikání a diverzifikaci příjmů farmy (přímý prodej zákazníkovi, farmářské trhy, jarmarky apod.). Nelze opomenout **multiplikační efekt**, protože přímý prodej zákazníkovi, vyšší zaměstnanost a příjmy zaměstnanců umožní větší cirkulaci peněz přímo v regionu, protože lidé utrácejí své příjmy lokálně a tvoří příjem pro další obyvatele venkova. (Václavík, 2008, str. 9)

V tradičním zemědělství je vysoká specializace, pěstuje se jen několik plodin, monokultury potřebují množství hnojiv a pesticidů, takže je velká závislost na dovozu těchto produktů do regionu, ceny zdrojů jsou vysoké, nehledě na náklady na ropu a dopravu. **Ekologické farmy produkují na menších plochách mnohem větší spektrum rostlin, používají tradiční místní odrůdy a osiva**. Systém střídání plodin totiž vyžaduje pěstování různých druhů plodin. Zachovává se přitom přirozený ráz krajiny, její biodiverzita, zamezuje se krizím způsobeným kontaminací potravního řetězce a nemocem zvířat, které ohrožují zdraví spotřebitelů.

Ekologické zemědělství zajišťuje více pracovních příležitostí (faremní zpracování, přímý marketing, více lidské práce a méně strojní apod.), takže je **cestou k rozvoji venkova**. Je třeba vytvářet pozitivní podmínky pro rozvoj tohoto způsobu podnikání v zemědělství a začleňovat ekologické zemědělství do strategií rozvoje krajů a regionů.

V posledních letech se rozvíjí i **ekologické vinohradnictví**. Základními principy tohoto způsobu obhospodařování vinic je pěstování odrůd odolnějších proti houbovým chorobám, všemožné zvyšování odolnosti keřů, posilování horní plochy listů a bobulí křemíkem, zabránění dalšímu množení škodlivých hub, bakterií a hmyzu.

Hlavními škůdci na vinicích jsou roztoči, houbové choroby (peronospora a oidium) a révo-kaz. Jako obrana proti škůdcům se začalo se **štěpováním ušlechtilé révy na odolné americké odnože**. Tento proces je však zdlouhavý, proto se používají i chemické postřiky. Kvůli stále odolnějším parazitům je potřeba stále většího množství prostředků s vyšší účinností, jejichž cena každoročně stoupá. Po **likvidaci přirozeného společenství** ve vinici se objevili noví škůdci jako roztoči způsobující kadeřavost nebo sviluška ovocná.

Tato situace vedla ke vzniku ekologického vinohradnictví, které se snaží minimalizovat postřiky, nepoužívat herbicidy k ničení plevelů, nepoužívat průmyslová hnojiva. **Odolnost keřů zvyšuje nepřetěžováním keře, vzdušností a správnou péčí o půdu**. Důležitá je prevence, tzn. vytváření vhodných podmínek pro révu a užitečné živočichy, ne pro škůdce. Používají se přípravky posilující rostlinu, které jsou vyráběny pro ekologické zemědělství, vodní sklo, z rostlin přeslička, česnek nebo cibule. Indikátorem zdravé vinice je počet motýlů. Pro ekologické vinohradnictví jsou vhodné odolné odrůdy, tzv. **rezistenty**, např. Hibernál, Lena, Pálava, Muškát moravský, Ryzlink rýnský a Tramín červený. (Škorpíková, 2004, str. 4)

Většina vinařů ale pracuje v tzv. **integrované produkci hroznů**, což je mezistupeň mezi konvenčním a ekologickým vinohradnictvím. Ekologické vinohradnictví i integrovaná produkce jsou podporovány zvláštní dotací z EU.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 MIKROREGION MIKULOVSKO

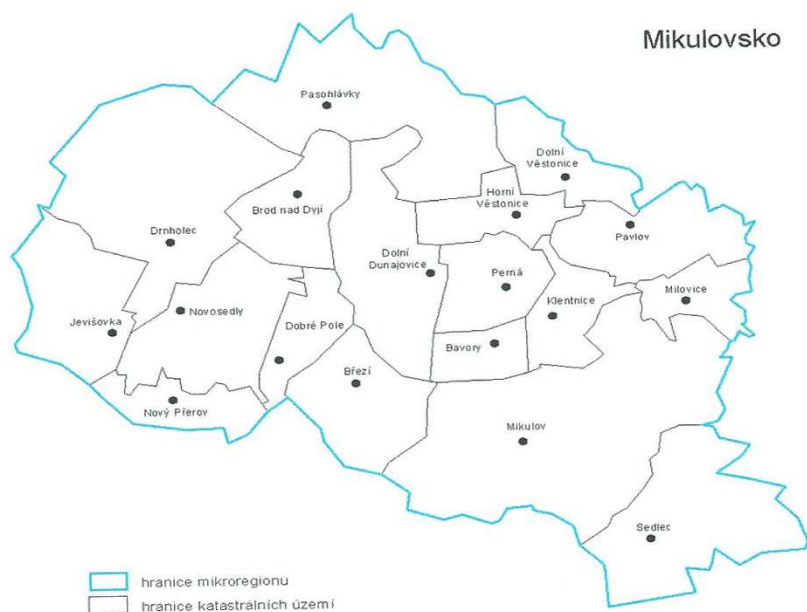
Region Mikulovsko tvoří **příhraniční oblast 18 obcí**, postupně sdružených od roku 2000 do dobrovolného svazku obcí Mikulovsko. Členskými obcemi jsou: Bavorsy, Brod nad Dyjí, Břeží, Dobré Pole, Dolní Dunajovice, Dolní Věstonice, Drnholec, Horní Věstonice, Jevišovka, Klentnice, Milovice, Nový Přerov, Novosedly, Pasohlávky, Pavlov, Perná, Sedlec a Mikulov.

Území mikroregionu patří do okresu Břeclav a zčásti Brno-venkov a do Jihomoravského kraje. Jihomoravský kraj spolu s krajem Vysočina tvoří region soudržnosti NUTS II - Jiho-východ. Na západě mikroregion sousedí s okresem Znojmo, na severu s mikroregionem Čistá Jihlava, na východě s Lednicko-valtickým areálem a jižní hranici tvoří hranice s Rakouskem. Západní a severní hranici mikroregionu obtéká řeka Dyje, která je přehrazena nádržemi Vodního díla Nové Mlýny.

Obrázek 1: Mapa Mikulovska

Obrázek 2: Hranice Mikroregionu Mikulovsko a hranice obcí

Rozloha mikroregionu je **271,49 km²**. Na velké části území se rozkládá zvláště chráněné území **CHKO Pálava** (83 km², tj. 30 % území), dále jsou zde 3 evropsky významné ptačí lokality Pálava, Střední nádrž Vodního díla Nové Mlýny a Lednické rybníky (Natura 2000). **Oblasti Natura 2000 zaujímají celkem 121, 22 km², tj. 44,6 % rozlohy regionu.** Asi 19 km² zaujímají další maloplošná chráněná území se statutem přírodní rezervace nebo přírodní památka. 16. 6. 1986 byla dekretem UNESCO v hranicích CHKO vyhlášena **bio-sférická rezervace Pálava**, a tak se tato oblast zařadila mezi nejcennější oblasti naší republiky. (*Strategický plán LEADER MAS Mikulovsko*, 2010, str. 6)

Podle klimatické klasifikace je region řazen do **teplé a suché oblasti** s delším slunečním svitem a mírnou zimou. Roční průměrná teplota je kolem 9°C. Dlouholetý průměrný úhrn srážek je 519 mm – 571 mm, oblast se řadí k nejsušším územím republiky. Měsíční úhrny srážek ale podléhají velkým výkyvům, sněhové srážky dosahují maximálně 20 % celkového úhrnu (*Strategický plán LEADER MAS Mikulovsko*, 2010, str. 14). Jestliže použijeme klasifikaci podle Quitta (1971)¹, patří Mikulovsko do klimatické podoblasti **T2** (niva řeky Dyje) a **T4** (ostatní území mikroregionu).

¹ Quittova klimatická klasifikace rozlišuje podle 14 klimatických charakteristik 23 klimatických podoblastí: teplé T1 - T4, mírně teplé MT1 – MT11 a chladné oblasti CH1 - CH7.

V rámci regionu jsou **2 typy přírodní krajiny**: v oblasti jihomoravských úvalů je to **Dyjsko-moravská niva** a hornatější **jihomoravské Karpaty** s Pálavou a Dunajovickými kopci. Z hlediska akumulace podzemních vod byly vždy nejvýznamnější jako zdroje pitné vody právě štěrkopískové sedimenty údolních niv Dyje. V rámci protipovodňových opatření byla na Dyji v letech 1975 – 1988 vybudována soustava 3 vodních nádrží s názvem **Vodní dílo Nové Mlýny** s celou doprovodnou soustavou závlahových opatření. Byl to největší zásah do krajiny regionu ve 20. století. Nádrže mají rozlohu 527 ha, 1031 ha a 1668 ha. V důsledku tohoto díla z Pálavy prakticky zmizel původní biotop pravidelně zaplavovaného lužního lesa. Navíc došlo ke znečištění podzemních vod intenzivní zemědělskou výrobou a odpadními vodami z obcí, takže tyto přestaly být vhodné na zásobení obyvatelstva pitnou vodou. Jediným reálným zdrojem pitné vody je pro region nyní jímací území Lednice, které je ale mimo území mikroregionu, a prameniště Brod nad Dyjí. Hydrologického hlediska mají význam i četné rybníky, z nichž nejvýznamnější jsou **rybník Nesyt** u obce Sedlec, **rybník Šibeničnick** u Mikulova, **Horní a Dolní Mušlovský rybník** u Mušlova a rybník **Nový** v mikulovském katastrálním území. Všechny rybníky jsou využívány k chovu ryb, navíc Nesyt je významnou ornitologickou lokalitou.

Ovzduší regionu lze klasifikovat jen jako **mírně znečištěné**. Značný podíl na snížení emisní zátěže ovzduší má plynofikace obcí, zátěž je ale narůstající automobilová doprava.

Na území regionu jsou nejvíce zastoupeny **středně těžké hlinité a jílovitohlinité půdy**. Lehčí půdy písčité, hlinitopísčité a písčitohlinité zaujímají jen malou část území a těžké jílovité půdy se vyskytují jen na severních a severozápadních svazích Pálavských vrchů. Půdní druhy jsou rozlišovány podle toho, jaké frakce v půdě převažují. Půdní typy jsou kategorizační jednotka podle půdotvorných činitelů a přírodních podmínek, za kterých půda vznikala. Z půdních typů jsou na Mikulovsku **melanické půdy** (rendzina, pararendzina), skupina půd **molických** (černozem a černice), **glejových** (glej), **hnědých** (hnědozem a luvizem) a **nivních** (fluvizem). Na většině území **eroze půdy překračuje normální hodnoty**, na svazích Pálavy je eroze půdy 2 mm za rok. (ARC MIKULOV, 2004, str. 148)

Lesnatost území je poměrně malá. Hodnotné listnaté lesy, především teplomilné doubravy, jsou na svazích Pálavy a Milovického lesa, v okolí Drnholce je zbytek lužního lesa. V ostatních obcích jsou převážně akátové lesíky a větrolamy z topolů. V souvislosti s vybudováním novomlýnských nádrží bylo vykáceno asi 1200 ha lesa.

Na území regionu se nevyskytují žádné rudné nerostné suroviny. Těžební činnost byla zaměřena jen na **těžbu vysokoprocenního vápence**, přičemž došlo k nevratnému poškození většiny vápencových bradel (Turoid, Svatý kopeček). Těžba byla definitivně zastavena v roce 2005. V katastru obce Novosedly probíhá **těžba cihlářské suroviny** pro místní cihelnu. **Ložiska zemního plynu a ropy** jsou v okolí Dolních Dunajovic, Dolních Věstonic, Pavlova a Perné.

Region má v rámci okresu Břeclav **podprůměrnou hustotu osídlení**, navíc některé nepříznivé sociologicko-ekonomické faktory způsobují **neustálý úbytek obyvatelstva**. Migrační saldo je v regionu několik let za sebou záporné, v roce 2011 je migrační saldo po devíti letech (s výjimkou roku 2008) poprvé kladné. Lidé opouští především zemědělství a stěhují se za prací do jiných regionů. Na úbytku obyvatel se podílí i současná nízká míra porodnosti. Za posledních 10 let se počet obyvatelstva snížil cca o 250 (viz tabulka V). Statistiky vypovídají o **zvyšování průměrného věku obyvatelstva**. Počet obyvatel starších 65 let stoupl za 10 let o 3 %. V příštích letech lze očekávat zvyšování indexu stáří obyvatelstva a úbytek předproduktivní a produktivní složky obyvatel. Hustota osídlení je přibližně **80 obyvatel/km²**.

Tabulka V: Obyvatelstvo mikroregionu (ČSÚ, ©2013)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet obyvatel	19907	19854	19732	19696	19663	19607	19606	19647	19619	19650	19651
Narození	170	169	163	173	211	162	176	210	204	216	207
Zemřelí	167	170	194	205	176	208	167	176	181	167	213
Migrační saldo	16	-52	-91	-4	-68	-10	-10	7	-51	-18	79
Celk. přírůstek	19	-53	-122	-36	-33	-56	-1	-41	-28	31	73
Podíl ≥ 65let%	11,1	11,2	11,3	11,4	11,6	11,8	12,3	12,5	12,9	13,4	14,1

Slabou stránkou mikroregionu je vzdělanost obyvatelstva staršího 15 let, která je jednou z nejnižších v rámci ČR. Např. v roce 2011 podíl osob nad 15 let se středoškolským a vyšším vzděláním činil v okrese Břeclav 37 %, přičemž celorepublikový průměr je 43 %.

Míra nezaměstnanosti se v regionu pohybuje dlouhodobě kolem 15 %, po přechodném poklesu pod 10 % v letech 2007 - 2008 opět stoupla k 15 %, nicméně v roce 2011 byl zaznamenán pokles na **12,47 %** (viz tabulka VI). Uchazeči o zaměstnání mnohonásobně překračují nabídku volných míst v regionu. Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo je za posledních deset let v rozmezí 13 – 40, nejlepší situace byla v roce 2007 (7 uchazečů na 1 volné pracovní místo), nejhorší v roce 2010 (101 uchazečů na 1 volné pracovní místo).

Tabulka VI: Ukazatele nezaměstnanosti v regionu (ČSÚ, ©2013)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Uchazeči o zaměst	1519	1720	1606	1610	1589	1307	1060	882	1462	1631	1306
Volná prac. místa	61	44	46	57	40	97	154	65	47	16	33
Míra nezaměstn.	14,85	16,81	15,70	15,73	14,89	12,17	9,82	8,25	14,25	15,89	12,47

Většina obyvatel regionu žije na venkově, v regionu je pouze jedno město Mikulov se 7374 obyvateli (k 31. 12. 2011). Díky své poloze, klimatickým a půdním podmínkám má mikroregion velmi **příznivé podmínky pro efektivní zemědělskou výrobu**. Zemědělskou výrobou a činnostmi na ni navazujícími se zabývá **20 % ekonomicky aktivních obyvatel** (v některých obcích až 30 %, v Mikulově 15 %). Tabulka VII demonstruje vysoký podíl zemědělské půdy v regionu, která dlouhodobě představuje 67 – 68 % rozlohy regionu, v posledních 3 letech je patrný pokles na 64 % celkové rozlohy regionu.

Tabulka VII: Pozemky a hustota zalidnění v mikroregionu Mikulovsko (ČSÚ, ©2013)

Výměra v ha	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Půda celkem	24404	24408	24409	24490	24489	24491	24427	24427	24418	24426	24421
Zemědělská	16807	16771	16736	16595	16433	16339	16200	16153	15713	15670	15653
Lesní	3150	3159	3164	3273	3292	3304	3308	3335	3411	3409	3417
Zastavěná	397	397	376	377	377	379	377	377	371	383	384
Ostatní	4050	4081	4133	4245	4387	4469	4542	4562	4923	4964	4967

Průmyslová výroba se zaměřením na zpracování potravin a strojírenství, stavební činnost, obchod a služby cestovního ruchu jsou soustředěny hlavně v Mikulově, dále pak v Novosedlech, Bavorech, Dobrém Poli, Drnholci a Milovicích. Tabulka VIII ukazuje, jak se měnil podíl firem podle charakteru jejich činnosti v časové řadě. **Počet zemědělských subjektů klesl za posledních 10 let přibližně o 8 %**, počet průmyslových firem se pohybuje mezi 14 - 15 %, dlouhodobě neklesá, došlo k mírnému nárůstu stavebních firem cca o 3 %. V obchodě, v ubytovacích a stravovacích službách podniká dlouhodobě kolem 30 % subjektů regionu.

Tabulka VIII: Ekon. subj. a jejich podíl dle vybraných odvětví ekon. činnosti (ČSÚ, ©2013)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ekon.subj.celk.	3976	4041	4206	4244	4330	4420	4544	4689	4286	4341	4428
Zem. les. ryb %	19,0	18,7	18,7	18,9	19,1	18,8	18,6	18,5	8,7	9,5	10,7
Průmysl %	14,7	14,6	14,3	14,1	13,9	13,9	14,1	13,8	15,7	15,5	14,7
Stavebnictví %	12,8	12,8	13,2	13,4	13,5	13,4	13,7	13,8	15,6	15,8	15,9
Obch.ubyt.strav%	31,2	30,9	30,0	29,3	29,1	2,1	28,6	28,0	30,1	29,7	28,3

V regionu naprosto převažují malé firmy s počtem zaměstnanců do 9 (tabulka IX)

Tabulka IX: Ekonomické subjekty podle velikosti (ČSÚ, ©2013)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bez zaměstnanců	2910	-	2761	2581	1323	1302	1139	1476	1480	1510	151
1 – 9 zaměst.	343	-	361	367	348	381	379	381	373	366	359
10 – 49 zaměst.	82	-	93	85	83	85	85	92	90	86	78
50 – 249 zaměst.	16	-	15	17	16	17	18	17	14	15	13
250 a více zaměst.	1	-	1	2	2	1	2	2	2	2	3
nezjištěno	624	-	975	1192	2558	2634	2921	2721	2327	2362	246

V důsledku transformace ekonomiky a společenských změn v 90. letech 20. stol. a v důsledku probíhající hospodářské krize se **území mikroregionu potýká s vážnými projevy recese**, s nízkou daňovou výtěžností, s úpadkem průmyslové výroby, vysokou nezaměstnaností, nevyrovnanou úrovní řemesel, stagnací zemědělství a nedokonalostí technické infrastruktury. Tyto faktory spolu s úbytkem obyvatelstva řadí mikroregion k tzv. **marginalizovaným oblastem v rámci Jihomoravského kraje**. Transformace nepřinesla předpokládaný efekt hlavně z důvodu totálního **nedostatku kapitálu ve vznikající podnikatelské sféře**. V posledních letech se daří tento trend obrátit pomocí zahraničních investic a budování nových podniků, především v průmyslové zóně Západ I. v Mikulově, která má 15 ha. Byly zde realizovány zahraniční investice, které vytvořily 450 nových pracovních míst (např. japonská firma Nichias – výroba těsnění pro automobily, rakouská firma Kabel Technik).

Dobré dopravní spojení, zejména s Brnem a Rakouskem, vytváří dobré předpoklady pro rozvoj území. Od severu k jihu prochází regionem **silnice I. třídy I/52 (E461) Brno - Pohořelice – Mikulov – Vídeň**. Ve směru západ - východ probíhá podél státní hranice silnice II/414, která spojuje zejména města Znojmo a Mikulov. Silnice I. třídy I/40 Mikulov – Valtice – Břeclav umožňuje napojení území na dálnici D2 a na silnici I. třídy I/55 (Břeclav – Hodonín – Přerov – Olomouc). Jižní částí území prochází jednokolejná **železniční trať č. 246 Břeclav – Znojmo** se třemi zastávkami v regionu (Březí, Mikulov, Novosedly). Vodní ani letecká doprava v regionu neexistuje, nejbližší letiště je v Brně a ve Vídni.

Předností regionu je vysoká kulturně - historická hodnota území. Mikroregion Mikulovsko patří mezi nejdéle osídlená území v ČR, jak dokládají archeologické nálezy na úpatí Pálavy a v údolí řeky Dyje. V Dolních Věstonicích je archeologické naleziště světového významu z dob lovců mamutů. Centrum Mikulova je vyhlášeno od r. 1957 městskou pa-

mátkovou rezervací s řadou kulturních památek (zámek, hrobka, židovský hřbitov, Svatý kopeček). Pavlov je vesnickou památkovou rezervací pro barokní vinařské domy, Dolní Věstonice jsou pozoruhodné pro své renesanční měšťanské domy, kostel a starobylý mlýn. Mnohé památky čekají na obnovu, často jsou znehodnocovány i neupraveným okolím. V Mikulově se nachází jediné vinařské muzeum v ČR. Celkem je v regionu registrováno cca 363 kulturních památek.

Mikroregion Mikulovsko je dosídlené území, na rozdíl od tzv. starousedlických částí jižní Moravy zde chybí místní folklór s dlouhodobou tradicí. Nepřetržená zůstala jen tradice hodů.

Hlavním lákadlem pro turisty je **vinařská turistika, cykloturistika, pěší turistika v CHKO Pálava, sport a pobytová turistika u Novomlýnských nádrží, naučné stezky**. Úroveň ubytovacích kapacit a restauračních zařízení se v posledních letech hodně zlepšila, a to hlavně v Mikulově. V létě je ale kapacita hotelů a penzionů nedostačující, v zimě je naopak nevyužitá. Slabou stránkou je nízká jazyková vybavenost a neochota personálu, někdy čistota prostředí, nedostatek sezonních občerstvovacích míst s jednoduchým menu pro turisty na výletech, nedostatek parkovišť pro osobní automobily, nedostatek veřejných toalet apod.

6 ZEMĚDĚLSTVÍ

Ekonomická základna mikroregionu má s výjimkou Mikulova vyloženě zemědělský charakter. Mikulovsko patří do **zemědělské výrobní oblasti kukuřičné (K1)**. Území patří k nejteplejším oblastem v ČR, s dlouhým vegetačním obdobím, mírnou zimou a mírnými srážkami. Zemědělská produkce je zaměřena hlavně na **pěstování vinné révy a produkci rozmanitých vín, pěstování okurek a různých druhů zeleniny, pěstování zrnin, hlavně kukuřice, pšenice a ječmenu**. V poslední době se stále více pěstuje **řepka, hořčice a slunečnice**. Kromě chovu dobytka se chová v regionu i drůbež. Je patrný pomalý rozvoj nových zemědělských firem a rodinných farem.

Zemědělství, ve východní části regionu i lesnictví, je rovněž **nejvýznamnější krajino- tvornou činností**. V údolních nivách Dyje a Jevišovky došlo vlivem regulačních vodohospodářských úprav k poklesu hladiny podzemních vod. V oblasti Dyjsko-svrateckého úvalu pokrývá orná půda okolo 70 % území. Převažují zde černozemní půdy na spraši. Tyto půdy jsou ohrožovány větrnou a vodní erozí. Proti vodní erozi byly vybudovány terasy po vrs-

tevnících a proti větrné erozi se sázejí větrolamy. Na velké části zemědělské půdy jsou vybudovány systémy velkoplošných závlah, mají však dlouhodobě zanedbanou údržbu, takže jejich využívání je jen omezené. Je třeba zařízení rekonstruovat a obnovit jejich plnou funkci.

Nevyjasněné majetkoprávní vztahy, jako důsledek poválečných problematických přidělů majetků a nedokonalých evidencí, způsobují obcím i občanům těžkosti při nastolení oprávněných a nezpochybnitelných vztahů k půdě. V roce 2004 zbývalo realizovat komplexní pozemkové úpravy ještě na 8550 ha, což je 35 % území regionu.

Postupně jsou odstraňovány negativní dopady minulého socialistického intenzivního zemědělství. Dochází znovu k rozvoji prvků ekologické stability území, jako jsou biokoridory, revitalizace říčních toků, remízky, protierosních prvky, podporuje se údržba akátových porostů, větrolamů, lužních lesů v říčních nivách Dyje, trvalých travních porostů, maloplošných kultur apod.

Více než 40 let socialistického hospodaření vedlo k vytvoření velkých zemědělských podniků typu JZD a státních statků. **Družstevní sektor obhospodařoval přibližně 67,8 % zemědělské půdy, státní statky 30,9 %** a jednotlivě hospodařící rolníci jen cca 1,3 % půdy. Na území regionu působily do začátku 90. let JZD a státní statky v Březi, Novém Přerově, Dolních Dunajovicích, Dolních Věstonicích, Drnholci, Klentnici, Mikulově, Milovicích, Pavlově, Perné a Sedleci. Původní mlékařská družstva byla sjednocena pod podnik Lacrum, konzervářské živnosti a závody byly začleněny do podniku Fruta a jednotlivá vinařství se stala součástí Družstevního vinařského podniku, později Vinařských závodů Mikulov. Zemědělská výroba byla orientována především **na řešení obilného problému**, podíl obilovin na hrubé rostlinné produkci dosahoval až 38 % (r. 1988). Byly preferovány hlavně výnosnější plodiny (pšenice, ječmen, kukuřice). Pro rostoucí požadavky živočišné výroby se zvyšoval podíl pícnin na orné půdě, protože bylo třeba zajistit dostatek krmných plodin. Potřeby trhu masa byly zajišťovány hlavně rozvojem chovu prasat a drůbeže, náročnější chov skotu se rozvíjel pomaleji, přesto stavy skotu v oblasti po celé období socialistického hospodaření vzrůstaly. (ARC MIKULOV, 2004, str. 35)

Velké půdní celky vytvořily sice podmínky pro použití těžkých zemědělských strojů, ale na druhou stranu vedly k erozi půdy, zhutnění půdy, průmyslová hnojiva byla z velkých ploch na svažitéch pozemcích smývána do povrchových a podzemních vod. Vybudování

velkochovů hospodářských zvířat s bezstelivovým provozem vedlo k úbytku organické hmoty a snížení obsahu organických látek v půdě.

Po roce 1989 nastal složitý transformační proces od centrálně direktivního řízení k tržnímu hospodářství. V prvním období 1990 – 1993 došlo celostátně k **poklesu hrubé zemědělské produkce o 23,5 %**, což se projevilo i na Mikulovsku. Razantně klesly stavy hospodářských zvířat, především skotu a drůbeže. Otevření našeho trhu zemím EU a především snížení exportu do zemí východní Evropy, způsobilo velký nadbytek produktů živočišné výroby na našem trhu. **Početní stavy skotu se v ČR snížily od roku 1990 do roku 2000 na 45,1 % původního stavu**, pokles na Jižní Moravě byl ještě větší. I na jižní Moravě došlo ke snížení počtu pracovníků v zemědělství, restitucím půdy a zemědělského majetku, k transformaci zemědělských družstev a privatizaci státních statků. Prohloubila se **mzdová disparita** mezi zemědělstvím a ostatními odvětvími hospodářství, radikálně se zhoršily výsledky zemědělských podniků. V letech 1994 - 1996 došlo ke zpomalení těchto negativních trendů, předpokládaný obrat v letech 1996 – 1998 ale nenastal, naopak degresivní tendence se opět obnovily. V roce 1998 vstoupila v platnost **nová koncepce agrární politiky na období do roku 2013**. V té době se **ještě více rozevřely cenové nůžky mezi cenami zemědělských výrobků a zemědělských vstupů**, a to v neprospěch zemědělských výrobců. Ceny výrobních vstupů rostly rychleji než realizační ceny prvovýrobců. Významnou zápornou cenotvornou roli hrají maloobchodní řetězce.

Po vstupu ČR do EU mají zemědělci možnost čerpat dotace i z evropských fondů. Na území regionu působí MAS Mikulovsko, obecně prospěšná společnost, která podporuje na základě strategického plánu LAEDER mimo jiné i zemědělství. Na plánovací období 2007 - 2013 je na realizaci opatření **v rámci fiche 1 Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a prosazení místních výrobků** vyčleněna celková částka **5 742 610 Kč**, na opatření v rámci **fiche 3 Podpora podniků a diverzifikace hospodářských činností na venkově** částka **10 437 172 Kč**.

Statistická data o zemědělství, která poskytuje ČSÚ, v naprosté většině ukazatelů končí na úrovni krajů, jen některá lze získat na úrovni okresů, což je v případě Mikulovska okres Břeclav. **Údaje za Břeclavský okres ve statistikách ČSÚ končí rokem 2001**. Tabulka č. X ukazuje vybrané výsledky rostlinné a živočišné produkce v okrese Břeclav, tedy i v regionu Mikulovsko, ilustruje výrazný pokles, který v letech 1995 – 2000 nastal. Na trend v dalších letech je v následujícím komentáři usuzováno podle výsledů celého JMK.

Tabulka X: Vybrané výsledky rostlinné a živočišné produkce v okrese Břeclav (Centrum pro regionální rozvoj, ©2012)

	1995	2000
Osevní pl. obilovin (ha)	41 105	38 654
Osevní pl. pícniny (ha)	10 891	7 873
Osevní pl. řepky (ha)	1 630	4 600
Výnosy obilovin (t/ha)	5	3
Stav skotu (ks)	20 478	14 205
Stav prasat (ks)	105 690	98 081
Stav drůbeže (ks)	573 770	666 937
Stav ovcí (ks)	232	132
Stav koz (ks)	324	110

Živočišná výroba

Chov skotu je ekonomicky náročný, je sice zdrojem celoročních příjmů, má ale dlouhý reprodukční cyklus, takže klade velké nároky na ustájení, udržování základního stáda, technologii chovu apod. **V letech 1995 - 2000 klesl stav skotu v okrese Břeclav na 69 % původního stavu**, v celém JMK na 57 % (2000) a dále až na 34 % (2010) původního stavu. Tento pokles lze promítnout i do mikulovského regionu. Po vstupu do EU se tuzemské ceny mléka přiblížily úrovni cen v EU-15. V prvních dvou letech byla produkce mléka i bez započtení podpor rentabilní, od roku 2006 ekonomický efekt produkce mléka bez započtení podpor vykazuje klesající tendenci. Spotřeba hovězího masa v uplynulých 2 desetiletích klesala, v letech 2004 - 2008 se tento trend zastavil a produkce i spotřeba se stabilizovala. Cena hovězího masa je dlouhodobě nižší než v ostatních zemích EU, takže při vysokých nákladech na krmiva je produkce bez přímých dotací rovněž ztrátová. Po zrušení vývozných subvencí v r. 2013 a zrušení mléčných kvót v roce 2015 se dá očekávat další přeskupení produkce.

Chov ovcí byl postupně převeden z produkce vlny na produkci masa. Nejdříve došlo k prudkému poklesu početních stavů a následně k jejich růstu. Poptávka po skopovém masu, ovčích a kozích sýrech nebo mléku je sice nízká, ale pozvolna roste. **V letech 1995 - 2000 na Břeclavsku klesl počet ovcí na 57 % a počet koz až na 34 % původního stavu.** Na další trend můžeme usuzovat z výsledků JMK. Počet ovcí v JMK klesal až do roku 2004, kdy byl **propad na 12 % stavu v roce 1995**, poté počty kusů narůstaly, přesto v roce 2010 tvoří počet ovcí v JMK jen **35 % stavu v roce 1995**.

Chovy prasat na Břeclavsku klesly do roku 2000 na **92 % stavu v roce 1995**. Po vstupu do EU se tento trend zrychlil, protože domácí výrobci se dostali pod konkurenční tlak zemí EU. Pro Břeclavsko sice statistiky nejsou k dispozici, nicméně v celém JMK v roce 2010 počet prasat dosahoval pouze **41 % stavu v roce 1995**. Vlivem růstu nákladů a tím výrazně zhoršené rentability některé podniky chovy prasat zrušily. **Hlavním příčinou tohoto propadu je dovoz levnějšího vepřového masa z ostatních zemí EU.**

Pro **chov drůbeže** má velký význam zvyšující se zájem populace o drůbeží maso. V letech 1995 – 2000 na Břeclavsku **stoupl počet kusů drůbeže o 16 %**, na další trend lze usuzovat jen z výsledků JMK. Zde početní stavy drůbeže rostly až do roku 2005, pak ale nastal pokles, takže počet kusů drůbeže je v roce 2010 jen **na 112 % původního stavu** roku 1995. Pokles byl způsoben vstupem do EU, kdy levné dovozy často i méně kvalitního drůbežího masa jsou hlavní příčinou klesající produkce drůbežího masa v ČR. Dle údajů Ministerstva zemědělství byla před vstupem do EU soběstačnost ČR v komoditě drůbežího masa na hladině 96,1 %, po vstupu do EU klesla na 93,2 %. Před vstupem do EU soběstačnost ČR v produkci vajec dosahovala 102,3 %, zahraniční obchod s vejci měl kladné saldo. Po vstupu ČR do EU se soběstačnost ČR ve vejcích snížila na 85,2 %. (*Vize českého zemědělství po roce, 2010, str. 12*)

Rostlinná výroba

Počátkem 90. let došlo k poklesu produkce obilovin, v dalších letech se toto odvětví rostlinné výroby stabilizovalo. Osevní plochy obilovin zabírají přibližně 50 % orné půdy a v jejich produkci je ČR soběstačná. Nejdůležitější obilovinou je v našich podmínkách pšenice, která představuje 55 % nabídky všech obilovin. Pšenice slouží k výrobě potravin, krmných směsí, je surovinou pro výrobu bioetanolu a je i důležitou exportní plodinou. Dá se říci, že **v okrese Břeclav osevní plochy obilovin zůstaly zachovány**, data jsou však dostupná jen za léta 1999 – 2001. Pokles osevní plochy všech obilovin představoval v tomto období jen 5 %, zvýšilo se ale zastoupení pšenice. Z trendů osevních ploch v rámci JM kraje lze předpokládat, že i v následujících letech osevní plochy obilovin zůstaly na Břeclavsku stejné.

Nebývalý **rozmach zaznamenala kukuřice na zrno a řepka**. Osevní plochy kukuřice vzrostly v letech 1999 – 2001 v okrese Břeclav přibližně 1,6x a osevní plochy řepky dokonce 3,5x. Tento trend pokračoval i v dalších letech. Zvýšený zájem o řepku je dán dobrými odbytovými možnostmi, stabilitou cen, dá se využít pro potravinářské i nepotravinář-

ské účely, navíc odpadové produkty při zpracování se využívají jako součást krmných směsí. Zájem o řepku roste navzdory skutečnosti, že osevní plochy olejnin jako celku spíše mírně klesají (v okrese Břeclav představuje pokles v letech 1999 - 2001 cca 12 %)

Významný se jeví pokles osevních ploch pícnin, v okrese Břeclav v letech 1995 – 2001 na **73 % počáteční rozlohy**. V celém JMK klesají osevní plochy pícnin pravidelně každý rok, za 15 let jde o pokles na **37 %** původní rozlohy v roce 1995.

Vinohradnictví a vinařství prošlo od roku 1989 významnými změnami. Do roku 1989 byly plochy vinic na jižní Moravě směřovány na **vysokou produkci hroznů a na výrobu vína nízké kvality**. Jen malé vinice soukromníků produkovaly víno vyšší kvality pro svou vlastní potřebu nebo pro své známé. V druhé polovině 90. let kvalitní víno nabývá znovu na důležitosti. **Ještě před vstupem do EU se začalo s obnovou a výsadbou nových vinic**. Po vstupu do EU dochází k akceleraci restrukturalizace vinic, protože vinaři využívají podporu z prostředků EU. Soběstačnost ČR v produkci vína je jen 23 %, pro uspokojení potřeby je nutný dovoz vína, nicméně vinaři z Mikulovska, produkující kvalitní víno, nemají problém celou svou produkci prodat na nenasyceném českém trhu. Uplatnění moravských vín na světovém trhu je ale stále hodně obtížné.

Závěrem lze konstatovat, že **Mikulovsko má předpoklady k prosperitě především ve vinohradnictví, zelinářství, ovocnářství, výrobě vepřového masa, drůbežního masa, vajec a vybraných obilovin**. Se vstupem na evropský trh je pěstování zeleniny a chov prasat a drůbeže sice rizikovou, málo konkurenčně schopnou činností, ale při dobrém napojení zemědělské prvovýroby na zpracovatelský potravinářský průmysl a odbytu perspektivu zcela jistě má.

Důležité aktivity pro rozvoj zemědělství v mikroregionu, pro které musí zemědělská politika státu vytvořit podmínky:

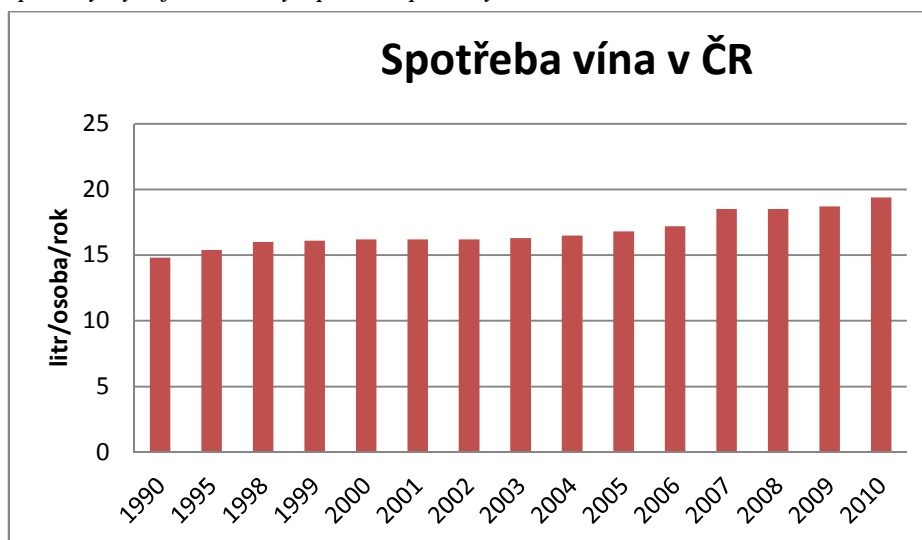
- Vytvoření kooperujícího podnikatelského řetězce speciální zemědělské prvovýroby, zpracovatelského průmyslu a odbytu. Podpora podnikatelských subjektů zpracovatelského a potravinářského průmyslu napojených na místní zemědělskou výrobu
- Koncepční obnova vinic a sadů
- Rozvoj ovocnářství, místního vinařství a zelinářství, rozvoj agroturistiky spojené s vinařstvím
- Budování a obnova skladovacích kapacit zeleniny a ovoce

- Zachovat intervenční nákupy obilovin do doby odstranění následků krize a do doby než se rozvine plně zpracovatelská kapacita na výrobu biopaliv z obilí
- Podpora efektivní výroby vepřového a drůbežního masa a vajec. Zachovat, případně zvýšit stavy hospodářských zvířat, pokud možno využívat ke krmení krmné směsi z regionu, maximálně z tuzemska. Využít zvířata ke spásání trvalých travních porostů
- Podpora chovatelů zvířat při rekonstrukci technologií v zájmu splnění požadavků právních norem na pohodu zvířat, a to jak z evropských, tak z národních zdrojů
- Podpora výzkumných, vývojových a inovačních firem a institucí v regionu s efektivními výstupy pro speciální zemědělskou výrobu, hlavně pro vinohradnictví, zelinářství, ovocnářství, semenářství, osivářství a výživu zvířat
- Růst produkce biopotravin
- Výroba nepotravinářských plodin
- Obnova závlahových systémů
- Technická opatření pro zabránění vodní a větrné eroze
- Dokončení pozemkových úprav, podpořit nákup půdy moravskými zemědělci
- Podporovat propagaci a marketing kvalitních českých a moravských výrobků, posílit vyjednávací pozici producentů a zpracovatelů se subjekty, které realizují prodej. Především jde o ochranu před chováním obchodních řetězců, což může stát zajistit legislativní cestou
- Podporovat projekt Regionální potravina, podporovat přímý prodej konečnému spotřebiteli v rámci prodeje ze dvora, v rámci farmářských trhů
- Posílit vazby producentů se sektorem gastronomie a pohostinství
- Dosáhnout srovnatelných podmínek pro všechny zemědělce v EU jak z hlediska přímých plateb, tak národních podpor
- Chránit biodiverzitu a zvyšovat mozaikovitost krajiny, učinit krajinu přitažlivou pro obyvatele venkova i turisty

7 TRH S VÍNEM

Spotřeba vína v ČR zvolna roste, v roce 2010 dosáhla **19,4 l na osobu za rok**, viz graf 1. Přesto nedosahuje průměrné spotřeby v EU, která je přes 30 litrů na osobu a rok. Spotřebitelé postupně upouští od nákupu levných vín a stále častěji se orientují na kvalitnější nabídku jakostních a zemských vín tuzemské i zahraniční produkce.

Obrázek 3: Průměrná spotřeba vína v litrech na osobu a rok v ČR v letech 1990 – 2010 (*Perspektivy vývoje a návrhy opatření politiky vinohradnictví a vinařství*, 2005, str. 21).

Od roku 1996 je tuzemské víno tvořeno z **30 – 60 % vínem stolním**, z **35 – 60 % vínem jakostním** a z **1- 15 % vínem s přívlastkem**. Víno s přívlastkem se prodává přímo „ze dvora“ do vinoték, specializovaných obchodů a v gastronomii. Stolní a jakostní víno domínuje v supermarketech, část stolního vína se prodává jako přímý prodej sudového vína do nádob přinesených spotřebitelem. Důvodem vysokého podílu stolního vína jsou malí pěstitelé do 1 ha vinic, tzn. většinou fyzické osoby, které nemají zájem podstupovat časově i finančně náročný proces zařídování vína. Jen zřídka jde však o víno, které by nemohlo být zaříděno jako víno jakostní. (*Perspektivy vývoje a návrhy opatření politiky vinohradnictví a vinařství*, 2005, str. 13)

V roce 2005 byly zveřejněny **výsledky průzkumu za účelem zjištění preferencí spotřebitelů vína** (*Perspektivy vývoje a návrhy opatření politiky vinohradnictví a vinařství*, 2005, str. 21 - 24). Dotazníky zodpovědělo 1000 spotřebitelů. Hlavní závěry:

- 11,3 % respondentů pije víno denně nebo téměř denně, 29,8 % alespoň 1x týdně, 23,2 % několikrát měsíčně, 18,1 % 1x za měsíc, 14,9 % jednou za půl roku a méně.
- 40,8 % respondentů preferuje bílé víno, 38,8 % červené víno
- Faktory, podle kterých se respondenti rozhodují při nákupu vína: typ vína - červené nebo bílé (30,4 %), cena (21 %), druh vína – stolní, jakostní, odrůdové... (17 %), odrůda (11 %), zkušenost (10,6 %), oblast, země původu (3,4 %), výrobce (2,2 %), ročník (1,4 %), doporučení (1,2 %), vzhled lahve (0,7 %), etiketa (0,3 %)

- Pořadí oblíbenosti prvních deseti odrůd/vín obsazují vína tuzemské produkce: Frankovka, Cabernet Sauvignon, Veltlínské zelené, Rulandské bílé, Modrý Portugal, Svato-vavřínecké, Chardonay, Ryzlink vlašský, Bohemia sekt
- Většinu tuzemského vína uvádí na trh velké zpracovatelské podniky (Bohemia sekt, Vinařské závody Mikulov apod.), které obchodují především prostřednictvím potravinářských velkoobchodů. Specializované maloobchody s vínem a vinotéky zásobují především menší výrobci. Přímý prodej „ze dvora“ a e-shopy jsou doplňkovými službami.
- Průměrný prodej vína ve vinotéce je **1 330 litrů za měsíc, z toho je 82,2 % vín tuzemských** a 17,8 % vín zahraničních
- Typický zákazník vinotéky je muž středního věku, s vyšším vzděláním a vyšším příjmem, náročnější, preferující kvalitní tuzemská vína
- Typický zákazník, který nakupuje víno v supermarketu, je méně náročný konzument, má spíše nižší vzdělání, nižší příjmy, preferuje především cenu, podléhá vlivu reklamy

8 VINOHRADNICTVÍ A VINAŘSTVÍ

Mikulovská vinařská podoblast spadá pod **vinařskou oblast Morava** a je tvořena částí okresu Břeclav a Brno-venkov. Vlastní plocha vinic činí cca **3 750 ha**. Tato podoblast vznikla v květnu 2004 v souvislosti s novým uspořádáním vinařských oblastí, které přinesl vinařský zákon č. 321/2004 Sb. a jeho prováděcí vyhláška č. 324/2004 Sb.

První vinice založili pod Pálavou římsí legionáři ve 3 stol. n. l., jejich tábor se nacházel v místě zvaném Hradisko. Ze zdravotních důvodů pili tehdy vodu smíchanou s vínem a nechtěli být odkázáni na dovoz vína z říše. Vinařství se na Mikulovsku rozšiřovalo již v době Velkomoravské říše, ale **největšího rozvoje dosáhlo po roce 1249**, kdy se oblast dostala pod nadvládu rodu Liechtensteinů a Dietrichsteinů. Vinařství bylo pro šlechtu významným zdrojem příjmů. K rozvoji vinařství na Mikulovsku přispěli taky **židé**, schopní obchodníci, nebo **habáni**², kteří přišli na jižní Moravu v 16. stol. z Německa a ze Švýcarska a přinesli sem řadu nových poznatků, včetně odrůdy Sauvignon.

² Habáni – náboženské hnutí, vznik 1524 ve Švýcarsku, odlišovali se křtem v dospělosti (novokřtěnci), neuznávali světskou ani církevní moc, soukromý majetek. Byli skvělí řemeslníci, vinaři, zemědělci, lékaři.

Pro pěstování vinné révy představu je **Pálava** jedinečné místo. Její skály jsou součástí Mikulovské pahorkatiny, což je poslední výběžek vápencových Alp. Vinice se rozkládají i na úpatí **Dunajovických vrchů**. Horniny pálavských bradel mají hodně vápníku, na jejich úbočích jsou mohutné návěje vápencových spraší doprovázené staršími vápenitými jíly. V jižní části Mikulovska převládají písky, překryté jílovitými sedimenty. Z této půdy čerpá réva **minerálie a živiny pro tvorbu aromatických látek, které dávají vínu zcela odlišný charakter než je v jiných vinařských oblastech**. Podnebí je zde velmi suché a teplé. Největší vinařské obce jsou Mikulov, Novosedly, Dolní Dunajovice, Sedlec a Pavlov.

Obrázek 4: Mikulovská vinařská podoblast

zdroj <http://www.wineofczechrepublic.cz/r-5-3-2-55-vinarska-podoblast-mikulovska-cz.html>

Jak ukazuje tabulka XI, v posledních 5 letech se plocha osázených vinic v Mikulovské podoblasti zásadně nemění (cca 4 450 ha), největší pokles byl v roce 2007, a to po vykloučení 170 ha vinic v roce 2006. Počet pěstitelů klesl za posledních 6 let o 186. Nejvíce vykloučených vinic bylo v letech 2006 – 2007 (celkem 233 ha), v r. 2010 bylo vykloučeno 26 ha vinic, v r. 2011 méně než polovina (11 ha).

Tabulka XI: Mikulovská podoblast (MZE ©2009-2011)

	Počet vinařských obcí	Počet viničních tratí	Plocha viničních tratí (ha)	Počet pěstitelů	Plocha osázených vinic (ha)	Plocha vykloučených vinic (ha)
2005	30	182	10317,5	2659	4705	14
2006	30	182	10317,5	2464	4680	170
2007	30	182	10317,5	2503	4491	66
2008	30	182	10318	2499	4454	27
2009	30	182	10318	2491	4493	28
2010	30	182	10318	2476	4459	26
2011	30	182	10431	2473	4432	11

Tabulka XII vyčísluje rozlohy vinic vinařských obcí regionu Mikulovsko a počet registrovaných pěstitelů vinné révy v obci. Největší vinařské obce s rozlohou vinic nad 200 ha jsou Mikulov, Novosedly, Dolní Dunajovice, Perná a Sedlec.

Tabulka XII: Vinařské obce regionu Mikulovsko, rozloha vinic, počet pěstitelů vinné révy, k 31. 12.2011 (MZE ©2009-2011)

	Vinice (ha)	Pěstitelé		Vinice (ha)	Pěstitelé
Mikulov	447,90	292	Březí	102,90	202
Novosedly	431,18	100	Milovice	101,13	35
Dolní Dunajovice	392,33	368	Bavory	88,75	44
Perná	240,06	106	Klentnice	85,95	27
Sedlec	202,72	28	Drnholec	85,89	96
Brod nad Dyjí	174,16	127	Dolní Věstonice	74,83	45
Pavlov	164,48	107	Pasohlávky	72,11	64
Horní Věstonice	160,20	65	Dobré Pole	65,50	50
Nový Přerov	120,26	28	Jevišovka	63,91	3

Odrůdovou skladbu vinic Mikulovské podoblasti demonstrují tabulky XIII a XIV. V bílých odrůdách má největší zastoupení Ryzlink Vlašský (téměř 590 ha), Veltlínské zelené (téměř 390 ha), Ryzlink rýnský (cca 340 ha), Sauvignon (305 ha), Müller Thurgau (cca 300 ha), Chardonay (necelých 260 ha). V modrých odrůdách je nejvíce zastoupeno Svatovavřínecké (280 ha), Frankovka (220 ha), Zweigeltrebe (174 ha) a Rulandké modré (160 ha). Je zřejmé, že zastoupení jednotlivých odrůd se v posledních 2 letech výrazně nezměnilo.

Tabulka XIII: Mikulovská podoblast, odrůdová skladba vinic – moštové bílé k 31. 12. (MZE ©2009-2011)

	2010	2011		2010	2011
Aurelius	21,75	21,55	Pálava	99,04	116,77
Děvín	2,57	2,60	Rulandské bílé	165,04	168,69
Hibernal	5,82	10,71	Rulandské šedé	221,42	226,40
Chardonay	258,99	258,24	Ryzlink rýnský	336,81	342,99
Irsai Oliver	20,25	16,55	Ryzlink vlašský	588,75	587,57
Kerner	12,75	12,71	Sauvignon	305,02	304,91
Malverin	2,80	2,8	Sylvánské zelené	46,81	48,93
Müller Thurgau	302,87	289,61	Tramín červený	182,50	177,05
Muškat moravský	64,51	63,74	Veltlín. červené rané	72,0	67,73
Muškat Ottonel	23,37	23,08	Veltlínské zelené	387,14	388,69
Neuburské	76,65	77,09	Ostatní	33,52	28,61

Tabulka XIV: Mikulovská podoblast, odrůdová skladba vinic – moštové modré k 31. 12.
(MZE ©2009-2011)

	2010	2011		2010	2011
Agni	2,52	2,52	Laurot	1,37	1,37
Albernet	5,53	5,23	Merlot	44,36	45,02
Andre	22,22	22,22	Modrý Portugal	79,18	78,67
Ariana	2,04	2,04	Neronet	5,60	5,61
Blauburger	1,46	1,39	Regent	2,03	2,18
Cabernet franc.	0,28	0,28	Rubinet	0,27	1,29
Cabernet Moravia	27,08	26,68	Rulandské modré	164,15	161,49
Cabernet Sauvignon	97,05	99,88	Svatovavřínecké	297,49	280,23
Dornfelder	28,61	29,91	Zweigeltrebe	174,44	174,39
Dunaj	0,03	-	Ostatní	8,53	5,43
Frankovka	245,43	221,46			

Oblast Mikulova byla vždy **proslulá hlavně bílými víny**. Bílé odrůdy jsou vysázeny na podstatně větší ploše než modré.

Ryzlink vlašský spolu s **Veltlínským zeleným** odedávna tvoří hlavní náplň pálavských vinic. Na nejlepších polohách pálavských svahů orientovaných na jih (okolí obce Perná) dává Ryzlink vlašský svěží minerální vína s vyšším obsahem aromatických látek. Kromě něj se na Pálavě daří odrůdám **Chardonnay, Sauvignon, Rulandskému bílému i Rulandskému šedému**. Červená vína reprezentuje zejména **Svatovavřínecké, Rulandské modré a Frankovka**. Budoucnost mají výsadby francouzských odrůd **Merlot a Cabernet Sauvignon**. Na méně vhodných polohách se pěstuje **Müller Thurgau**. Ve Šlechtitelské stanici vinařské v Perné vznikly nové odrůdy **Pálava a Aurelius**.

V okrese Břeclav se nachází přibližně **49 % plochy vinic celé ČR**. Vinařství výrazným způsobem ovlivňuje charakteristický ráz krajiny, je významně spojeno s místní kulturou a tradicí. V některých vinařských obcích přesahuje **počet evidovaných pěstitelů 1/3 produktivního obyvatelstva obce**. Vinařské podniky lze podle činnosti rozdělit na 4 skupiny (*Perspektivy vývoje a návrhy opatření politiky vinohradnictví a vinařství*, 2005, str. 15):

- Vinařství, která pěstují révu za účelem prodeje hroznů a jen minimum sklizně zpracovávají, mají smlouvy s odběrateli hroznů
- Vinařství, která pěstují révu a všechnu sklizeň zpracovávají ve vlastním podniku. Neupřednostňují vysoký výnos hroznů, ale prodej kvalitního konečného produktu. Často je výnos hroznů ještě během vegetace snižován s cílem zvýšit kvalitu hroznů

- Vinařství, která pěstují révu, veškerou svou sklizeň zpracují a ještě nakupují hrozny od jiných producentů
- Vinařství, která hrozny nakupují, s minimálním podílem vlastní produkce hroznů

Až do roku 2000 bylo možno podle vinařského zákona do některých vín přidávat téměř 50 % dovezeného vína a označovat ho za víno moravské. Dále bylo možno vyrábět víno z dovezených moštů nebo dovezené hroznové šťávy. (*Perspektivy vývoje a návrhy opatření politiky vinohradnictví a vinařství*, 2005, str. 14)

Kolem **30 % vinic má vyšší věk** než je z ekonomického hlediska vhodné. Nové výsadby nebyly provázeny dostatečným klučením, takže tyto vinice zůstávají jako **zátěž do budoucna** a jejich náhrada bude potřebovat další investice. **Průměrný výnos hroznů** za poslední léta se pohybuje kolem 5,7 t/ha, ale značně kolísá. Příčinou kolísání jsou přírodní podmínky severního okraje pěstování vinné révy v Evropě, snižování hnojení a záměrná regulace výnosu v některých podnicích s cílem dosažení vyšší kvality hroznů. **Průměrná cukernatost hroznů** se ale v posledních letech zvýšila, někde až o 20 %. Významnou roli zde zřejmě hrají poměrně teplé ročníky posledních let, které révě svědčí.

Kromě **přímé platby na plochu zemědělské půdy** mohou vinaři využít i další rozvojové programy. Programy na podporu vinohradnictví jsou poskytovány jednak státem (podpora šlechtění révy, podpora zavádění kapkové závlahy do vinic a révových školek, úhrada pojištění vinic proti krupobití a mrazu...). Jihomoravský kraj poskytuje podporu z programu **Podpora vinařství a vinohradnictví v JMK**. Dále existuje sdružená převážně evropská **podpora pěstitelům zapojeným do ekologického vinohradnictví a kontrolované integrované produkce hroznů**, evropské dotace na **restrukturalizaci vinohradnictví**. Podpora turismu na vinařských stezkách může být zčásti hrazena taky z evropských fondů. Důležitá je činnost **Vinařského fondu**, do kterého platí odvody pěstitelé vinic, výrobci i dovozci vína. Z jeho prostředků byla původně podporována i výsadba a obnova vinic poskytovaná jako dlouhodobá návratná finanční podpora. Vinařským zákonem č. 321/2004 Sb. došlo ke změně fungování fondu, který je nyní výhradně **orientován na podporu marketingu vína**, na prosazování značky moravského vína, na podporu účasti producentů vína ve vybraných zahraničních soutěžích vín, vybraných veletrzích v tuzemsku i zahraničí a na informování veřejnosti o prospěšnosti umírněné konzumace vína. (*Perspektivy vývoje a návrhy opatření politiky vinohradnictví a vinařství*, 2005, str. 30)

Mikroregionem Mikulovsko vede několik vinařských stezek, které mají nezastupitelný význam pro rozvoj vinařské turistiky v oblasti:

- **Mikulovská vinařská stezka:** cyklotrasa 82 km, přibližuje krásnou přírodu Dunajovických kopců, Novomlýnské nádrže, bílé skály Pálavy, lužní les podél Dyje a věhlasný Lednicko-valtický areál
- **Naučná stezka Pavlovské vinice a vinné sklepy:** 3 km, 7 informačních panelů seznamuje s historií pavlovského vinařství a pavlovských vinic
- **Naučná stezka Stará hora:** 3,5 km, je součástí cyklistického okruhu Stará hora (37 km), je na ní celkem 11 informačních panelů o historii pěstování vinné révy v lokalitě Staré hory, což je vrch nedaleko Novosedel
- **Vinařská naučná stezka Mikulov:** 20 km, dá se absolvovat pěšky, na kole nebo autem. Spojuje obce Mikulov, Bavory, Perná (sídlo šlechtitelské stanice, je zde několik informačních panelů o šlechtění odrůd, dále zachovalé habánské sklepy) Horní Věstonice, Dolní Věstonice (archeologická expozice, místo nálezu Věstonické Venuše), Pavlov (barokní sklepní domy), Klentnice. Na trase je celkem 17 informačních panelů

Vinařská turistika je v ČR novým segmentem cestovního ruchu, který rychle získává na oblibě. Carlsen a Charters (2006, str. 1) definují vinařskou turistiku jako turistiku, kdy návštěva vinic, vinařství, vinařského festivalu, vinařské slavnosti, ochutnávání vína nebo poznání vinařské oblasti jsou hlavní motivací k pobytu.

Nedílnou součástí zážitků z vinařské turistiky je venkovská krajina. Mytologie venkovské krajiny je základním faktorem, který láká návštěvníky do vinařské oblasti (Mitchel, Charters a Albrecht, 2002, str. 314). Zvláště obyvatelé průmyslových oblastí vnímají venkovské prostředí jako romantické. Romantiku pobytu ve vinných sklepech a na vinicích si spojují se smyslovými pocity při pití vína (Mitchel, Charters a Albrecht, 2002, str. 312). **Vinařské turisty** lze dělit na milovníky vína (Wine Lovers), znalce (Connoisseur), turisty, kteří se o víno zajímají (Wine Interested) a tzv. zvědavé turisty (Wine Novice), kteří jsou jen náhodně součástí nějaké skupiny, která se rozhodla vinařskou oblast navštívit (Charters a Ali-Knight, 2002, str. 315).

Vinařská turistika je dalším možným příjmem pro vinařství v regionu. Jedinou nevýhodou je, že je vázána na sezónu, protože v zimě je turistické vyžití ve vinařské oblasti značně omezené.

8.1 Problémové okruhy vinohradnictví v regionu Mikulovsko

Vinařství na Mikulovsku má **historickou tradici**, která je doložitelná až do 3. stol. n. l. V posledních 20 letech prodělalo vinohradnictví a vinařství obrovský **pokrok v oblasti technologie a kvality vína**, což podporuje dlouhodobou míru růstu odvětví. Při zachování přísných kvalitativních pěstitelských a enologických postupů je moravské víno plně srovnatelné se špičkovými víny např. Rakouska a Německa. Tuzemská vína jsou u konzumentů tradičně preferovaná. Velký vliv klimatických a půdních podmínek na chuťové charakteristiky hroznů, tradice „odrudových“ vín s velkým počtem menších výrobců vína, kteří jsou zároveň pěstiteli vinné révy, jsou přednostmi Mikulovské vinařské podoblasti. Moravské vinné stezky, vinařské uličky, vinařská turistika jako významný zdroj příjmů pro vinaře podstatnou měrou přispívají k rozvoji odvětví. Existence Svazu vinařů České republiky a Vinařského fondu jako subjektů, které podporují vinařství jako celek, je významnou pomocí v podnikání a propagaci vinařství.

V závislosti na klimatických podmínkách ale kolísá sklizeň (hektarový výnos) a průměrná cukernatost moštových vinných hroznů, která má vliv na kvalitu vyrobeného vína. Zátěží do budoucna je **vyšší stáří některých vinic**, protože restrukturalizace vinic je vysoce finančně náročná. Průměrné stáří vinohradů v ČR je 18,4 let, přitom nejlepších výnosů dosahují vinice od 5. do 15. roku života. **Nedostatek propagace moravských vín v zahraničí** komplikuje vývozy. Malé firmy nemají dostatek financí na marketing a propagaci, investovaly do technologií, takže chybí volné finanční prostředky. Slabá je i vyjednávací pozice pěstitelů révy za účelem prodeje hroznů vinařským zpracovatelským podnikům, tato skupina pěstitelů má pak problém každoročně pokrýt své vynaložené náklady.

8.2 Analýza názorů regionálních vinařů

Pro ilustraci názorů vinařů na problematiku podnikání a rozvoje vinařství v regionu Mikulovsko jsem požádala o rozhovor zástupce z praxe. Do skupiny respondentů jsem zařadila představitele 4 středně velká vinařství a 1 malé rodinné vinařství. Plné znění rozhovorů obsahují přílohy **PI – PV**.

Otázky

1. *Jak ovlivnil vinařství v regionu Mikulovsko rozpad družstev? Jaké byly nejdůležitější problémy procesu transformace z družstev do soukromých firem? Je z vašeho pohledu něco, co se mělo z družstevního hospodářství zachovat?*

2. *Jaké dotace vaše firma využívá? Myslíte, že je rovný přístup k dotacím? Kolik procent nákladů by měly dotace pokrývat, aby vinohradnictví v regionu mohlo dobře prosperovat?*
3. *Jaká je vaše konkurenceschopnost v ČR i ve vztahu k zahraničí? Vidíte jako výhodu blízkost Rakouska, nebo spíše jako nepřijemnou konkurenci, nebo to vaši činnost vůbec neovlivňuje? Máte obchodní vztahy s Rakouskem nebo využíváte nějakou formu přeshraniční spolupráce?*
4. *Váš názor na rozvoj vinařství v ČR a v mikroregionu Mikulovsko?*
5. *Jak se podle Vás dá využít vinařství v cestovním ruchu? Přispívá vaše firma k rozvoji cestovního ruchu v mikroregionu? Jak propagujete své vinařství?*
6. *Jak Vaši firmu ovlivňuje zemědělská politika státu, je pro Vás spíše přínosem nebo Vám přináší problémy v podnikání? Co považujete za největší pomoc státu pro Vaše podnikání? Jaká je vaše spolupráce v rámci mikroregionu (MAS Mikulovsko, Svaz vinařů apod.)?*
7. *Jste zastáncem ekologického zemědělství?*
8. *Jak hodnotíte Společnou zemědělskou politiku EU? Jaké dotace z EU využíváte? Máte dostatek informací o možných dotacích nebo podpůrných programech?*
9. *Do čeho potřebujete investovat? Využíváte služeb poradenských firem?*

Největším vinařstvím v souboru je **Mikrosvín**. Vyprodukuje z 220 ha vinic 100 - 120 000 lahví vína a zbytek produkce hroznů prodává. Je součástí rodiny 3 vinařství (další ze skupiny jsou na Slovácku), na Mikulovsku vlastní vinice, má velké sklepy v Dolních Dunajovicích, ale výroba vína je v Bzenci na Slovácku. **Nové Vinařství** vstoupilo na trh v roce 2005, postavilo zcela novou provozovnu s nejmodernější technologií na zelené louce a nakoupilo pozemky po bývalém státním statku v Drnholci, kde vysázelo nové vinice. NV je součástí skupiny zemědělských podniků AGRO Měřín a.s., čímž má výhodu zázemí velké společnosti. Na 102 ha vinic vyprodukuje 200 000 lahví ročně a zbytek produkce hroznů prodává. **Vinařství Volařík** je rodinné vinařství větší velikosti, vinice rodina získala v restituci, vysázela i nové vinice a výrobu vína má v Mikulově. Ročně na 80 ha vinic vyprodukuje 250 000 lahví vína. **Vinařství Galant** vlastní pražská společnost DOBRÁ ADRESA, s.r.o., jejich vinařství se nachází v hotelu v centru Mikulova, na Mikulovsku vlastní 30 ha vinic a vyprodukuje ročně 150 000 lahví. Malé rodinné vinařství **NATURVINI** vlastní v současné době 6 ha vinic, plánuje rozšíření maximálně do 10 ha. Vlastní jednu starší koupennou vinici, zbytek jsou nově vysázené vinice. Ročně vyprodukují

35 000 lahví, proto v současné době musí hrozny i nakupovat. Po rozšíření na 10 ha budou soběstační.

Tabulka XV: Základní informace o vinařství v souboru

	Mikrovín	NV	Volařík	Galant	Naturvini
Vinice ha	220	102	80	30	6
Produkce ks lahví	100-120 000 Hrozny i prodávají	200000 Hrozny i prodávají	250000	150000	35000 Hrozny i nakupují
Cenové rozpětí Kč/lahev	96-1708	130 - 700	140 - 360	85 - 280	169 - 209
produkce	Integrovaná Ruční sběr	Integrovaná Ruční sběr	Integrovaná 4,5 ha ekologická Ruční sběr	Integrovaná Ruční sběr	Ekologická Ruční sběr
Gravitační metoda zpracování vína	ano	ano	ne	ano	ne
Mimoprodukční činnost	ne	ne	3 hotely 1 penzion	hotel	Penzion v pronájmu Pochutiny z hroznů

Všechna vinařství byla na počátku podnikání zatížena velkými investicemi na nákup a výsadbu nových vinic a na technologii. Všechna vinařství na svých vinicích provádí **redukci hroznů na keři** s cílem zlepšit kvalitu a cukernatost hroznů a **ruční sběr** hroznů, aby nedocházelo k poškození bobulí. 4 vinařství pracují v integrované produkci, Vinařství Volařík čeká na první úrodu z již vysázené ekologické vinice, NATURVINI pracuje v ekologické produkci. (viz tabulka XV)

Všechna vinařství **se specializují na bílá vína**, modré odrůdy používají především na výrobu **ružových vín a sektů**. Všechna vinařství umožňují přímý prodej zákazníkům ve svých provozovnách a mají zavedeny e-shopy na www.stránkách. Dále prodávají produkci prostřednictvím specializovaných obchodů a vinoték, některá dodávají svá vína i do řetězců. Vína Volařík se v supermarketech neprodávají vůbec (je to součástí image firmy), chtějí zůstat jako rodinné vinařství na našem trhu, vína neexportují, protože nemají problém celou svou produkci prodat v ČR. Nové Vinařství se úspěšně snaží proniknout na zahraniční trh. Naopak malé vinařství NATURVINI prodává většinu vína přes řetězce, vzhledem ke kvalitě produkce se nemusí podbízet cenou a mají tak zajištěný odbyt za příznivou

cenu. Tabulka XVI. uvádí hlavní charakteristiky, kterými se snaží firmy odlišit a profilovat na trhu s vínem.

Tabulka XVI: Sortiment a hlavní odlišnosti produkce vinařství

	Sortiment, odlišnosti
Mikrosvín	Firma vyrobila první ledové víno a bobulový výběr v ČR a je předním výrobcem speciálních vín v ČR. Firma je udržovatelem odrůdy Kerner. Výhradně bílé odrůdy Vína vyrábí ve 4 kategoriích, dodává do vinoték, gastronomie a vybraných obchodních řetězců
NOVÉ VINAŘSTVÍ	Výroba vysoce jakostních bílých cuvée, vyrábí bílá a růžová vína, pouze jedno červené (Pinot noir), perlivé víno, sekty, nízkoalkoholické víno, odrůdové mošty první moravské vinařství používající šroubové uzávěry, první v ČR požívají skleněné uzávěry, velmi moderní ambaláž, nepoužívá chaptalisaci (přidávání cukru do vína), v sortimentu mají 4 základní řady, orientují se i na export produkce do zahraničí
Volařík	Vinařství se zaměřuje na výrobu kvalitních přívlastkových, zejména bílých vín. Od roku 2011 terroirová řada vín, která vychází z jedinečnosti viničních tratí. Dále růžová vína. Sekty vyráběné tradiční metodou Champagne - kvašeny v lahvi. Nabízí hroznový mošt a rosé vína, snoubení vín s unikátní českou čokoládou XC Chocoflower. Vytvořeny speciální páry vína a čokolády. Polovinu produkce dávají pod šroubové uzávěry Jdou cestou přímého prodeje zákazníkovi, přes specializované prodejny a vinotéky, jejich víno není v supermarketech
Galant	Specializují se na bílá špičková vína, vyrábí přívlastková vína, jakostní vína, výběr z cibéb, ledové víno, sekty Vinařství v hotelu, hotel ve vinařství. Součástí hotelu je Degustační galerie Pálava, která přestavuje vlastní produkci i produkci regionálních vinařství Za umístění Brailova písma na etikety získali hodnotná ocenění Obal roku 2006
NATURVINI	Specializací vinařství je vyrábět vína k jídlu, převážně suchá. Nabízí pochutiny z vína a s vínem související V sortimentu mají přívlastková vína, jakostní a standartní řadu. Dodávají produkci do řetězců, pro vybrané mají privátní značky s odlišnou etiketou, letos chystají řadu určenou jen pro vinotéky a gastronomii. Prodej „ze dvora“. Malou část produkce dodávají na Slovensko

Otázka 1

Rozpad družstev a státních statků proběhl spíše jako **transformace do nových společností**, kdy představitelé družstev podepsali s vlastníky půdy nové smlouvy o pronájmu a pod novou společností na majetcích hospodaří dále. Méně úspěšné společnosti koupily pak soukromé firmy. Vinice byly obecně ve velmi špatném stavu, protože prioritou byla kvantita produkce a převažovala výroba nekvalitního vína. Nedbalo se na odrůdovou čistotu vinic podle charakteru viniční trati, vinice byly sázeny do širokých řádků, aby se mohla

používat mechanizace, nadměrně se používaly postřiky herbicidy a chemické hnojení. Noví vlastníci (ještě před vstupem do EU) proto hodně vinic vyklučili, rekultivovali půdu a osázeli nové vinice. To vyžadovalo velké vstupní náklady. **Důsledkem rozpadu družstev je zlepšení péče o vinice a zavedení integrované produkce hroznů** s ohledem na životní prostředí. Jediným negativem je, že se **vyklučil původní genofond odrůd** typických pro region (p. Chrápek, Mikrosvín). To je ale marginální problém, důsledky rozpadu družstev jsou jinak veskrze pozitivní. Dalším zatížením pro firmy byl **nákup nových technologií**, protože vliv konkurence i malé vinaře nutí k produkci kvalitního vína. Ve snaze zvýšit atraktivitu regionu pro turisty se vinařství orientují na **vinařskou turistiku** a zlepšuje se **marketing vína**.

Ing. Špalek (NV) zdůrazňuje, že důsledkem 40 let družstevního hospodaření je nízká image moravských vín v zahraničí. **Chybí 40 let propagace našeho vína**. V současnosti nás svět bere spíše jako novou zemi ve výrobě vína, přitom tradice výroby vína na našem území sahá do 3. stol. n. l.

Ing. Marián (Galant) není odpůrcem družstevního podnikání, pokud jde o dobrovolnou spolupráci. Spolupráce může být na různých úrovních, např. jen společné vlastnictví technologií (což by pomohlo malým vinařům), nicméně poptávka po družstevním způsobu hospodaření mezi vinaři regionu tu není.

Otázka 2

Všechny firmy využívají dotace na plochu půdy SAPS, dále dotace AEO na integrovanou produkci a jedna firma dotaci na začínajícího mladého zemědělce. Dotace na technologie čerpají převážně prostřednictvím SZIF. Vinařství Volařík čerpalo dotaci na restrukturalizaci vinic a stavbu penzionu z PRV.

Pokud vinař přijde vlivem nepříznivého klimatu o více jak 40 % úrody, může žádat o kompenzaci. Pro každou přírodní pohromu jsou stanovena určitá procenta ztráty, která opravňují k podání žádosti o kompenzaci.

Získat dotaci není obtížné, Nové Vinařství má výhodu, že je dceřinou společností velké firmy a ta má pro problematiku dotací své vlastní oddělení. Všechny ostatní firmy žádají o dotace bez pomoci poradenských firem, jen ve spolupráci s úředníky příslušných institucí. S protekcí nebo korupcí se nikdo nesetkal, naopak většina firem hodnotí pozitivně odbornost a vstřícnost úředníků.

Aby podnik dobře prosperoval, odhaduje NV potřebu dotací cca ve výši 20% obrátu.

Tabulka XVII: Přehled dotací, které vinařství využívají pro svou činnost

	Dotace
Mikrosvín	SAPS, dotace na investici do zpracovatelské technologie (čerpali jen v malé míře)
NOVÉ VINAŘSTVÍ	SAPS, dotace na integrovanou produkci z AEO, dotace úroků z investičního úvěru na pořízení nové zpracovny, získali národní dotaci PGRLF na výsadbu vinic, dlouhodobou půjčku od VF
Volařík	SAPS, po zahájení produkce z ekologické vinice je možná dotace na ekologickou produkci, dotace na technologie SZIF, na restrukturalizaci vinic a stavbu nového penzionu v Dolních Dunajovicích dotace z PRV
Galant	SAPS, dotace na integrovanou produkci z AEO, čerpali jednorázovou dotaci na nákup vinařské technologie SZIF, dotace na pojištění plodin (PGRLF), propagace vinařství a účast na soutěžích s využitím dotací VF, nyní žádají VF o podporu exportu vín do USA,
NATURVINI	SAPS, dotace na mladého zemědělce pro výstavbu nového sklepa, dále čerpali dotace na výsadbu nových vinic, přesun vinic do svahů, zvýšení počtu keřů na vinici, dotace na ochranu vinice proti okusu vysokou zvěří, mají podanou žádost o dotaci na technologii (SZIF)

Otázka 3

Svá vína považují všechna vinařství za konkurenceschopná. Jde především o neopakovatelné aroma moravských vín vlivem měnlivého klimatu severské vinařské oblasti a vlivem charakteru půdy v oblasti Mikulovska (horniny s vysokým obsahem vápníku). V Rakousku se naše vína neprodávají, protože Rakušané jsou patrioti a pijí jen svá vína. Naopak rakouští vinaři se na náš trh proniknout pokouší, ale jako velkou konkurenci je sledovaná vinařství nevidí. Faktem je, že Rakousko dokáže srovnatelnou kvalitu vyrobit za nižší cenu. Je to dáno tím, že mají výhodnější systém podpor než v ČR, mají delší tradici, pracují v zavedených sklepech a budovách, mají nakoupené technologie, které postupně obnovují. Naše firmy potřebovaly **vysoké počáteční investice a to se promítá do cen vína.** Vzhledem k příznivým cenám rakouského vína někteří majitelé českých restaurací zájezdí do Rakouska víno nakupovat, což může české straně poněkud snižovat prodej (Ing. Chrápek, Mikrosvín)

Přeshraniční spolupráce ale existuje. Nejvíce spolupracuje s rakouskou stranou NV, které si nechává ze svých hroznů u renomovaných rakouských výrobců vyrábět mošty, perlivé víno a sekty. Přes rakouského prostředníka dodává své víno do sítě hotelů v ČR, kterou vlastní rakouská společnost. Vinařství Galant rovněž nechává sektovat svá vína u rakouského výrobce, občas dováží z Rakouska korky a přípravky na výrobu vína. Ve svém vinařství prodávají i rakouská vína. Mikrosvín s Rakouskem nespolečně pracuje, ale pravidelně se zde účastní soutěží vín. Vinařství Volařík s Rakouskem rovněž neobchoduje, protože jejich produkce je nedostatečná pro expanzi do zahraničí. Snaží se spíše o spolupráci v oblasti

vinařských kulturních akcí, problémem ale je, že **iniciativa se očekává z naší strany**. Vinařství NATURVINI s Rakouskem neobchoduje, jejich vztahy jsou jen na bázi osobního přátelství s několika rakouskými vinaři.

Otázka 4

Rozvoj vinařství v regionu Mikulovsko hodnotí všechny firmy vysoce kladně. Je vidět obrovský pokrok v tom, že se investovalo do restrukturalizace vinic, do moderních technologií, provádí se snižování sklizně hroznů, klade se důraz na kvalitu produkovaného vína, zvýšila se rozmanitost sortimentu nabízeného vína (stolní vína, zemská vína, jakostní vína, přívlastková vína, speciality jako ledové víno apod.).

Ing. Špalek (NV) upozorňuje, že je třeba myslet na budoucnost. Jedinou cestu pro region vidí v tom, že budou **produkována špičková vína v ceně alespoň 5 Eur**. Naše vína jsou zajímavá, tuto cenu za ně žádat můžeme. Cena nemůže být nižší, protože za nižší cenu je v tvrdých klimatických podmínkách severní vinařské oblasti nikdo nevyrobí. Nikdo z moravských vinařů se nemůže proto pouštět do cenového souboje s produkcí Austrálie nebo Argentiny, kde mají mnohem nižší náklady na výrobu. Někdo se o to pokouší tak, že dováží levná vína v cisternách a prodává je v supermarketech jako moravská vína za cenu 75 Kč. To ale snižuje image moravských vín a narušuje trh. Od nových generací vinařů očekává, že se budou snažit proniknout se svou produkcí do zahraničí. **Cestou pro rozvoj vinařství v regionu je kvalita, image a export.**

Firmy se potýkají s problémem najmout nebo zaměstnat na práci kvalitní pracovníky. Do vinařství v regionu vstupují i lidé, kteří nemají patřičné vzdělání a zkušenosti, což se může projevit na kvalitě vyráběného vína.

Otázka 5

Propagaci vinařství vidí všechny firmy především jako účast v soutěžích, na veletrzích, v pořádání degustací ve vinařství i v různých místech republiky, v účasti na vinařských slavnostech (Pálavské vinobraní, Národy Podyjí, Festival otevřených sklepů...), pořádají pravidelně otevřené sklepy i samostatně, čímž se dostávají do povědomí veřejnosti. Úspěchy na soutěžích jsou medializovány v tisku a na www stránkách vinařství. Všechny firmy mají vysokou úroveň svých www stránek, kam pravidelně dodávají aktuální a nabízí i internetový prodej vína. Firmy věnují velkou pozornost ambaláži vína, vzhledu etikety, umístění medailí a ocenění na etiketu lahve, používají kvalitní korky, šroubové uzávěry, NV i skleněné uzávěry, čímž zlepšují image své značky.

Vinařská turistika se v regionu úspěšně rozvíjí a tak přispívá k zvýšení cestovního ruchu v oblasti. Výhodou je hustá síť cyklostezek a budované vinařské stezky ve spolupráci s nadací Partnerství. Vinaři chápou vinařskou turistiku jako nový zdroj příjmů.

Vinařství Volařík a Galant vlastní **hotely**, kde nabízí turistům ubytování na vysoké úrovni, pořádají zde degustace s prohlídkou vinařství a vinic, doprovodný program (catering, hudba, večery ve firemním sklepě), v rámci teambuldingu nabízí firmám pobyty pro zaměstnance s možností práce na vinici, dále nabízí zázemí pro konference a semináře, ve spolupráci s Vinařským institutem poskytují zázemí i pro sommeliérské kurzy. Spojují marketing hotelu s marketingem vinařství. Vinařství Mikrosvín nemá na Mikulovsku výrobu, proto se snaží **návštěvníky vodit přímo do vinic** a seznamovat je s prací na vinici. Chystají vlastní **naučnou stezku** přes jejich vinice, kde budou informační tabule s popisem trasy, informace o vinařství a způsobu zpracování hroznů. Ve vybrané dny budou na trase stánky s nabídkou ochutnávek vína a s občerstvením. NV nemá žádný turistický program, vlastní 2 starobylé, ale nově zrekonstruované sklepy, kam zvou návštěvníky na degustace. Naturvini jako malá rodinná firma musí zvládat všechny činnosti samo, nemají k dispozici tolik lidí jako velké firmy. Turistům nabízí ubytování v pronajatém penzionu v Bavorech, dále pořádají degustace v pronajatém sklepě, již v tomto roce ale dobudují svůj vlastní sklep.

Otázka 6

Pomoc státu vidí vinaři hlavně v dotacích. Bez dotací by mnozí vinaři nepřežili. NV vinařství kritizuje systém přidělování dotací, který diskriminuje velké firmy, takže jejich firma jako dceřiná společnost AGRO Měřín (přes 1000 zaměstnanců) na mnohé dotace nemá nárok, ačkoliv nezanedbatelně přispívá k zaměstnanosti v regionu. Nejvíce stát vinařům pomohl, když umožnil **prodej státních pozemků pod vinicemi na splátky na 30 let**. Větší zájem a péči o vinaře cítí od orgánů JMK než od státu.

Vinařství Volařík považuje za největší hrozbu od státu **spotřební daň na tiché víno**, která by byla likvidační především pro malé vinaře. Tuto daň se díky Svazu vinařů zatím nepodařilo státu prosadit.

Tři z pěti vinařství kritizují, že **stát jejich podnikání příliš komplikuje**, jednak svými nařízeními, jednak aplikací evropské legislativy do našeho systému. Nařízení a zákony vztahující se k vínu jsou dnes natolik obsáhlé, a tak často se mění, že je někdy téměř nemožné vše bez chyby znát a zvládat. Za nedodržení termínů pro odevzdání různých hlášení a zpráv jsou sankce. Ing. Staško (NATURVINI) by uvítal jeden termín odevzdávání všech

formulářů, např. ke konci kalendářního nebo hospodářského roku, což by podstatně zjednodušilo administrativu. Ing. Chrápek (Mikrosvín) poukazuje na vinařský systém anglosaských zemí (Austrálie, Nový Zéland atd.), který je jednoduchý, ale nedá se obcházet.

Všechny vinařství přispívají do **Vinařského fondu**, kromě vinařství NATURVINI všichni již využívají jeho služeb. Členy **Svazu vinařů ČR** jsou vinařství Mikrosvín, Volařík a NV. Vinařství Volařík a NV jsou navíc členy skupiny **V8 - aliance vinařů** na podporu garance původu a kvality vína. Spolupráci s **MAS** nikdo z firem neuvádí, vinařství Volařík, plánuje naučnou stezku, chtějí pro tento projekt využít podporu MAS, ale musí čekat na vypsání vhodného fiche. MAS Mikulovsko je aktivní organizací, jejich činnost je v oblasti vidět, nicméně informace zasílají jen určité skupině podnikatelů, takže jen tato skupina ví, jaké fiche jsou vypsány a kdo může o podporu požádat. Ostatní se musí zajímat sami.

Otázka 7

Všechna velká vinařství pracují **v integrované produkci s šetrným přístupem k životnímu prostředí, k půdě a keřům vinné révy**. Bez postřiků proti škůdcům a hnojení se ale neobejdou. Jejich postupy jsou však maximálně šetrné. Ekologické vinice potřebují obrovskou péči, je zde velké riziko houbových chorob apod., ne všechny firmy mají k dispozici resistantní odrůdy. Vinařství Volařík má vysázenou novou vinici v ekologické produkci o rozloze 4 ha, panenská úroda bude v roce 2014. Vinařství NATURVINI pracuje podle zásad ekologického zemědělství, nejsou ale členem sekce ekologické produkce, protože v době jejich vzniku se noví členové již nepřijímali. Nejsou tedy ani příjemcem dotace na ekologickou produkci.

Otázka 8

Z EU všechna vinařství čerpají dotaci na plochu půdy SAPS, 4 vinařství i dotaci na integrovanou produkci v rámci agroenvironmentálních opatření.

EZP vnímá Ing. Marián (Galant) spíše jako škodlivou, protože svými nařízeními evropské úředníci limitují efektivnost zemědělské produkce. Od března 2013 např. žádný členský stát, tedy ani ČR, podle nařízení EK nesmí vyplácet podpory na poškození vinic ptactvem nebo zvěří. Pan Chrápek (Mikrosvín) kritizuje, že české orgány, jež poskytují a následně i kontrolují přidělování dotací, **nedávají dostatečně s předstihem informace na vědomí podnikatelské veřejnosti**. Tím se zvyšuje chybovost čerpajících subjektů a to může mít fatální důsledky na čerpání dotací. Ing. Špalek (NV) vnímá přidělování dotací z EU jako diskriminační, protože EU omezuje velké podniky, aby podpořila malé. Paní Sojková (Vi-

nařství Volařík) vnímá jako komplikaci při čerpání dotací z EU **podmínku udržitelnosti projektu 5 let**. Pokud tedy firma nakoupí technologii, která se později neosvědčí, nemůže ji prodat ani vyměnit, musí ji nadále používat, protože jinak by musela dotaci vrátit. Pokud se čerpá dotace na nějakou kulturní akci, musí se tato akce opakovat po 5 let, i kdyby o ni nebyl zájem, což může být pro firmu ztrátový podnik.

Otázka 9

Do budoucna zamýšlí firmy **investice** do nových vinic, technologií, budov, do marketingu, podpory prodeje a exportu. Vinařství NATURVINI by přivítalo nabídku PGRLF na dlouhodobé půjčky se splatností alespoň 20-30 let, aby mohli přikoupit půdu.

Tabulka XVIII: Přehled potřebných investic v jednotlivých vinařstvích

	Investice
Mikrosvín	Nákup nových vinic, investice do výroby
NOVÉ VINAŘSTVÍ	Plánují přesun vinic do nových poloh, budou potřebovat investice do vinic a změny odrůd, dále investice do technologie na výrobu červených vín, investice do marketingu a podpory exportu
Volařík	Nyní investují do rekonstrukce stávající provozovny, plánují výstavbu nového vinařství na „zelené louce“
Galant	Potřebují investovat hlavně do podpory prodeje
NATURVINI	Nyní investují do nového sklepa, zvažují nákup nových vinic

Shrnutí:

Rozpad družstev znamenal jednoznačně přínos pro rozvoj vinohradnictví a vinařství v mikroregionu. I přes velké vstupní náklady se novým firmám podařilo v poměrně krátké době restrukturalizovat vinice a zvýšit kvalitu produkovaného vína tak, že je konkurenceschopné vůči zahraniční produkci. Firmy pracují v integrované produkci, naučily se využívat dotací jak z EU, tak z národních zdrojů. Ekologické vinařství je na jižní Moravě teprve v počátcích, ale i větší vinařství připravují první vinice v ekologické produkci. Většina vinařství prodává svou produkci na domácím trhu, pouze Nové Vinařství úspěšně proniká na zahraniční trh. Export vázne hlavně proto, že je nedostatečná propagace moravských vín v zahraničí. Dalším důvodem je fakt, že tradiční vinařské státy s mnohem menšími náklady a výhodnějším systémem podpor vyrobí víno stejné kvality za menší cenu. Spolupráce se sousedním Rakouskem se úspěšně rozvíjí, hlavně ve výrobě sektů.

Podporu státu a EU vidí vinařství hlavně v systému dotací, které umožňují dosáhnout ziskovosti v oboru. Legislativa je ale dosti složitá, hodně se mění, což zvyšuje administrativní

zátěž vinařů. Přesto všechny firmy hodnotí vysoce kladně velký rozvoj a pokrok ve vinařství v regionu.

V posledních letech je významným zdrojem příjmů pro vinaře i vinařská turistika. Atraktivitu mikroregionu pro cestovní ruch zvyšuje hustá síť cyklostezek a naučných vinařských stezek. Služby turistům přispívají výrazně k propagaci vinařství. Další propagací je účast vinařství v mnoha národních a zahraničních soutěžích.

V rozhovorech s vinaři mě zaujalo, jak rychle firmy pochopily význam cestovního ruchu pro své podnikání. Vinaři opakovaně mluvili o tom, že chtějí lidi přivést přímo do vinic, ukázat jim, kde a jak víno vzniká, ukázat jim i výrobu, aby pochopili „příběh moravského vína“. Jen tak lze v našich lidech vypěstovat „vinařský patriotismus“, aby byli hrdí na to, jaké víno u nás vzniká, aby mu dávali přednost před zahraničními značkami. To ovlivnilo i moji volbu projektu. Při jeho zpracování jsem chtěla využít vše, co je na mikroregionu Mikulovsko atraktivní – krásná příroda, kvalitní moravské víno, vinařské sklepy, romantika krajiny s vinicemi, kvalitní výrobky regionálních farem, venkovská pohostinná atmosféra a cimbálová muzika.

9 PROJEKT

Pro svůj projekt jsem zvolila kulturní akci spojenou s putováním vinařským krajem, kterou pořádá vinařství s cílem propagovat své víno, regionální potraviny a současně zajistit pro veřejnost aktivní den s pobytem v přírodě, s možností poznat vinice pořadajícího vinařství a strávit příjemný večer ve vinařském sklepě s ochutnávkou vín a kulturním programem.

Všeobecné informace projektu:

Tabulka XIX: Informace o projektu

Název projektu	Přes vinice do sklípku
Zadavatel	Vinařství Volařík, Bezručova 703/30, Mikulov
Místo realizace	Mikulov – Bavory - Perná
Cíl projektu	<p>Propagace vinařství Volařík</p> <p>Seznámení s nejlepšími vinicemi vinařství, vlastní přítomnost na místě, odkud víno Volařík pochází, edukace veřejnosti o práci na vinici a způsobu zpracování vína</p> <p>Propagace regionálních potravin</p> <p>Propagace regionu Mikulovsko</p> <p>Pěší turistika pálavským krajem – aktivní pohyb v přírodě</p> <p>Kulturní zážitek – posezení ve sklepě s degustací a hudbou</p>
Cílová skupina	Obyvatelé Mikulovska, turisté, obchodní partneři
Termín realizace	24. 8. 2013
Odhadované náklady	165 000 Kč
Způsob financování	Vinařský fond, program Podpora vinařství a vinohradnictví JMK - dotační titul 2 Propagace vinařství a vinohradnictví, prodej vstupenek, finanční spoluúčast pořadajícího vinařství

Cíl projektu:

Cílem projektu je připravit pro veřejnost, tj. místní obyvatele i návštěvníky regionu celodenní program s **turistikou pálavským krajem a posezením ve vinařském sklepě**. Mezi veřejností je poptávka po programech, které nabízí zajímavé zážitky o víkendu. Projekt má 3 cíle:

- přivést návštěvníky do krásné přírody Pálavy a ukázat jim **přírodní zajímavosti** jako je Stolová hora, Sirotčí hrádek, Kočičí vrch, jeskyně Na Turoldu, kopec Turol. Trasa s převýšením 500 m a délkou 14 km umožní účastníkům pochodu strávit aktivní den plný zdravého pohybu, což chůze nepochybně je.

- umožnit veřejnosti a především milovníkům vína **poznat jedny z nejlepších vinic v Mikulovské vinařské oblasti**, vidět osobně místa, odkud pochází víno z vinařství Volařík, seznámit se s historií vinic i vinařství a se způsobem výroby vína. Možnost klást otázky přímo na vinicích zástupcům vinařství.
- příjemný podvečer a **večer ve vinařském sklepe** s občerstvením, ochutnávkou vín vinařství Volařík a vystoupením cimbálové muziky

Projekt tedy nabízí aktivní pohyb v přírodě, edukaci o víně a kulturní zážitek

Popis projektu:

Předpokládaná účast je **200 osob**. Délka trasy **14 km**. Časová náročnost **3,5 – 4 hod.**

Výchozím bodem celé trasy je **vinařství Volařík**. Začátek akce je v 9 hodin, předpokládá se, že v tuto dobu přijde většina účastníků pochodu, ostatní budou přicházet v průběhu 1 – 1,5 hodiny. Na prostranství před vinařstvím bude připraven pult k registraci účastníků, kteří zde obdrží mapu trasy, program celého dne a degustační lístek. Zakoupí si poukaz 100 Kč na osobu, který je během putování opravňuje k degustaci celkem 6 vzorků vína Volařík zdarma. Na **prvním stanovišti** budou nabídnuty k degustaci 3 vzorky vína Volařík, bude připraven stánek se skleničkami, kde 1 pracovník vinařství představí každou půlhodinu nabízená vína a 3 pracovníci zajistí rozlívání vzorků. Pro zájemce bude pořádána každou půlhodinu prohlídka vinařství, maximální počet pro jednu skupinu 15 – 20 osob, doba trvání cca 20 min, zajišťovat bude 1 pracovník vinařství. Předpoklad zájmu je cca 60 - 80 osob. Rodiny s dětmi budou spíše preferovat odchod na trasu ihned po degustaci.

Od vinařství se vychází po žluté značce. Hned po 350 m je odbočka **na zelenou značku Vinařské naučné stezky Mikulov**, která vede podél **Kočíčí skály** až po **Pony ranč** u Mikulova. Zde je možná první zastávka s placenou projížďkou pro děti na ponících. U ranče trasa odbočuje z naučné stezky na červenou značku a následuje výstup jižní přístupovou cestou na **Stolovou horu**. Na jejím vrcholu se nachází **NPR Tabulová** a návštěvníkům se odtud naskýtá nádherný pohled na krajinu Pálavy. Následuje sestup ze Stolové hory až na turistické rozcestí v sedle pod **Sirotčím hradem**. Zde trasa odbočuje na zelenou značku, která návštěvníky přivede až do obce **Perná**.

Délka pěší trasy z Mikulova do obce Perná je cca 7 km, plánovaný čas cca 2 - 2,5 hod, příchod do obce lze předpokládat kolem poledne.

V obci Perná je **druhé stanoviště trasy**. Na prostranství u kostela budou rozmístěny stánky s **občerstvením** (guláš, vepřová pečeně, grilované klobásy, domácí sýry, vše z regionálních farem, pečivo a koláče z regionální pekárny) a **degustací dalších 3 vzorků** vín Volařík. Předpokládaný počet stánků 5 – 8. Posezení pro návštěvníky bude realizováno formou jednoduchých dřevěných lavic a stolů. K poslechu, případně zpěvu, bude hrát místní **harmonikář**. Pro zájemce odtud budou pořádány **prohlídky vinic** vinařství Volařík v okolí Perné. Jsou to nejznámější a nejlepší vinice vinařství (Purmice, Železná, Kotelná). Každá skupina zájemců bude mít svého průvodce, který zodpoví dotazy návštěvníků a bude dohlížet, aby nedošlo k poškození vinic. U každé vinice bude umístěna velká tabule s informacemi o historii a charakteristice vinice, o práci na vinici, o odrůdách, které se zde pěstují, o vínech, která z této vinice pochází atd.

Kolem 14 hod bude odchod na druhou polovinu trasy, a to po zelené značce na turistické rozcestí Perná. Zde trasa odbočí doleva a opět se napojí na Vinařskou naučnou stezku Mikulov, která vede vinicemi až do obce Bavory. Turisté budou procházet kolem další vinice vinařství Volařík - vinice U Boží muky, u které bude umístěna 4. informační tabule. Stezka dále prochází vinařskou obcí Bavory a pokračuje krajinou vinic, kde vinařství Volařík vlastní vinici na trati Slunečná (5. informační tabule). Naučná stezka přivede turisty opět pod Kočičí skálu, kde odbočí doprava na červenou značku a budou přecházet po úpatí **kopce Tuold**. Na turistickém rozcestí lze odbočit z trasy k **jeskyni Na Tuoldu** po naučné stezce **geoparkem Tuold**. Návštěva jeskyně je doporučována turistům, kteří nemají zájem o posezení ve sklepě, dále rodinám s dětmi, které se hned po pochodu budou vracet domů. (Hlavní přírodní dominanty trasy – viz snímky v příloze **P VI**)

Z úpatí Tuoldu turisté vstoupí do Mikulova a ulicemi města se dostanou **k hotelu Eliška**. Předpokládaný příchod je kolem 16 hodiny. Součástí hotelu je velký vinný sklep pro 100 osob. Před sklepem je prostranství vhodné k umístění stánků pro **jarmark**. Plánováno je cca 10 - 15 stánků podle zájmů regionálních farmářů, s nabídkou pečiva, koláčů, uzenin, výrobků z mléka, hlavně sýrů, pochutiny z vína, atd. Ke konzumaci bude nabízeno víno Volařík, pro děti hroznové mošty a nealkoholické nápoje. Na jarmark bude volný vstup i pro obyvatele a návštěvníky Mikulova. Prodej ve stáncích bude od 14.00 do 20.00 hod.

V 19 hodin začne **večerní posezení ve vinném sklepě hotelu Eliška** pro hosty, kteří si zakoupili vstupenku za 250 Kč na osobu. V ceně vstupenky je upomínková degustační sklenička s logem vinařství Volařík. Hosté dostanou katalog se seznamem vín, která jsou nabízena k degustaci v rámci vstupného a během večera je mohou postupně ochutnat. Na

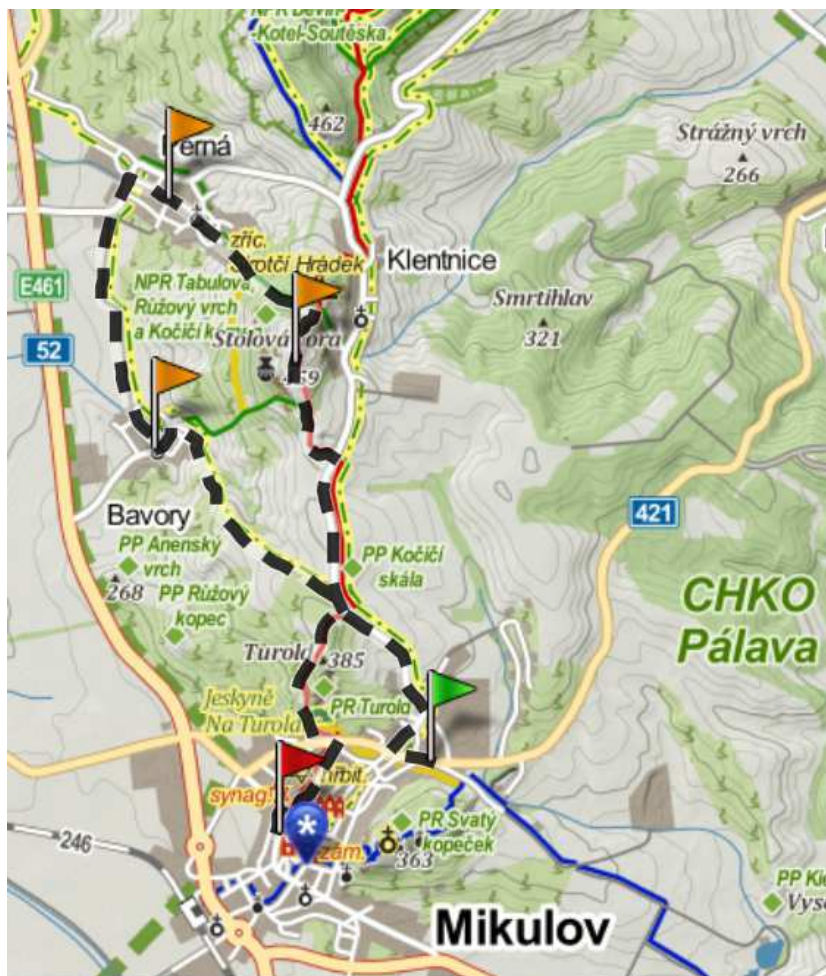
přiloženém degustačním lístku budou vzorky hodnotit a vybírat víno, které je nejvíce zaujalo. Přítomen bude sommeliér, který krátce představí vinařství Volařík a jeho produkci. Oživením degustace bude nabídka snoubení vína s čokoládou, to vše v ceně vstupného. K vínu budou nabízeny sýry, domácí škvarky a uzené maso, 2 druhy teplého jídla, koláče a domácí bramborové placky s mákem. Jídlo a nealkoholické nápoje si budou hosté objednávat, nejsou součástí vstupného. K poslechu bude hrát cimbálová muzika. Na místě lze učinit objednávku jakéhokoliv množství vína buď přímým prodejem, nebo bude objednávka v následujícím týdnu doručena poštou.

Na závěr večera bude vyhlášeno na základě odevzdaných degustačních lístků nejlepší víno večera a budou vylosováni 3 hosté, kteří získají po jedné lahvi vítězného vína.

Předpokládaný konec večera je ve 24 hodin.

Vinařství Volařík nabízí hostům večera za zvýhodněnou cenu ubytování se snídaní ve svých hotelech Eliška, Vivaldi a Réva. Rezervace je nutná nejméně 1 měsíc předem.

Obrázek 5: Mapa trasy Přes vinice do sklípku

Obrázek 6: Výškové převýšení trasy

Minimální n. v. 213 m, maximální n. v. 450 m, n. v. výchozího místa (Mikulov) 244 m, stoupání 501 m.

Technické požadavky na projekt:

- Dárkové skleničky pro účastníky, 100 ks
- Stánky: 1 stánek u vinařství Volařík, 15 stánků u hotelu Eliška, 10 stánků Perná
- Informační tabule k vinicím, 5 ks
- Propagační materiál – informační letáky s pozvánkou na akci, poukazy na trasu, vstupenky do sklepa, program celé akce, mapy s trasou a značením stanovišť, popis trasy, informační letáky o vinařství Volařík a o farmářích, kteří se akce zúčastní, katalog nabízeného vína pro večer ve sklepě, lístky se seznamem nabízených vín k degustaci
- Cimbálová muzika, harmonikář
- Jednoduché dřevěné lavice a stoly (tzv. pivní sety) na posezení a občerstvení v Perné, 25 ks po 6 místech

Financování:

Dotační titul 2 Propagace vinařství a vinohradnictví JMK.....	50 000 Kč
Dotace z Vinařského fondu.....	35 000 Kč
Vlastní finance Vinařství Volařík.....	35 000 Kč
Vstupné.....	45 000 Kč

Personální zabezpečení:

Stanoviště vinařství Volařík: 3 pracovníci – registrace, 3 pracovníci - rozlévání vzorků, 1 pracovník – prohlídky vinařství, 1 pracovník – představení degustovaných vzorků (celkem 3 hodiny placené práce na každého pracovníka)

Stanoviště Perná: 1 pracovník – představení nabízených vzorků, 3 pracovníci – rozlévání vzorků, 3 průvodci vinicemi (celkem 3 hodiny placené práce na každého pracovníka). 3 pracovníci jako hlídky na trase, aby nedocházelo k poškození vinic nebo přírody (6 hod práce na každého pracovníka)

Sklep Eliška: prodej potravin – farmáři ve vlastní režii, prodej vína Volařík – 3 pracovníci (6 hodin placené práce na každého pracovníka), večer ve sklepě – personál restaurace a kuchyně hotelu Eliška v normální pracovní směně.

Propagace projektu:

Propagace bude realizována několika způsoby. Podrobná informace o akci bude již od února 2013 umístěna na **www stránkách vinařství** a v seznamu vinařských akcí na **www stránkách Vína z Moravy a Čech**.

V červnu bude vybrána místní **reklamní agentura**, která dodá grafické návrhy na jednoduché letáky s pozvánkou na akci, katalogy vína pro účastníky degustací ve sklepě, grafickou podobu informačních tabulí a grafickou podobu prezentace na internetových stránkách. V první polovině června proběhnou konzultace (obsah textů, obsah informací na tabulích, konečná grafická podoba), v polovině června podpis smlouvy a v druhé polovině měsíce realizace zakázky tak, aby veškerý propagační materiál byl připraven k 30. 6. 2013.

Mapy, popis trasy, program akce, seznam zúčastněných farmářů a lístky pro hodnocení vzorků si vinařství vytvoří a vytiskne samo (PR pracovnice).

Letáky budou distribuovány poštou (4 000 ks) do domácností regionu, dále budou k dispozici ve vinotékách a specializovaných obchodech s vínem, v turistickém informačním centru, na poštách, v obchodech s potravinami ve všech obcích regionu (cca 1000 ks). Inzerát bude podán do **jihomoravského vydání MF DNES** a **místního zpravodaje**. V posledních 3 týdnech před akcí bude **regionální rádio** vysílat celkem 3 reklamní spoty propagující akci.

Rizika projektu:

Nepříznivé počasí, které sníží účast na akci - pro případ nepříznivého počasí budou zapůjčeny stany pro krytí lavic v Perné, prodejní stánky už kryté jsou. Vzhledem k charakteru klimatu na Mikulovsku (suché a teplé léto) lze vyloučit dlouhodobý vydatný déšť, který by znemožnil turistický pochod. I v tomto případě lze předpokládat, že počasí neovlivní účast

na večerní degustaci. Projekt tedy nepočítá s možností, že by byla akce zrušena z důvodu počasí.

Malý zájem veřejnosti o akci – poplatek za degustované vzorky na trase platí každý účastník, takže případná ztráta není ovlivněna počtem účastníků pochodu. Slabá účast na pochodu by ale ovlivnila profit prodejců potravin. Lze ale předpokládat saturaci jarmarku v Mikulově i v Perné místním obyvatelstvem, které bude mít zájem o nákup domácích potravin. Mikulov má přes 7000 obyvatel a obec Perná téměř 800 obyvatel.

Rozpočet:

Tabulka XX: Rozpočet projektu

Propagační materiál	15 000
5 ks informačních tabulí na vinice	15 000
Náklady na propagaci akce (internet, místní noviny, rozhlas, celostátní media, letáky)	15 000
Víno – degustace na trati	170 lahví34 000
Víno – degustace ve sklepě	200 lahví....40 000
Pronájem stánků à 500 Kč/stánek/den	13 000
Upomínkové skleničky s logem vinařství Volařík	3 000
Odměna pro personál na trati	12 500
Cimbálová muzika	8 000
Harmonikář	750
Dřevěné lavice a stoly, tzv. pivní set – pronájem 25 setů à 150 Kč/ks/den	3 750
Doprava	5 000
Náklady celkem	165 000

Harmonogram přípravy projektu

Tabulka XXI: Harmonogram přípravy projektu

Do 15. 2. 2013	Podat žádost o dotaci Vinařského fondu ve výši 35 000 Kč. Dotace bude využita na výrobu propagačních materiálů a propagaci akce na internetových stránkách, v novinách, v časopisech a v rozhlase
Do 15. 3. 2013	Podat žádost o dotaci z programu Podpora vinařství a vinohradnictví JMK, dotační titul 2 – Propagace vinařství a vinohradnictví, min. výše dotace 25 000 Kč, maximální 100 000 Kč, min. spoluúčast je 50% nákladů. Žádost bude podána na 50 000 Kč
Únor 2013	Zadat projekt do kalendáře vinařských akcí www stránky Vína z Moravy a Čech, umístit pozvánku na internetové stránky vinařství Volařík

Březen 2013	Oslovit regionální výrobce potravin s nabídkou na účast v akci
Duben 2013	Výběr regionálních vhodných regionálních výrobců potravin, podpis smluv o účasti
Květen 2013	zadat do výroby skleničky s logem vinařství Volařík
Červen 2013	Výběr reklamní agentury, grafická tvorba propagačního materiálu, výběr a tisk propagačního materiálu, výroba informačních tabulí
Červenec 2013	Letáky s pozvánkou na akci distribuovat do všech vinoték a specializovaných obchodů, kam vinařství dodává svá vína, distribuovat jednoduché letáky prostřednictvím České pošty do schránek obyvatel regionu, umístit letáky do supermarketů a vybraných obchodů regionu. Inzerce v tisku.
Srpen 2013	3x rozhlasový spot v regionálním radiu
18. 8. až 22. 8.	Umístění informačních tabulí na vinice
23. 8. 2013	dovoz stánků a lavic od pronajímatele, montáž na místě použití
24. 8. 2013 do 8.30 hod	Distribuce lahví vína na stanoviště trasy, závoz nealkoholických nápojů, skleniček k degustaci a kelímků na nealkoholické nápoje. Všechny ostatní potřeby pro podávání občerstvení si zajistí farmáři ve vlastní režii
24. 8. 2013 9hod	Začátek akce
24. 8. 2013 24hod	Konec akce

ZÁVĚR

Společná zemědělská politiky EU je nejstarší společnou politikou a taky nejdražší. I v současné době tvoří náklady na SZP přes 40 % rozpočtu EU, přitom v zemědělství je zaměstnáno jen 5 % obyvatelstva Evropy. Jedním z cílů SZP je udržení příjmů a zlepšení životních podmínek zemědělců, protože jedině tak nebudou lidé zemědělství opouštět. Zpočátku byla tato politika postavena na intervenčních cenách, vývozních subvencích a celních překážkách pro dovážené zemědělské produkty. Tímto způsobem Evropa sice dosáhla potravinové soběstačnosti, nicméně důsledkem byla nadvýroba v zemědělství a prodražování SZP. Bylo provedeno několik reforem, které postupně zdokonalovaly systém přidělování dotací až do podoby přímých plateb na plochu a podnik. Důležité je, aby dotace dostávali jen ti, kteří se skutečně zemědělstvím zabývají. Až 50% příjemců dotací totiž nebylo zemědělci, mnohdy se jednalo o potravinové koncerny s obrovským obratem, které by prosperovaly i bez dotací.

Samotná zemědělská politika nezlepší životní podmínky na venkově. Proto vznikl tzv. druhý pilíř SZP- politika rozvoje venkova, která si klade za cíl podporu zaměstnanosti na venkově, zvýšení konkurenceschopnosti venkova pomocí diverzifikace hospodářské činnosti, podporu multifunkčního zemědělství, zvýšení atraktivity venkovského prostředí jak pro obyvatele, tak pro turisty. Společným cílem zemědělské politiky a PRV je zachování zdravého životního prostředí a kulturního rázu krajiny. EU podmiňuje vyplácení dotací systémem propracovaných environmentálních opatření, který chrání venkovskou krajinu, zabezpečují kvalitu vyráběných potravin a zajišťuje dodržování životní pohody hospodářských zvířat. I přes negativa společné zemědělské politiky je toto správná cesta, jak uchovat zdravé venkovské prostředí pro budoucí generace, aniž by docházelo k vysídlování a odchodu především mladých lidí z venkova do měst.

Základním cílem agrární koncepce ČR před vstupem do EU bylo zabránit dalšímu snižování produkce českého zemědělství v důsledku společenských změn v 90. letech minulého století. Dá se říci, že tohoto cíle bylo dosaženo. Produkční rozměr zemědělství sice v letech 1998 - 2002 stále klesal, ale již mnohem menší mírou. Po vstupu do EU zemědělci získali možnost čerpat dotace z EU, ale byli zatíženi velkými náklady na splnění environmentálních opatření, na odstraňování následků družstevního hospodaření, na nákup technologií apod. Hospodářská krize, která začala v roce 2008 a trvá doposud, zkomplikovala očeká-

vané oživení zemědělské výroby. Přesto produktivita práce v zemědělství v posledních letech stoupá a sektor zemědělství od roku 2005 vykazuje zisk.

V praktické části práce je zhodnocen dopad společenských a hospodářských změn na stav zemědělství v mikroregionu Mikulovsko, především v oboru vinohradnictví a vinařství. Jak ukazuje i analýza názorů vinařů z praxe, přes všechny negativní dopady je v posledních letech patrný obrovský rozvoj a kvalitativní posun v této komoditě. Vinohradnictví a vinařství je strategickým odvětvím oblasti, významným způsobem ovlivňuje nejen hospodářství Mikulovska, ale i celkový charakter krajiny. Probíhá restrukturalizace vinic, pomocí nových technologií se výrazně zlepšila kvalita produkovaného vína, které je dnes srovnatelné s kvalitou zahraničních producentů. Rozvíjí se úspěšně mimoprodukční činnost vinařství se zaměřením na vinařskou turistiku a služby.

Na závěr práce je vytvořen projekt, který je příkladem, jak do oblasti přilákat turisty a podpořit cestovní ruch jako další zdroj příjmů pro místní producenty. Záměrně jsem se nezaměřila na projekt velké vinařské slavnosti, jejich nabídka v oblasti je dostatečná. Jde o projekt, který může organizovat i středně velké vinařství, s cílem dostat se do povědomí veřejnosti a zároveň nabídnout účastníkům den strávený v přírodě.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

- [1] ARC MIKULOV, 2004. *Strategie rozvoje mikroregionu Mikulovsko* [online]. [cit. 2013-02-27] Dostupné z: <http://www.mikulovskoregion.cz/data/1656.pdf>
- [2] BRAVISSIMO. O nás. *Novevinarstvi.cz* [online]. ©2013 [cit. 2013-03-27] Dostupné z: <http://www.novevinarstvi.cz/filozofie.php>
- [3] CARLSEN, Jack a Stephen CHARTERS, 2006. *Global Wine Tourism: Research, Management and Marketing*. Vyd. 1. London: CAB International. ISBN 1-84593-17-X
- [4] Centrum pro regionální rozvoj ČR. *risy.cz* [online]. ©2012 [cit. 2013-03-27] Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/statisticka-data/detail?Kapitola=10>
- [5] CYVÍNOVÁ, Petra, 2004. *Marketing jako zdroj konkurenční výhody v sektoru vinnictví a vinařství*. In *Mezinárodní vědecké dni 2004: Evropská integrace – výzva pro Slovensko*. Vyd. 1. Nitra: SPU Nitra. ISBN 80-8069-355-2
- [6] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *czso.cz* [online]. ©2013 [cit. 2013-03-27] Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zemedelstvi_zem
- [7] CHARTERS, Steve a Jane ALI-KNIGHT, 2002. Who is the wine tourist? In *Tourism Management* [online] Volume 23, Issue 3, June 2002, Pages 311-319 [cit. 2013-02-27] Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261517701000796>
- [8] CHLÁDKOVÁ, Helena, 2004. Chování spotřebitelů na trhu vína v ČR, In *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, LII, 2004, 6. Brno: MZLU v Brně. ISSN 1211-8516
- [9] *Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004-2013)* [online]. 9. června 2004. [cit. 2013-02-27] Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/26240/Koncepce_argrar_politiky_CR_pro_obdobi_po_vstupu_do_EU.pdf
- [10] KUCHYŇKOVÁ, Petra, 2011. Úskalí a přínosy reformy zemědělské politiky EU, In: *Euroskop* [online]. 4. října 2011 [cit. 2013-02-27] Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9047/21359/clanek/uskali-a-prinosy-reformy-zemedelske-politiky-eu-pohled-cr/>
- [11] *Mikrosvín.cz* [online]. ©2013 [cit. 2013-03-27] Dostupné z: http://www.mikrosvin.cz/o_nas/firma.html

- [12] Mikulovskoregion.cz [online]. ©2005-2009 [cit. 2013-03-27] Dostupné z: <http://www.mikulovskoregion.cz/cze/db/pruvodce/>
- [13] MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. Réva vinná a víno. *eagri.cz* [online]. ©2009-2011 [cit. 2013-03-27] Dostupné z: [http://eagri.cz/public/web/mze/vyhledavani/index\\$41111.html?query=zpr%C3%A1va+o+stavu+r%C3%A9vy&segments=eagri.mze.zemedelstvi](http://eagri.cz/public/web/mze/vyhledavani/index$41111.html?query=zpr%C3%A1va+o+stavu+r%C3%A9vy&segments=eagri.mze.zemedelstvi)
- [14] MITCHELL, Richard, Steve CHARTERS a Julia Nina ALBRECHT, 2012. Cultural systems and the wine tourism product. In *Annals of Tourism Research* [online] Volume 39, Issue 1, January 2012, Pages 311-335 [cit. 2013-02-27]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160738311000818>
- [15] *Národní strategický plán rozvoje venkova na období 2007 – 2013*, [online]. 10. května 2006 [cit. 2013-01-22] Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/26839/Narodni_strategicky_plan_rozvoje_venkova.pdf
- [16] OSKAM, Arie, Gerrit MEESTER a Huib SILVIS, 2011. *Policy for Agriculture, Food and Rural Areas*. Vyd. 2. Wageningen: Wageningen Academic Publishers. ISBN 978-90-8686-180-4
- [17] *Pátá zpráva o hospodářské, sociální a územní soudržnosti*, [online]. 15. dubna 2011 [cit. 2013-01-22] Dostupné z: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion5/index_cs.cfm
- [18] PECKADESIGN. Oblasti a vinaři. *Wineofczechrepublic.cz* [online]. ©2005-2009 [cit. 2013-03-27] Dostupné z: <http://www.wineofczechrepublic.cz/2-1-vinarska-oblast-morava-cz.html>
- [19] PĚLUCHA, Martin, 2006. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU*. Vyd. 1. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s. ISBN 80-86684-42-3
- [20] *Perspektivy vývoje a návrhy opatření politiky vinohradnictví a vinařství a rozvoje venkova v JMK: sborník výsledků druhého roku řešení projektu NAZV QF 3276*, 2005. Vyd. 1. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita. ISBN 80-7157-899-1
- [21] PORTA DESIGN. O vinařství. *Vinarstvivolarik.cz* [online]. ©2013 [cit. 2013-03-27] Dostupné z: <http://www.vinarstvivolarik.cz/o-vinarstvi/>

- [22] Reforma zemědělské politiky. In *Deník veřejné správy*, [online]. 25. 7. 2008 [cit. 2013-01-22] Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6328895>
- [23] RESPEKT INSTITUT o. p. s., 2008. *Společná zemědělská politika EU* [online]. 12. 8. 2008 [cit. 2013-02-27] Dostupné z: http://www.respektinstitut.cz/wp-content/uploads/prilohy/SZP_EU.pdf
- [24] SEJÁK, Josef, Ivan DEJMAL, Eva CUDLÍNOVÁ, M. HRABÁNKOVÁ, Jaroslava VRÁBLÍKOVÁ a Jan ZAVÍRAL, 2008. *Udržitelnost českého zemědělství v globalizovaném prostředí*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Fakulta životního prostředí. ISBN 978-80-7414-007-5
- [25] SINGH, Katar, 2009. *Rural Development: Principles, Policies and Management*. Vyd. 3. London: SAGE Publications. ISBN 978-81-7829-926-6
- [26] *Strategický plán LEADER MAS Mikulovsko* [online]. Aktualizovaná verze 20. srpna 2010. [cit. 2013-02-27] Dostupné z: http://www.masmikulovsko.cz/file/documents/3/SPL%20MAS%20Mikulovsko_aktualizace_082010.pdf
- [27] SYMBIO. Město Mikulov. *Mikulov.cz* [online]. ©2008 [cit. 2013-03-27] Dostupné z: <http://www.mikulov.cz/mesto-mikulov/>
- [28] ŠKORPÍKOVÁ, Andrea, 2004. Kontrolované ekologické vinohradnictví v podmínkách ČR. In *Mezinárodní vědecké dni 2004*. Nitra: SPU Nitra. ISBN 80-8096-356-0
- [29] TOMŠÍK, Pavel a Pavel ŽUFAN, 2004. Analýzy atraktivity odvětví vinařství v České republice. In *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, LII, 2004, 3. Brno: MZLU v Brně. ISBN 1211-8516
- [30] VÁCLAVÍK, Tomáš, 2008. *Ekologické zemědělství a rozvoj venkova* [online]. 1. 1. 2008 [cit. 2013-02-27] Dostupné z: <http://www.agro-envi-info.cz/files/dokumen/EZ%20a%20rozvoj%20venkova.PDF>
- [31] *Vinarskyfond.cz* [online]. ©2006 [cit. 2013-03-27] Dostupné z: <http://www.vinarskyfond.cz/cz/hlavni-stranka>
- [32] *Vinarstvigalant.cz*. [online]. ©2013 [cit. 2013-03-27] Dostupné z: <http://vinarstvigalant.cz/index.php?cnt=vnrs>
- [33] *Vize českého zemědělství po roce 2010*, [online] 27. května 2010 [cit. 2013-01-22] Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/54688/VIZE.pdf>

- [34] Vize českého zemědělství po roce 2010. In *Deník veřejné správy*, [online]. 28. 7. 2010 [cit. 2013-01-22] Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6439645>
- [35] WEBDESIGN HLAWA CREATIVE. O vinařství. *Naturvini.cz* [online]. ©2013 [cit. 2013-03-27] Dostupné z: http://www.naturvini.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=24&Itemid=28

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AOE	Agroenvironmentální opatření
CC	Cross compliance (Kontrola podmínek)
CMO	Common Market Organizations (Společná tržní organizace)
CNDP	Complementary National Direct Payments (Doplňující národní přímé platby)
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DJ	Dobytčí jednotka
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova)
EAGF	European Agricultural Guarantee Fund (Evropský zemědělský záruční fond EZZF)
EAGGF	European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (Evropský orientační a záruční fond pro zemědělství)
EFF	European Fisheries Fund (Evropský rybářský fond)
EHS	Evropské hospodářské společenství
EK	Evropská komise
ERDF	European Regional Development Fund (Evropský fond pro regionální rozvoj)
ES	Evropské společenství
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie

EZFRV	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
GAEC	Good Agricultural and Environmental Condition (Dobré zemědělské a environmentální podmínky)
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Všeobecná dohoda o clech a obchodu)
HDP	Hrubý domácí produkt
HRDP	Horizontal Rural Development Plan (Horizontální plán rozvoje venkova)
CHKO	Chráněná krajinná oblast
IPPC	Integrated Pollution Prevention and Control (Integrovaná prevence a omezování znečištění)
JMK	Jihomoravský kraj
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
LFA	Méně příznivé oblasti pro zemědělství
MAS	Místní akční skupina
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MZE	Ministerstvo zemědělství
NDR	Německá demokratická republika
NSPRV	Národní strategický plán rozvoje venkova
NSR	Německá spolková republika
NV	Nové vinařství
OP	Operační program
OP RVMZ	Operační program rozvoj venkova a multifunkční zemědělství
PGRLF	Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond
PR	Public Relations
PRV	Program rozvoje venkova
SAPS	Single Area Payment Scheme (Jednotná platba na plochu)

SMR	Statutory Management Requirements (Zákonné požadavky na hospodaření)
NPR	Národní přírodní rezervace
SPS	Single Payment Scheme (Jednotná platba na podnik)
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Mezinárodní organizace pro vzdělávání, výzkum a kulturu)
VF	Vinařský fond
WTO	World Trade Organization (Světová obchodní organizace)

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Mapa Mikulovska.....	42
Obrázek 2: Hranice Mikroregionu Mikulovsko a hranice obcí	43
Obrázek 3: Prům. spotřeba vína v litrech na osobu a rok v ČR v letech 1990 – 2010	55
Obrázek 4: Mikulovská vinařská podoblast.....	57
Obrázek 5: Mapa trasy Přes vinice do sklípku	76
Obrázek 6: Výškové převýšení trasy	77
Obrázek 7: Mapa méně zvýhodněných oblastí (LFA) v EU	92
Obrázek 8: Kočičí skála a Stolová hora.....	120
Obrázek 9: Výhled ze Stolové hory na krajinu	120
Obrázek 10: Sirotčí hrádek	120
Obrázek 11: Vinice za obcí Bavory	121
Obrázek 12: Tuold	121
Obrázek 13: Geopark Tuold a naučná stezka	121

SEZNAM TABULEK

Tabulka I: Progresivní redukce přímých plateb ve prospěch II. pilíře SZP	25
Tabulka II: Alokace finančních prostředků do jednotlivých pilířů ve vstupní etapě.....	34
Tabulka III. Alokace finanč. prostředků do jednotlivých pilířů v etapě přizpůsobení	34
Tabulka IV: Alokace finančních prostředků do jednotlivých pilířů v etapě vyrovnaní	35
Tabulka V: Obyvatelstvo mikroregionu	45
Tabulka VI: Ukazatele nezaměstnanosti v regionu	46
Tabulka VII: Pozemky a hustota zalidnění v mikroregionu Mikulovsko.....	46
Tabulka VIII: Ekon. subj. a jejich podíl dle vybraných odvětví ekon. činnosti	46
Tabulka IX: Ekonomické subjekty podle velikosti.....	47
Tabulka X: Vybrané výsledky rostlinné a živočišné produkce v okrese Břeclav	51
Tabulka XI: Mikulovská podoblast	57
Tabulka XII: Vinařské obce regionu Mikulovsko, rozloha vinic, počet pěstitelů vinné révy, k 31. 12.2011	58
Tabulka XIII: Mikulovská podoblast, odrůdová skladba vinic – moštové bílé.....	58
Tabulka XIV: Mikulovská podoblast, odrůdová skladba vinic – moštové modré	59
Tabulka XV: Základní informace o vinařství v souboru	64
Tabulka XVI: Sortiment a hlavní odlišnosti produkce vinařství	65
Tabulka XVII: Přehled dotací, které vinařství využívají pro svou činnost	67
Tabulka XVIII: Přehled potřebných investic v jednotlivých vinařstvích.....	71
Tabulka XIX: Informace o projektu	73
Tabulka XX: Rozpočet projektu	79
Tabulka XXI: Harmonogram přípravy projektu	79

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: MÉNĚ ZVÝHODNĚNÉ OBLASTI

PŘÍLOHA P II: VINAŘSTVÍ GALANT

PŘÍLOHA P III: VINAŘSTVÍ VOLAŘÍK

PŘÍLOHA P IV: VINAŘSTVÍ MIKROSVÍN

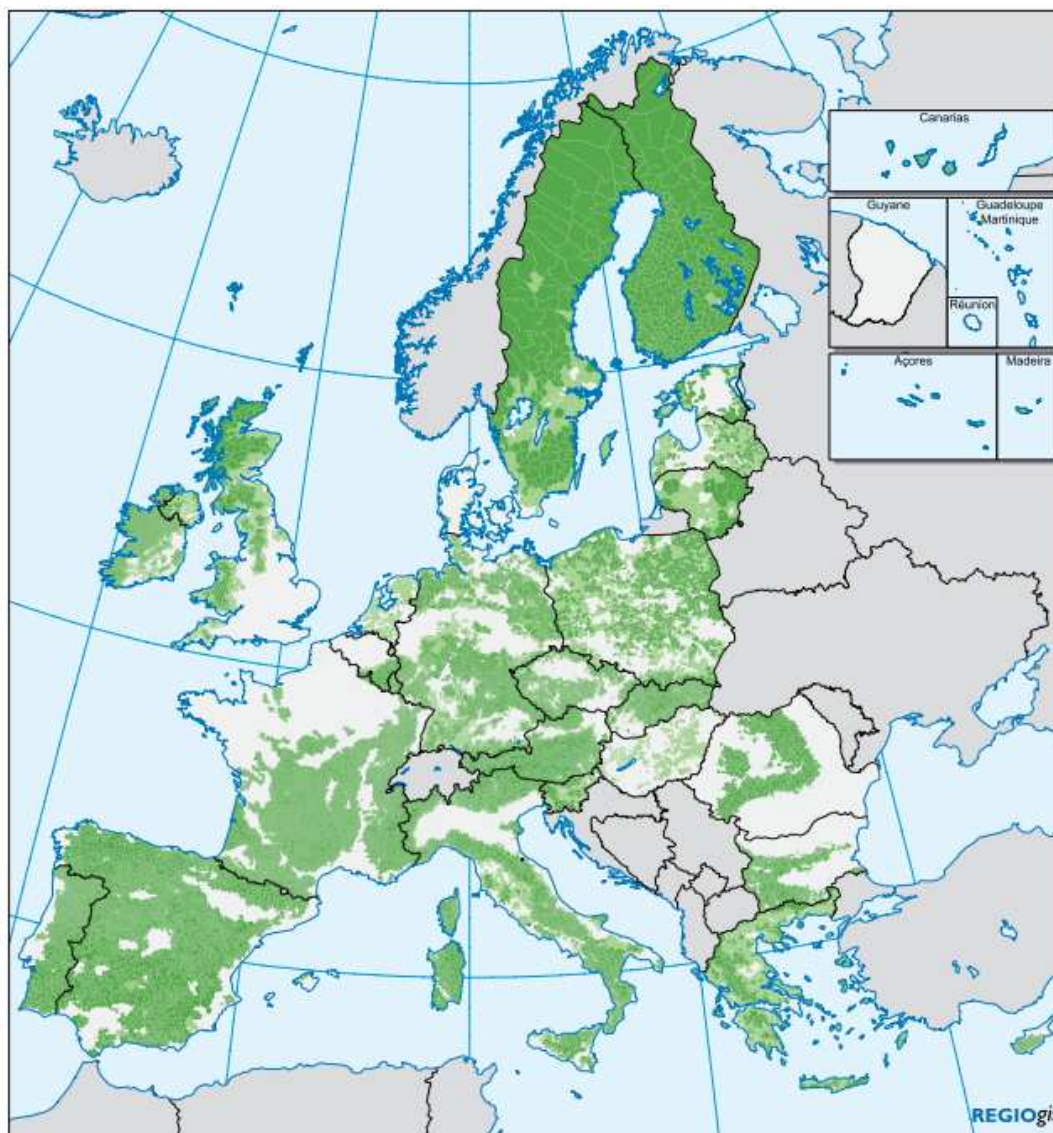
PŘÍLOHA P V: NOVÉ VINAŘSTVÍ

PŘÍLOHA P VI: VINAŘSTVÍ NATURVINI

PŘÍLOHA P VII: PŘÍRODNÍ DOMINANTY NA TRASE PROJEKTU

PŘÍLOHA P I: MÉNĚ ZVÝHODNĚNÉ OBLASTI

Obrázek 7: Mapa méně zvýhodněných oblastí (LFA) v EU (Pátá zpráva o hospodářské, sociální a územní soudržnosti, 2011, str. 193)

3.6 Méně zvýhodněné oblasti

- Celkově méně zvýhodněné oblasti
- Částečně méně zvýhodněné oblasti

Oblast samostatné správní jednotky může spadat pod jeden z následujících článků:

Čl. 18: horské/kopcovité oblasti

Čl. 19: oblasti ohrožené opouštěním využívané půdy

Čl. 20: oblasti ovlivněné specifickými druhy znevýhodnění.

Pro Bulharsko, Rumunsko a francouzské zámořské oblasti jsou zahrnuty pouze oblasti čl. 18.

Zdroj: DG AGRI

0 500 km

Asociace © EuroGeographics pro správní hranice

PŘÍLOHA P II: VINAŘSTVÍ GALANT

Vinařství Galant vzniklo v r. 2004 na rozloze 27,5 ha, dnes firma využívá přes **30 ha viničních tratí** v těch nejlepších pálavských lokalitách. Vinice ve viniční trati Ořechová Hora má 2 ha a 6100 sazenic, vinice ve viniční trati Železná v obci Perná má rozlohu 1,3 ha se 4800 sazenicemi, hlavní a nejrozlehlejší vinice se nachází v trati Pod Mušlovem (19 ha, 80000 sazenic). Vinařství Galant se **specializuje na bílá vína**, čemuž odpovídá osázení vinic převážně bílými odrůdami. Dominantní odrůdou je Ryzlink vlašský, dále Ryzlink rýnský, Chardonnay, Sauvignon, Muškát moravský, Pálava. Vyjimku tvoří přibližně 2 ha modré odrůdy Frankovka a Cabernet Sauvignon, které se používají na výroku **růžových vín** a kletů. Modré odrůdy se taky používají jako základní víno do **sektů**, které jsou vyráběny tradiční šampaňskou metodou druhotného kvašení v lahvi. Vinařství **preferuje produkci vysoce kvalitních hroznů a jejich šetrné zpracování**. Sběr probíhá ručně do beden a při zpracování je využíván **princip gravitačního vinařství**. Hrozny jsou naváženy a sypány do mlýnko-odzrňovače ve třetím patře vinařství a každý další krok (lisování, odkalování, řízené reduktivní kvašení) je vždy v nižším a nižším patře, takže hroznová hmota a šťáva klesá a odtéká samospádem, bez přečerpávání. Čerpadlo se používá až při stáčení po dokvašení vína. (*Vinarstvigalant.cz.*, ©2013)

Produkce vinařství se dostala několikrát do Národního salonu vín ve Valticích (např. Ryzlink vlašský, pozdní sběr, viniční trať Železná, ročník 2008 v Salonu vín 2011, Tramín červený 2008 z tratě Pod Mušlovem v Salonu vín 2012). Několikrát pronikla vína do TOP 10 (nejlepší vína Moravy) v soutěži TOP77, v této soutěži vinařství získalo i ocenění Nejlepší kolekce suchých vín za ročník 2011. Úspěchem jsou 2 zlaté medaile z mezinárodní vinařské soutěže v gruzínském Tbilisi, 2 zlaté medaile a 3 bronzové v soutěži Král vín ČR 2012 atd. Vinařství získalo i ocenění za obal doplněný Braillovým písmem.

Vinařství je umístěno v hotelu Galant, Mikulov, Mlýnská 12. Proto se o něm mluví jako o **vinařství v hotelu nebo o hotelu ve vinařství**. Vinařství nabízí pro turisty komfortní ubytování, hotel se nachází v centru Mikulova, přímo pod Svatým Kopečkem, na který je výhled z terasy i z pokojů. Součástí hotelové restaurace je **Degustační galerie Pálava**, která představuje svět vín mikroregionu. Návštěvník zde může ochutnat kromě vlastní produkce vinařství Galant více než 150 druhů vín od několika desítek místních vinařů.

Hotel má 105 pokojů včetně velkých apartmánů, nabízí uspořádání školení, firemních akcí, obchodních setkání a konferencí, v hotelu jsou pořádány sommeliérské kurzy, je zde nabídka prohlídky vinařství, vinného sklepu Galant s degustací vína, nabízí se možnost zúčastnit se práce na vinici. Hotel zprostředkuje i zapůjčení kol na projížďky po okolních cyklostezkách. (*Vinarstvigalant.cz.*, ©2013)

Vinařství vlastní firma DOBRÁ ADRESA, s.r.o. se sídlem v Praze 10, Úvalská 669, IČ 26426412, majitelem a jediným společníkem je pan Ing. Martin Marián

Rozhovor mi poskytl přímo pan **Ing. Marián** dne 26. 2. 2013

Otázka 1: Rozpad družstev jako firma vinařství nezažilo, protože podnikat začali až v roce 2004, nemůže tedy posoudit problematiku transformace družstev do soukromých firem. Obecně je **zastáncem družstevního podnikání**, pokud je na bázi dobrovolnosti a ne z donucení jako za komunismu, kdy kvalita produktů byla zanedbávaná. Družstevní forma spolupráce může být na několika úrovních, od společného vlastnictví technologie, což může pomoci malým vinařům, až po plnou integraci vinohradů, technologie i prodejních kanálů. Nebezpečí společného vlastnictví v družstvech ale vidí v české povaze, pokud je někdo výrazně lepší, může to ve spoluvlastnících budit závist nebo naopak prosazování se způsobem „jájinkovství“.

Otázka 2: Využívají dotace na pojištění plodin, na plochu vinohradu a na integrovanou produkci. Firma využila i jednorázovou dotaci na nákup vinařské technologie. Přístup k dotacím Ing. Marián vidí jako rovný, s korupcí ani protekcionismem se nesetkal.

Na propagaci firmy a vín poskytuje dotace Vinařský fond, zde ale s žádostí vinařství zatím neuspělo. Nyní usilují o dotaci z Vinařského fondu na podporu exportu vín do USA.

Sám zastává názor, že **dotace jsou obecné zlo, protože ničí volný trh**, nicméně uznává, že **v současné evropské realitě to bez dotací nejde**. Pokud je ale dotace v Rakousku proti ČR pětinasobná (před lety to bylo dokonce desetkrát více), tak je konkurenceschopnost proti přílivu zahraničních vín na náš trh ztížená. Pracovní síla je sice v Rakousku dražší, ale ne o tolik. Na otázku, v jaké výši by měly být dotace pro vinaře, odpovídá, že nulové dotace by nastavily normální cenové relace, což ale neodpovídá realitě. 50 % je rovněž nesmyslný požadavek, protože takovou dotaci nikdo nedostane, ale kdyby tomu tak bylo, pak by se víno mohlo prodávat levněji, prodala by se celá produkce a prosperita by se nastavila v přirozeně konkurenčním prostředí.

O výši přijatých dotací se Ing. Marián nezmínil, nicméně z výsledovky vinařství Galant za rok 2011, zveřejněné ve sbírce listin Obchodního rejstříku jsem zjistila, že firma dostala od SZIF dotaci na plochu zemědělské půdy ve výši 182 000 Kč, na agroenvironmentální opatření dotaci ve výši 384 000 Kč, od Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu dotaci na pojištění plodin ve výši 90 000 Kč.

Otázka 3: V Rakousku se moravské víno nepije, protože Rakušané jsou hrdí na svá vína a navíc kvalita rakouských vín je srovnatelná s moravskými viny, takže ani nemají důvod je kupovat. Opačně je ale infiltrace rakouských vín na náš trh snazší, protože rakouští vinaři mají podpory, které jim umožňují nabídnout velmi výhodné ceny, kterými našim vínům s přehledem konkurují. Jižnější země navíc mají lepší klimatické podmínky, takže na viničích při stejné péči vyprodukují více hroznů, čímž sníží náklady. Závěr je, že **zahraničí dokáže srovnatelnou kvalitu prodávat za nižší cenu.**

Spolupráci s Rakouskem firma Galant využívá, chválí dobrou komunikaci s rakouskými vinaři. Jejich spolupráce spočívá v tom, že firma Galant **nechává svá vína sektovat v Rakousku**, ve svém vinařství prodávají i rakouská vína, z Rakouska dováží občas korky nebo přípravky na práci s vínem.

Otázka 4: **Mikulovsko je region s nejlepším vinařským potenciálem v ČR**, je to nejteplejší a nejsušší oblast, která se dá pro rozvoj vinařství využít. V posledních letech se zde hodně investovalo do technologií, snížila se sklizeň a **místo kvantity se klade důraz na kvalitu hroznů**, což je dobrý směr. Obecně vnímá Ing. Marián velký posun v kvalitě, který se odráží v úspěchu moravských vín na mezinárodních soutěžích. Nejdůležitější je ale kvalita lidského potenciálu, vůle pracovat. Firmy se potýkají s problémem najmout na práci kvalitní lidi, protože na 1 dobrého pracovníka je 10 líných, kteří jsou z pracovního úřadu nebo přechází z jedné firmy do druhé, a firmy jsou mnohdy zoufalé, protože někoho najmout na práci musí.

Otázka 5: **Víno a cestovní ruch k sobě neodmyslitelně patří.** Regionální turistika, cyklistika, firemní akce, konference, soukromá turistika – to vše se lépe realizuje ve vinařské oblasti, než např. na vysočině, kde návštěvníkům víno sice v lahvi nabídnou, ale nemůžou jim ukázat, jak se víno vyrábí, jak réva roste, jak víno chutná ve sklepech apod. Firma Galant má vinařství přímo v hotelu a hosté mohou z hotelových chodeb pozorovat, jak víno vzniká. To je **největší propagace – hotelové hosté, účastníci konferencí, seminářů** apod., propagací je i **účast v různých soutěžích**, protože jakékoliv ocenění víno zviditelní. **Fir-**

ma spojuje marketing vinařství s marketingem hotelu. Tím, že zve hosty do Mikulova, přispívá podstatnou mírou k rozvoji cestovního ruchu v mikroregionu.

Otázka 6: Politika firmu samozřejmě ovlivňuje, např. dotace nebo spotřební daně – tedy pozitivně i negativně. To ale není jen problémem vinařství, nýbrž problémem podnikání obecně. **Pomalá administrace, příliš mnoho úředníků.** Pokud podnikatel nesplní úřední zadání v termínu, je sankcionován, proto musí pracovat i přesčas. Když to úředník nezvládne, přesčas si nevezme, prodlouží si termín nebo prostě odpoví později.

Otázka 7: Firma **neprodukuje bio vína, preferuje ale šetrnou integrovanou produkci**

Otázka 8: **Evropskou zemědělskou politiku** hodnotí Ing. Marián **spíše jako zlo**, protože evropští úředníci limitují svými nařízeními efektivnost zemědělské produkce, „myslí si, že jsou vševědoucí...“

Otázka 9: Firma potřebuje investovat v současné době hlavně do **podpory prodeje**, nicméně každé vinařství potřebuje něco jiného.

PŘÍLOHA P III: VINAŘSTVÍ VOLAŘÍK

Vinařství Volařík je rodinná firma. Zakladatelem rodinné tradice je Leopold Volařík, který se krátce po 2. světové válce přistěhoval do Dolních Dunajovic v rámci osídlování po odsunutých obyvatelích německé národnosti. Vinohradnictví a vinařskému umění se naučil od německých starousedlíků - rodiny Schultzovy. Společně obdělávali přidělené vinohrady a polnosti, nicméně i rodina Schultzova musela později Dolní Dunajovice opustit. Po nástupu komunistického režimu byla rodina Volaříkova přinucena odevzdat všechny živý i neživý majetek do státních statků a mohla si ponechat pouze 10 arů pro soukromou potřebu. **40 let kolektivního hospodaření napáchalo hodně škody, při vysazování vinné révy nebyly respektovány požadavky jednotlivých odrůd, jen aby bylo dosaženo dostatečné kvantity produkce.** Po pádu komunistického režimu Volaříkovi v restituci získali své pozemky zpět do vlastnictví, navíc založili další mladé vinice v roce 2001 a poslední v roce 2008. (PORTA DESIGN, ©2013)

Zakladatelem Vinařství Volařík, které pod tímto názvem vstoupilo na trh v roce 2007 je Ing. Miroslav Volařík. Vinařství nyní obhospodařuje cca **80 ha vlastních vinic, z toho 4,2 ha v režimu ekologického zemědělství.** Vlastní 3 hotely (Vivaldi, Réva, Eliška) v Mikulově a penzion v Dolních Dunajovicích. Vinařství je členem **Aliance vinařů V8**, ve které se spojila vinařství za účelem společné podpory výroby a propagace kvalitních moravských vín. (PORTA DESIGN, ©2013)

Vinařství Volařík klade nesmírný **důraz na polohu vinice a vytváří vlastní terroirovou řadu vín**, což je spojení nejprestižnějších viničních tratí s vhodnou odrůdou. Vyrábí **přívlastková vína, zejména bílá.** V krátké době se vinařství prosadilo mezi producenty nejvyššího kvalitního vína v ČR a získalo řadu ocenění. V roce 2011 získalo ocenění Champion Valtických vinných trhů, Král vín a Vinař roku. Nejvýznamnějším oceněním v roce 2012 je Champion Jarovín Rosé, již potřetí Král vín a Šampion Mikulovské vinařské podoblasti v Národní soutěži vín ČR. V roce 2013 má vinařství 4 vína ve valtickém Salonu vín ČR, kam se umísťuje vždy 100 nejlepších vín pro daný rok.

Všechny vinice jsou obhospodařovány v integrované produkci, **výnos na keř se redukuje již při stříhání**, takže nepřesahuje 2 kg. Réva je pak schopna hrozny lépe zásobovat živi-

nami. Hrozny jsou sbírány ručně do beden a zpracovávají ve vinařství nejmodernější technologií.

Většina vinic patří mezi nejkvalitnější v ČR, nachází se u obcí Mikulov, Bavory, Perná, Horní Věstonice, Dolní Dunajovice a Březí: Ořechová Hora 1,8 ha, Liščí vrch 2,3 ha, Zimní vrch 3,5 ha, Plotny 7,9 ha, Věstoňsko 7 ha, Purmice 2,3 ha, Železná 2 ha, Kotelná 1,2 ha, Pravá Klentnická 1,6 ha, Levá Klentnická 1,2 ha, U Boží muky 13,6 ha, Anenský vrch 1,4 ha, Turolď 6,6 ha, U Venuše 1,2 ha. (PORTA DESIGN, ©2013)

Pěstované odrůdy: Chardonnay, Pálava, Ruladské bílé, Rulandské šedé, Ryzlink rýnský, Ryzlink vlašský, Sauvignon, Svatovavřinecké, Tramín červený, Veltlínské červené rané, Veltlínské zelené.

Vinařství Volařík má sídlo V Mikulově, Bezručova 703/30, PSČ 692 01, IČ 70894744, jeho majitelem je **Ing. Miroslav Volařík**

Rozhovor mi poskytla **pí Markéta Sojková**, pracovnice marketingu a PR dne 25. 2. 2013

Otázka 1: Vinařství Volařík začalo fungovat 19 let po revoluci, takže vliv rozpadu družstev se hodnotí špatně. Po válce znárodněný majetek získala rodina zpět v rámci restitucí hned po revoluci. Nicméně využívat je začali až v roce 2000, kdy rodina přikoupila další vinohrady a začala na nich hospodařit. Pod dnešní značkou se vinařství stalo známým až po roce 2007. Vstup na trh byl v r. 2008. V té době měli cca 60 ha, v současné době je to cca 80 ha. **V době kolektivizace se nedbalo na odrůdovou čistotu na jednotlivých tratičích, vinice nebyly v dobrém stavu**, pěstovaly se tak společně různé odrůdy na jedné trati. To je dědictví po družstvech. Dnes např. na jejich prestižní trati Železná nikdo nevyšadí jinou odrůdu jak Ryzlink vlašský, protože vápencové podloží je pro ni výhodné. Dříve se u nás pila vína, která byla směsí více odrůd, tzv. směsky, protože nikomu na kvalitě vína nezáleželo, důležitá byla kvantita produkce. Způsob zpracování se diametrálně změnil. Nově vznikající vinařství potřebuje technologii. Malé vinařské rodinné podniky, např. s 2 ha vinic, si dokážou všechno zpracovat sami do sudů. Když Volaříkovi získali vinice, neměli žádné haly na zpracování, do všeho museli investovat. Technologie se změnila, např. trendem je dávat všechno do nerezů, což je při jejich dnešní produkci cca 250 000 lahví několikamilionová investice. Potřebují různé filtry, drahé lisy - dříve byly mechanické, dnes jsou tlakové, aby nedocházelo k rozdrcení jader, které by způsobilo hořkost vína. Technologii EU nepředepisuje, ale přispívá dotacemi na její pořízení. Tedy kdyby nebyla přerušena kontinuita vinařství kolektivizací, kupovaly by to generace postupně.

Otázka 2: V současné době čerpalo vinařství **dotaci na lis**. Dotace na technologie čerpají prostřednictvím SZIF. Pokud dodrželi nastavená pravidla, nikdy neměli s řídicími a kontrolními procesy problémy a práce úředníků probíhala na vysoké odborné úrovni, byli erudovaní, vstřícní a korektní. Na restrukturalizaci vinic a na nový penzion v Dolních Dunajovicích využili dotace z Programu rozvoje venkova.

Velkou podporu poskytuje i **Vinařský fond**, každý vinař nad určitou plochu vinic musí do fondu přispívat paušální částkou, fond pak recipročně zajišťuje pro vinaře různé služby, např. s prezentací na mezinárodních soutěžích - fond zde poskytne výstavní plochu a vinaři se tak mohou zúčastnit za lepší cenu. Sami by to finančně nepokryli. Pro zahraniční soutěže VF zajišťuje i administrativu. Vzorky se odvedou do Národního vinařského centra ve Valticích a VF zajistí přepravu vzorků. Za vzorky se pořadatelé výstavy platí, protože s tím má náklady. VF zaplatí každému vinaři 50 % ceny vzorku. Každý může mít dotované jen 2 vzorky, pokud jich chce vinař na výstavu dát více, další si již platí sám. S podporou VF si účast na výstavě může dovolit i malý vinař. Vinaři mohou žádat o podporu z Vinařského fondu v programech, které jsou pro dané období vyhlášeny. Programy jsou prezentovány na [www. stránkách VF](http://www.stránkách VF), kde je stanoveno, za jakých podmínek a na co lze podporu získat. Tyto **podpory z VF ale nejsou na technologie, jen v rámci propagace vinařství** – pořádání výstav, akcí pro turisty, folklorní akce, otevřené sklepy, kde se představují vína, ve vztahu k prodeji vína.

Získat dotace není tak těžké. Když to dělá firma poprvé, tak je dobré zadat projekt - žádost přes agenturu, která se tím zabývá a rozumí tomu. Když se to dělá poněkoli káté, tak už to není tak náročné, lze využít předchozích zkušeností. Problém je v **udržitelnosti projektu**, když něco pořídím v rámci EU podpory, tak je podmínka, že se to musí minimálně 5 let využívat, firma např. technologii nemůže prodat nebo za něco vyměnit, když se neosvědčí. V případě přeshraniční spolupráce lze taky žádat o dotaci. Vinařství Volařík chtělo dělat velkou výstavu vín společně s rakouskou stranou, pro ně by bylo výhodné představit Ryzlink vlašský a pro Rakousko Veltlínské zelené. Finance podpoří první ročník, ale žadatel se musí zavázat, že výstavu bude pořádat dalších 5 let – udržitelnost projektu je důležitá, jinak by mohli dotaci zpětně vrátit. Žadatel dostane maximálně 90 %, přičemž je přesně specifikováno, na co je dotace určena, např. na propagační materiály, ale nevztahuje se na mzdy lidí, co to dělají, to musí platit firma. Vypadá to sice výhodně, ale když se to domyslí do konce, musí podnikatel zvážit, jestli to profinancuje dále, jestli mu to za to stojí. Je problém i zainteresovat druhou stranu, musí mít z toho taky užitek, aby do toho šli.

Podle toho, jaký způsob zemědělství zvolí, dostanou i dotace. Je **dotace na ekologické zemědělství**, které má zakázané herbicidy, pak je **dotace na integrované zemědělství**, šetřící životní prostředí. Oba způsoby produkce mají vyšší dotace na hektar půdy.

Pokud je špatný rok a **vinař přijde o úrodu vlivem klimatu, dostane určitou kompenzaci**. V květnu 2012 mrazy spálily hodně úrody (15 až 20 %). Na kompenzaci nedosáhli. Jejich produkce zůstala stejná díky tomu, že dozrávaly nové vinice a ty pokryly ztrátu. Pokud mrazy vezmou více jak 40 % úrody, tak si o kompenzaci zažádat mohou. Pro každou pohromu jsou procenta stanovená jinak, takže zemědělec si to musí hlídat.

O dotaci se musí požádat ve stanoveném termínu. U dotací z EU se musí vše předfinancovat, podnikatel musí mít tedy peníze předem. Teprve pak dostane dotaci.

Otázka 3: Problémy přeshraniční spolupráce: rakouská strana neumí anglicky, jedná se jen v němčině. To pro naši stranu problém není, protože lidé v pohraničí umí německy. Je to o tom, že se **iniciativa se očekává více z naší strany**. Když už dojde k realizaci nějakého projektu, tak rakouská strana nemá problém to organizačně zajistit, ale nápady z jejich strany nepřijdou. „Oni to přejedou až podepsat“. Není to v tom, že by Čechy vnímali jako konkurenci, protože rakouská strana je velice hrdá na svá vína, jsou patrioti, pijí jen svá vína. Takoví jsou ale i Moraváci. Stejně je tomu i se spoluprací se Slovenskem. Rádi ochutnají moravská vína, ale pijí svá, pokud nechtějí vína třeba z Itálie, Francie, jižní Afriky, Nového Zélandu apod.

Co se týče prodeje vín do zahraničí, produkce vinařství Volařík nepatří k těm velkým, jako je Bohemia sekt, víno Mikulov, Znovín Znojmo. Vinařství nemá problém prodat celou svou produkci v ČR, je pro ně zbytečně finančně náročné vyvážet vína do zahraničí. Při produkci 250 000 lahví mají asi 40 šarží ročně, početně jsou tedy šarže malé, od 3000 - 5000 lahví. Spočívá v tom různorodost nabídky. Pokud chce někdo expandovat do zahraničí, tak se očekává třeba 10 000 lahví od šarže. Zahraniční obchod posouvá sice vinařství výše, ale jejich značka má své zákazníky na domácím trhu. Není to velkovýroba, půvab jejich vinařství je i v tom, že třeba za půl roku už ta šarže není, takže zákazníci si sami hlídají, kdy začne lahvování.

Otázka 4: Rozvoj vinařství v mikroregionu funguje velice dobře. Udělal se velký pokrok v kvalitě vína, v technologii, v restrukturalizaci vinic.

Otázka 5: Každý region se prezentuje tím, co je pro něho typické. Pro Mikulovsko je to určitě vinařství. V minulosti byl problém dostat se do vinařství, vidět výrobu vína. Dnešní

vinaři už vědí, že vinařská turistika je pro ně dalším zdrojem příjmů. Lidi to láká, protože je osvěta stran konzumace vína, není to jen slavnostní nápoj, je to i snoubení pokrmu a vína. Lidé chtějí vidět, kde víno vzniká, chtějí přijít do kontaktu s vinařem, který mu věnoval celoroční práci. Vinař pak může **nabídnout ubytování, prohlídky vinařství, doprovodný program** (řízená degustace, catering, hudba). Vinařství Volařík dělá i **akce pro firmy na zakázku v rámci teambuildingu** – firma si kromě doprovodného programu může pro své zaměstnance objednat práci na vinici. Je to samozřejmě neodborná práce, aby nedošlo k poškození vinohradu, klienti se musí zaškolit a hlídat, je s tím dost práce.

Vinařství vlastní **hotel Vivaldi**, ke kterému patří sklep asi pro 20 lidí, **hotel Réva a hotel Eliška**. V hotelu Eliška jsou velké sklepy, jeden má i kapacitu pro 100 lidí. Lidé navštěvují Mikulov spíše v létě. Rezerva ve využití hotelů je mimo sezonu, pro zimu není vhodný doprovodný program. V létě musí hotely a restaurace vydělat na zimu. Na Pasohlávkách se buduje aquacentrum, které snad bude přitahovat turisty i v zimě. Sezóna je na Mikulovsku od dubna do konce října. Snaží se sezonu protáhnout do listopadu díky akcím kolem Sv. Martina. V dubnu pořádá nadace Partnerství **festival otevřených sklepů**. Otevřené sklepy bývají i koncem června. Přes léto je zde hodně akcí, které míří na turisty, a kterých se vinařství Volařík účastní, např. **Národy Podyjí** – prezentace vína spolu s jídlem různých kuchyní (Mikulovsko nemá moc původního obyvatelstva, bylo osídleno různými národnostmi s různými kuchyněmi).

Dále vinařství vstoupilo do aktivní spolupráce s **Vinařským institutem**, který má sídlo v Brně. Poskytují zázemí pro sommelierská školení, zejména pro praktickou část. Vinařství Volařík je členem V8, což je aliance významných vinařství, které se spojily s cílem podporovat rozvoj vinařství, která garantují původ vína a dodržují velmi přísná pravidla výroby vína. Pomáhají si i v marketingu, protože by to sami nepochopili. Teď se zabývají **putováním V8 po republice** – mají vytipovaných 7 míst, kde chtějí prezentovat své vína. Společně byla V8 na veletrhu v Amsterdamu, kde se navazují obchodní kontakty a jsou zde sommeliéři, kteří vybírají vína do gastronomie.

Propagaci vinařství vidí pí Sojková i v **účasti v soutěžích**. Když získají medaile na mezinárodních soutěžích (Londýn, Izrael), je to potvrzení, že je víno kvalitní. Je to znamení, že moravské víno může konkurovat zahraničnímu vínu. Zahraničních soutěží se účastní s podporou Vinařského fondu, do soutěže se dávají 2 až 3 vzorky. Účast v soutěži nezavazuje k dodávce vína, organizátor pak pošle ocenění a medaile na lahve. Pravidelně se vinařství účastní Salonu vín, nejprestižnější soutěže v ČR, kdy se vybírá 100 nejlepších vín

daného ročníku, oni sem umístili 4 vína. Musí se garantovat, že mají od každé šarže 600 lahví.

Co se týče prodeje, vinařství se vydalo **cestou přímého prodeje zákazníkům nebo přes specializované obchody typu vinoték**. Obchodní zástupce nebo sommeliér přímo z vinařství přijede s prezentací pro vinotéku na nějaké akci a lidé si pak chodí do této vinotéky víno nakupovat. Jejich víno nenajdeme v supermarketech, protože tam není jistota správného skladování. Vína Volařík jsou v kategorii 200 - 300 Kč za lahev v terroíárové řadě, není dobré je skladovat v teple a ve světle. Takovou cestu nechtějí, pokud někam víno do dávají, ve smlouvě si domlouvají i podmínky, jak bude s vínem zacházeno.

Etikety pro jejich vína vytvořil pan Vintr z Jablonce nad Nisou, vyhlášený grafik. **Mají 2 - 3 druhy korků, mají šroubové uzávěry**. V minulém roce poprvé dali polovinu produkce pod šroubové uzávěry. Nekvalitní korky totiž mohou ovlivnit kvalitu vína. Korek ale dovolí neustále vínu zrát, protože je prodyšný. Jestliže je víno v lahvi určené ke zrání, je korek nejlepším uzávěrem. Korek navíc patří k ceremoniálu otevírání vína. Šroubovací uzávěr dávají na hotová vína, určená ke konzumaci do 2 let. Jeho výhodou je, že když se lahev nevypije celá, dá se znovu uzavřít. Novinkou jsou skleněné uzávěry, se kterými začalo Nové Vinařství. Nejsou určené k opakovanému použití, vyhodí se s lahví, ale je to nejdražší způsob uzávěru. Nejhorší jsou umělé korky, ty vinařství vůbec nepoužívá.

Spolupracují s firmou Orrero Litovel, nabízí k vínům jejich **sýry Gran Moravia**. Dále účastníkům degustací **nabízí snoubení vína s čokoládou XC Chocoflower**, která je přímo vyrobena na kombinaci s alkoholem, má přidané koření, byliny a květy z různých koutů světa.

Otázka 6: Největší hrozbou pro vinaře ze strany státu byla v poslední době **spotřební daň na víno**. Svaz vinařů se zasadil o studii, ze které vyplynulo, že v konečném důsledku se tato daň státu ani nevyplatí vzhledem k tomu, kolik by to zaměstnalo dalších lidí, musely by být zřízeny celní sklady apod. Tichá vína tedy nadále nepodléhají spotřební dani, pouze šumivá vína a tvrdý alkohol. Daň by zdražila láhev přibližně o 10 Kč. To by bylo likvidační pro malé vinaře nebo pro vinaře, co dělají sudová vína za 50 Kč na litr. Pro jejich vinařství by změny ceny z 300 na 310 Kč nebyla tak rozhodující, protože to není už takový rozdíl. Problém je v tom, že zahraniční vína jsou dotovaná, mají příznivější cenu, takže toto další cenové znevýhodnění českých vín by snížilo konkurenceschopnost vůči zahraničním vínům a tím i produkci vinařství. V současnosti je daň minimálně do roku 2014 odložena.

Je to ale dost nejisté, protože v našich podmínkách sice podnikatel přesvědčí jednu vládu, ale nemá jisté, že to následující vláda dodrží.

MAS dává podpory podnikatelským subjektům, závisí na tom, jaký fiche je vypsáný pro určité období. Vinařství plánuje udělat naučnou stezku s altánky, kde se bude nabízet catering a jejich víno. Chtěli na tento projekt využít podporu MAS, ale musí čekat na vhodný fiche. Taky záleží na tom, kolik podnikatelů se do fiche se svými projekty přihlásí. Na fiche je určená částka, např. 200 000 Kč, MAS poskytuje dotaci až 80 %, pokud je ale zájemců více, dostanou třeba jen 40 %. MAS Mikulovsko je aktivní, jejich činnost je vidět, má své placené zaměstnance, musí zveřejňovat, kolik projektů uspělo, kolik financí bylo vyčerpáno. Většinou se ale firma musí ozvat, oni jí pak nabídnou spolupráci. Některým podnikatelům i posílají, co je vypsáno, kdo může o podporu žádat, takže informace dostává jen jedna skupina lidí.

Otázka 7: Jejich vinařství **vyrábí v integrované produkci**. Mají 30 stálých zaměstnanců na poli, v době sběru najímají brigádníky, pracuje i management. Keře nepřetěžují, naopak při stříhu se redukuje množství hroznů na keři, aby hrozen dobře vyzrál a měl optimální cukernatost. Bez hnojení a postřiků proti škůdcům se neobejdou. V dnešní době, díky přesnější předpovědi počasí, si vinař může naplánovat, jaký postřik proti škůdcům zvolí a tím celkové množství postřiků redukovat.

V ekologické produkci mají vysázeny 4 ha nových vinic, z těch bude panenská úroda příští rok. Bio vína zatím nedělají, čekají na úrodu.

Otázka 8: **Vinaři nejsou schopni přežít v zisku bez dotací** – je to o klimatických podmínkách, kterým nejde manažersky předejít. Protože vinná réva je pro region strategická plodina, je v zájmu státu vinařství podporovat, tak jak se podporují jiné oblasti. Z určitého pohledu je špatné na SZP EU to, že ve spoustě komodit jsme byli soběstační a členství v EU znamená, že když se něco jinde pěstuje levněji, tak už to u nás nebudeme dělat. Stát by se měl chovat jako domácnost, snažit se být soběstačný, nezávislý na dovozu. Spousta plodin se opustilo, skončily kravíny, vepřiny. Určitě na začátku byl nějaký propočít, že je to výhodné, např. včetně dopravy, ale všechny vstupy včetně energií po určité době zdraží, takže pak se dobrý záměr změní v nevýhodu. Dřív např. vejce stálo 1,50 Kč, teď stojí 3 - 5 Kč, takže podnikání by dnes bylo výhodnější než dřív. Jenže drůbežárny zkrachovaly. Nyní by se lidé na jižní Moravě k některým oborům i rádi vrátili, ale museli by začít nanovo, měli by obrovské vstupní náklady...je diskutabilní, jestli bylo dobré ukončit tyto činnosti.

Otázka 9: Potřeba investic ve vinařství je hlavně do rekonstrukce provozovny. Původní projekt byl mnohem velkorysejší, chtěli přistavit pokoje pro návštěvníky s vyhlídkou na vinice, přes sklo by turisté mohli nahlížet i do výroby. Protože budova je historická, nezískali povolení k takové přestavbě. Pan Volařík se rozhodl **postavit nové vinařství** na zelené louce. To bude velká investice. Je to lepší řešení i toho pohledu, že technologie do staré budovy nejde nainstalovat tak, aby při zpracování hroznů mohli používat gravitační metodu, musí hroznovou masu přečerpávat. V novém vinařství bude degustační místnost, prosklení do výroby, vyřešené skladování apod.

PŘÍLOHA P IV: VINAŘSTVÍ MIKROSVÍN

Vinice vinařství se nachází v CHKO a biosférické rezervaci **Pálava a na Dunajovických vrších**. Filosofie pěstování vinné révy je založena na malém zatížení keřů, na šetrném přístupu k přírodě s minimalizací chemických vstupů. Mottem firmy je „**Vyrábíme víno na vinici**“.

Na vápenitých půdách Pálavy vyžívá hlavně Ryzlink vlašský, Rulandské bílé a Chardonnay, z nových odrůd pak Pálava, Aurelius nebo zahraniční odrůda Kerner. Na hlinitých půdách v Dolních Dunajovicích (tratě Zimní vrch, Malý sluňák), v Březí (tratě Liščí vrch, Ořechová hora) a v Dobrém Poli (tratě Daniel) převažuje Ryzlink vlašský a Veltlínské zelené, Ryzlink rýnský, Tramín a Müller Thurgau. Ve výsadbách vinařství jsou **téměř výhradně odrůdy bílé**. Opravdu výjimečné polohy vinic jsou v obci Perná (tratě Železná, Kotelná, Goldhamer, Zadní Purmice, Levá Klentnická, Jižní Svah). (*Mikrosvín.cz* ©2013)

Nejlepší hrozny jsou sklizeny **ručně do malých bedýnek**, aby se zamezilo poškození bobulí hroznů. Ve výrobě je **používán gravitační způsob zpracování** vinné révy. Vína vyrábí ve 4 kategoriích: **Standard line, Flower line, Traditional line a Premium line**. Jsou dodávána do vinoték, restaurací ale i do některých obchodních řetězců. Brzy bude zprovozněn e-shop. (*Mikrosvín.cz* ©2013)

Sklepy vinařství se nachází v obci **Dolní Dunajovice**. Pochází z 19. století, jsou zděné klasickou pálenou cihlou, mají kapacitu pro 500 000 litrů vína. Jsou zde výborné podmínky i pro archivaci vín. Součástí sklepů je i degustační místnost.

Vína tohoto vinařství získala **řadu ocenění v ČR i zahraničí**, např. v soutěži AWC Vienna 2011 získalo ocenění 12 vín řady Flower, vinařství bylo nominováno mezi 8 nejlepších vinařství v soutěži Vinař roku 2012, 4 vína byla vybrána do prestižní vinařské publikace

1000 VINS DU MONDE pro rok 2012 (1 zlatá medaile, 3 stříbrné medaile), v soutěži Ter-ravino 2012 (Izrael) získala společnost cenu šampiona výstavy za ledové víno Ryzlink vlašský 2001 a stříbrnou medaili za Muškát moravský 2011 pozdní sběr. Do salonu vín 2013 se dostala 3 vína z vinařství Mikrosvín. (*Mikrosvín.cz* ©2013)

Vinařství Mikrosvín má sídlo v Mikulově, Nádražní 29, PSČ 692 01, IČO 26950600. Společnosti vlastní jako fyzická osoba **Dr. Kaprálek**. K firmě patří ještě **Zámecké vinařství Bzenec**, které obhospodařuje 130 ha vinic ve Slovácké podoblasti a **vinařství U dvou lip** s 35 ha vinic rovněž ve Slovácké podoblasti (obec Hýbly v podhůří Chřibů). Každé vinařství má jinou filosofii, protože se nachází v jiné vinařské podoblasti. Mikrosvín Mikulov vlastní 220 ha vinic a produkuje 100 - 120 000 lahví ročně. Z 220 ha vinic se vyprodukuje daleko více hroznů, co se nezpracuje v Mikulově, se v rámci rodiny vinařství pře-prodává Zámeckému vinařství.

Rozhovor pro diplomovou práci poskytl obchodní ředitel **pan David Chrápek** 19. 3. 2013

Otázka 1: Vinice ve vlastnictví družstev byly orientovány na kvantitu ne na kvalitu produkce. Poté, co dostaly vinice do vlastnictví soukromé společnosti, začaly se o ně více starat, protože jejich cílem je produkce kvalitního vína. Některé staré vinice byly vyklučeny, vysazují nové vinice, do práce na vinici se hodně investuje, protože rekultivace vinic je záležitost dlouhodobá. Dá se říci, že **rozpad družstev pomohl rozvoji kvalitních vinic a produkci kvalitního vína. Důsledky jsou tedy veskrze pozitivní**. Malí i velcí vinaři reagovali na tuto skutečnost v důsledku větší konkurence než v minulosti urputnou snahou nabídnout lepší kvalitu, zároveň se docílilo větší rozmanitosti odrůd, technologií a především se zlepšil marketing vína v návaznosti na turistiku. Jediné negativum vidí pan Chrápek v tom, že po rozpadu družstev se **vyklučily velké výměry starých vinic, kde se nacházel původní genofond odrůd** typických pro region. Nicméně to je marginální problém, protože celkově je situace zásadně lepší než v minulosti.

V případě vinařství poptávka po družstevním způsobu hospodaření v regionu není. V budoucno se možná situace změní, doposud však ne.

Otázka 2: Firma využívá dotace běžným způsobem, především na zemědělskou prvovýrobu (vinice – dotace na integrovanou produkci, SAPS), z menší části pak na investice do zpracovatelských technologií.

Celkově se dá říci, že **rentabilita produkce je závislá na výši dotace**, je dána i konkurrencí ostatních vinařských států. Záleží na tom, jak velké dotace tyto státy mají, jak se to pro-

jevuje na ceně jejich hroznů a vína. Pokud nejsou dotace rovné pro ČR i ostatní státy EU, ovlivní to rentabilitu místních vinařů.

Otázka 3: Blízkost Rakouska nevidí pan Chrápek jako konkurenci, i když rakouští vinaři se do České republiky proniknout snaží. Na výstavách v Praze i jinde se s rakouskými víny běžně setkáváme, jsou i dny rakouských vín v Praze. Rakouští vinaři chtějí využít faktu, že český zákazník se začíná orientovat na kvalitní víno. **Rakouská vína v poměrně dobré kvalitě jsou za příznivou cenu**, takže majitelé českých restaurací zajíždí do Rakouska, nakupují u zdejších vinařů. Tento fakt může české straně mírně snižovat prodej, ale jako velkou konkurenci to pan Chrápek nevnímá.

Přeshraniční spolupráci neprovozují. Mikrosvín se ale **účastní soutěží vín v Rakousku**, pravidelně zde získává ocenění. Především v bílých vínech dokáže být toto vinařství špičkou. Evropa oceňuje především ovocný charakter moravských vín. V ČR je klima nestálé, jeden rok je sucho, jeden rok teplo nebo zima, což se projevuje na charakteru vína. Ve Francii, Itálii nebo na Novém Zélandě mají počasí stálé, takže mají jistotu, že s menším vkladem práce vyprodukují stejnou kvalitu.

Otázka 4: V poslední době vnímá velký rozvoj a nárůst počtu vinařství jak v Mikulovské, tak i ve Slovácké podoblasti. Lidé nakupují vinice, zakládají nová vinařství, ne všechna jsou ale kvalitní. Záleží hodně na poloze vinice. Na Mikulovsku má Mikrosvín vinice na tratích Liščí vrch, Purmice, Ořechová Hora, Železná, což jsou již známé pojmy. Zákazník již ví, že z těchto tratí je kvalitní Ryzlink vlašský. Každý rok se jen čeká, jaký daný ročník bude, protože vzhledem k měnlivým klimatickým podmínkám je charakter vína rok od roku trochu jiný. I mimo dotace se v regionu hodně investuje do technologií, **výroba vína se posunula na vyšší úroveň**. Dá se říci, že všechna vinařství, která produkují více jak cca 50 000 lahví ročně, do technologií investovat musela. Mikrosvín má na Mikulovsku jen vinice, výroba je soustředěna v Bzenci. Hrozny se sklízí ručně do bedýnek, převáží se do Bzence a okamžitě se zpracovávají, neexistuje, aby byly třeba i kratší dobu skladovány.

Otázka 5: Tím, že nemají výrobu na Mikulovsku, snaží se vinařství vodit zákazníky a návštěvníky **přímo do vinic**, ukazují zájemcům práci na vinici apod. Firma chystá **naučnou stezku Malý a Velký vlašák**, kde budou bannery s popisem trasy a s informacemi o viničích, o vinařství, o způsobu zpracování hroznů apod. Na stezce budou ve vybraných dnech i stánky s občerstvením a vínem, stezku bude možné projít pěšky nebo projet na kole. Fir-

ma se snaží přivést lidi do přírody, ukázat jim, v jaké poloze se vinice nachází, jaká je zde půda, jak se vinice stříhá. 2x ročně pořádají **otevřené sklepy**.

Propagaci vinařství spatřuje v účasti na spoustě **výstav a soutěží** v ČR i v zahraničí, dále pořádají degustace, přičemž si vinotéky vybírají, nechtějí být všude. Další propagací vinařství jsou jejich **webové stránky**, denně tam dávají nové informace.

Otázka 6: Obecně se dá říci, že stát podnikání komplikuje, jednak svými nařízeními, jednak aplikací evropské legislativy do našeho systému. Nařízení a zákony vztahující se k vínu jsou dnes natolik obsáhlé, a tak často se mění, že je někdy téměř nemožné vše bez chyby znát a zvládat. Proti tomu jde dnes vinařský systém anglosaských zemí (Austrálie, Nový Zéland atd.), který je jednoduchý, ale nedá se obcházet. Jejich vinařství je jednodušší a také i perspektivnější.

Z organizací spolupracují se Svazem vinařů i s Vinařským fondem, kam odvádí korunu z prodané lahve.

Otázka 7: **Ekologické vinice s produkcí organických vín** mají ve vinařství U dvou lip na Slovácku. Mikrosvín biovína nevyrábí. Postupy ve vinici i při zpracování hroznů jsou ale maximálně šetrné.

Otázka 8: Co se týče dotací, systém není zcela ideální. Orgány, jež poskytují a následně i kontrolují přidělování dotací, **nedávají dostatečně s předstihem informace na vědomí podnikatelské veřejnosti**. Tím se zvyšuje chybovost čerpajících subjektů a to může mít fatální důsledky na čerpání dotací.

Otázka 9: Poradenské firmy nevyužívají, spíše se učí na cestách do zahraničí. Stran nových investicí zamýšlí nákup nových vinic a investice do výroby.

PŘÍLOHA P V: NOVÉ VINAŘSTVÍ

Nové Vinařství vstoupilo na trh v roce 2005 s cílem stát se nejprogressivnějším vinařstvím na trhu s vínem. Rychlý nástup na trh umožnily velké investice do vinic i samotného vinařství, které bylo postaveno v Drnholci „na zelené louce“ v roce 2005 v nejmodernějším stylu. V roce 2003 – 2004 vysázelo NV na Mikulovsku 102 ha vinic ve dvou viničních tratích: **Langewarte** (62 ha) v obci Nový Přerov s odrůdovou skladbou Chardonnay, Rulandské šedé, Ryzlink rýnský, Tramín červený, Sauvignon, Merlot, Cabernet Sauvignon, Rulandské modré a **Slunečný vrch** (40 ha) v obci Drnholec s odrůdami Veltlínské zelené, Ryzlink vlašský, Rulandské bílé, Muškát Ottonel, Svatovavřinecké, Frankovka. V roce 2011 bylo vysázeno 3,5 ha vinic na viniční trati **Šibeniční vrch** v obci Drnholec s odrůdou Ryzlink rýnský. (BRAVISSIMO, ©2013)

Na vinicích se dbá na šetrné zacházení s vinnou révou i hrozny. Provádí se značná redukce hroznů tak, aby se zatížení keřů pohybovalo mezi 1 – 2 kg. Sklizeň se provádí výhradně ručně, a to v několika fázích podle jednotlivých odrůd. NV vyrábí pouze bílá a růžová vína, výjimkou je jediné červené víno Pinot noir s korkovou zátkou. V sortimentu mají 4 základní řady: Embalage – jakostní odrůdová vína, Cépage – přívlastková odrůdová vína, Cuvée – směsná jakostní vína a speciality – jakostní šumivá a perlivá vína Murmure, nízkoalkoholická vína Léger a hroznové mošty. (BRAVISSIMO, ©2013)

NV klade důraz na kvalitu vína i kvalitu obalu. Jako první v České republice začalo používat kvalitní šroubové uzávěry a následně skleněné uzávěry.

Nové Vinařství a. s. je členem zemědělské skupiny Agro Měřín a.s. a má provozovnu v Drnholci, Výsluní 613, PSČ 691 83, sídlo v Měříně, Zarybník 516, PSČ 594 42, IČ 26227789

Rozhovor mi poskytl **Ing. Marek Špalek**, ředitel společnosti, dne 20. 3. 2013.

Otázka 1: Rozpad družstev měl v různých obcích různý vývoj. Někde lidé pozemky získali od družstva zpět a hospodaří na nich sami nebo znovuzískané pozemky opět pronajali. V jiných obcích ta družstva hospodaří dál, jen se přeměnila na nějakou jinou společnost. Jsou to většinou větší zemědělské podniky, přizpůsobily se nějak novým poměrům a zača-

ly třeba dělat i víno. **V případě NV byly vinice vysázeny zcela nově.** Na Drnholecku byl původně státní statek, který někdo zprivatizoval, měl špatné výsledky, hodně majetek zadlužil, takže AGRO Měřín, velká zemědělská skupina z Vysočiny, zaplatila tyto dluhy a získala část těchto pozemků. AGRO Měřín pak založilo dceřinou společnost Nové Vinařství a.s. a tato společnost v letech 2003 - 2004 vysázela 110 ha vinic. Nyní ještě 3 ha přisázeli, takže celkem obhospodařují 113 ha. Kdysi na těchto pozemcích vinice taky bývaly, nicméně v době revoluce již byly zrušeny, takže NV nemuselo staré klučit a vysázelo hned nové. Někteří vinaři v kraji hospodaří na starých vinicích z doby socialismu, protože čím starší keř, tím lepší víno. Starší keře mají taky lepší hluboký kořenový systém. Nevýhodou starých vinic je, že byly sázeny na široké řádky, aby se mezi ně vešly stroje, na 1 ha je málo sazenic, takže někteří vinaři vinice radši obnovují.

NV vyprodukuje ročně 200 000 lahví, ze 110 ha vinic by vyrobili i více, ale část hroznů prodávají jiným vinařům.

Otázka 2: Tím, že je NV dcerou velké firmy s 1000 zaměstnanci, nedosáhnou na žádné dotace z EU. Dostali ale národní dotace na výsadbu vinic, získali i dlouhodobou půjčku z Vinařského fondu. Z VF čerpají dotace na soutěže. Tradičně jezdí v lednu na veletrh do Bratislavy, v březnu do Düsseldorfu, na veletrh v Amsterdamu. Ani jako samotné vinařství dotace nezískali, chtěli např. od VF dotaci na logo firmy, ale nesplnili podmínky. SZIF např. přispívá na nákup plašičů špačků v rámci dotací na ochranu vinic proti škůdcům, vzhledem ke své velikosti ale nesplňují podmínky přidělení dotace. Nemají nárok na dotace pojištění produkce, dotace v rámci MAS, některé dotace v rámci PRV apod. Když staveb vinařství v Drnholci (výrobní hala 84 m, kde je lisovna, kvasírna, stáčírna, expedice, prezentace) taky neměli možnost dosáhnout na dotaci. **Proti této diskriminaci bojuje jejich mateřská společnost.** I když je někdo velký, dává zaměstnání mnoha lidem v regionu, tak by neměl být v dotační politice diskriminovaný. Např. obchodní společnosti sice dělají velké obraty, ale mají minimum zaměstnanců, nijak nezvyšují zaměstnanost v regionu. **V tom je EU nespravedlivá, potírá ty velké, aby ochránila ty malé.**

NV využívá **dotace úroků z investičního úvěru** na pořízení zpracovny, dotace na plochu **SAPS** a dotace **AEO na integrovanou produkci**. Podnik by dobře prosperoval, pokud by dotace dosáhly cca 20 % obratu.

Otázka 3: Vína NV jsou konkurenceschopná. Sever vinařské oblasti má výhodu v tom, že klima se mění, hlavně na podzim se střídají chladné noci a teplé dny, takže **vína mají za-**

jíímavé aroma, odlišné od ostatních oblastí. Vegetační cyklus je ale o 2 měsíce delší než v oblastech, kde je mnohem tepleji. Hrozny sbírají někdy i v říjnu a listopadu, někdy hrozny i přemrznou, vína jsou pak zajímavější, než tam, kde je vegetační cyklus kratší. Jejich vína patří ke špičce, hlavně ta bílá. **Image moravských vín v zahraničí je zatím nízká.** Dokud nevyvezeme do zahraničí např. třetinu produkce, jako třeba Rakousko a budeme se snažit všechno prodávat doma, tak se situace nezlepší a nebude se nám vést tak dobře, jako rakouským vinařům. NV vyváží vína do Finska, do Nizozemí, dokonce do vinařské země Francie, něco málo Německo, nyní se pokouší proniknout do Indonésie, kde to vypadá slibně. Ing. Chrápek říká: *„Svět nás zatím neobjevil, za svá vína bychom mohli žádat stejné peníze jako Rakušáci. Na veletrzích nás lidé obchází obloukem, ale když naše vína ochutnají, tak jsou překvapeni, jakou kvalitu nabízíme.“*

V Rakousku existují vinařství nepřetržitě několik generací, každá generace něco přikoupí nebo přisadí, pracuje již v existujících zavedených budovách, sklepech, mají své traktory a technologie. Rakouský vinař nepotřebuje tolik investic, tolik peněz, aby prosperoval. Naše **firmy po revoluci budovaly vinařství s obrovskými počátečními investicemi, které musí promítnout do ceny.** Rakouští vinaři nemusí tolik vyprodukovat, aby na tom vydělali. Nabízí tedy kvalitní vína za příznivou cenu nebo superkvalitní za daleko vyšší cenu, kterých ale nemusí prodat velké množství, aby vydělávali. Mají i levnější vína v dobré kvalitě. My na našem trhu v porovnání s normálními rakouskými víny jsme draží, **proto našim vinařům nezbývá než produkovat špičková vína**, která za tu cenu stojí. Místní producenti si ale musí při tvorbě cen taky uvědomit, že nemůžou chtít investice dostat tak rychle zpět. Když se vinař přihlásí na soutěž do Amsterdamu a chce prodat více než jen pár lahví, musí víno nabídnout za 4 - 5 Eur, zahraniční odběratel pak víno prodá za 9 -10 Eur do hospod, v hospodě se pak prodává za 20 eur, takto obchod může fungovat. Pokud vinař pošle víno do Amsterdamu za 8 - 10 Eur, zahraniční odběratelé řeknou, že je sice víno dobré, ale jdou do vedlejšího stánku, kde ochutnají srovnatelné víno za daleko lepší cenu. Když někdo dělá 10 000 lahví, tak celou produkci prodá na místním trhu, když ale někdo dělá 200 000 lahví, musí to prodat i venku.

Zahraničí nás bere jako „exotiku“, jako nějakou novou zemi ve výrobě vína, přitom se u nás víno pěstuje a vyrábí od 13. stol. 40 let socialismu stačilo, aby nás svět vygumoval z vinařské mapy, **chybí těch 40 let propagace našeho vína.**

S Rakouskem **spolupracují na poli technologie a výroby.** Renomovaný výrobce moštu v Rakousku pro ně vyrábí **mošty**. Oni mu dovezou hrozny, on je během 3 dnů vyrobí a pak

i nalahvuje, jsou konzervovány jen pasterizací. Ve spolupráci s Rakouskem dělají **perlivá vína**, hotové víno dovezou k vinaři do Rakouska, který má technologii na sycení vína. Další rakouský partner z Burgendlandu pro ně z dovezeného vína vyrábí **sekty**.

Rakušané jsou patrioti, pijí svá vína, své mléko, jí své máslo. Češi si raději než moravská dají francouzská nebo jiná vína. V ČR je síť špičkových hotelů, které jsou spravovány rakouskou společností. Novému vinařství se podařilo získat kontakt na rakouského obchodníka, který jejich vína prodává těmto hotelům. Nevedla jiná cesta do těchto hotelů než přes rakouského prostředníka, chtěli rakouského dodavatele.

Otázka 4: Rozvoj vinařství od revoluce je viditelný všude. Je třeba ale myslet na budoucnost. I v Rakousku některá vinařství zanikají, protože mladí již nechtějí v tradici pokračovat. Tím, že někteří rakouští vinaři prodávají vína u nás levně, nemají logicky tak velký zisk. Nemyslí tím na budoucnost, mladým to nestojí za to, aby pokračovali v práci rodičů, protože vidí, že jejich rodiče nevydělávají. Ti rozumní vinaři, kteří se nepodbízejí cenou, vydělávají, prodávají drahé víno v Tokiu, v New Yorku, jezdí v mercedesech, takže děti jsou nadšené. Chtějí v tom pokračovat, protože když je doma takové živobytí, proč by odcházely pracovat do Vídně do kanceláře. U nás v severní oblasti **v tvrdých klimatických podmínkách je výroba vína mnohem dražší**. V příhodných oblastech ve světě se vyrábí víno mnohem levněji. Drtivá většina světa pije vína za 2 - 3 Eura, ale to by byla sebevražda pro tento region. Naše vína jsou zajímavá, můžeme za ně žádat větší cenu. Ing. Špalek situaci přirovnává ke švédským rajčatům nebo britským melounům, nejsou tak sladké jako plody z jihu, stojí mnohem víc, ale jsou zajímavé tím, že vyrostly právě v jiné oblasti. Jediná cesta pro náš region je **vyrábět špičková vína, vysoce kvalitní vína, která budou stát alespoň 5 Euro**. Nemůžou stát méně, protože za tu cenu je tady nikdo nevyrobí. Musíme zákazníka přesvědčit, že to víno za to stojí, musí nám uvěřit, že naše víno má příběh, že je jedinečné a pak ho bude kupovat i za vyšší cenu. Nikdo z moravských vinařů se nemůže pouštět do souboje s produkcí Austrálie nebo Argentiny, protože za jejich cenu víno v naší oblasti nevyrobíme. Je to předem prohraný boj. Někdo se o to pokouší tak, že dováží levná vína v cisternách a pak je dodává do supermarketů jako moravská vína za dobrou cenu 75 Kč. Nebo se některý vinař podbízí cenou, protože potřebuje vyprázdnit sklepy, ale pokud se tak bude chovat dlouhodobě, vede podnik do záhuby. Ing. Špalek se taky domnívá, že **18 000 ha vinic na jižní Moravě je moc**, protože mnohde jsou vinice vysázeny na nevhodných místech pro révu, odhaduje, že se plocha vinic časem ustálí přibližně na 14 000 ha.

Starší moravští vinaři se stále orientují jen na Prahu a český trh. Mladí již vyrostli v jiných podmínkách, moravské vinařství na ně čekají, aby mu vybojovali jméno ve světě. Mladá generace již vyrůstala po revoluci. Starý vinař se zeptá, proč by někdo chtěl moravské víno v Indonésii, mladý se zeptá, proč by nechtěl - je to **jiný přístup**. Oni říkají, když tam není české víno, tak ho tam začneme dodávat. Ing. Špalek uvádí příklad z firmy Baťa – jeden obchodník přijel z Afriky a řekl, že tam se boty nevyplatí dodávat, protože všichni chodí bosí, druhý tak ale přišel s tím, že všem těm bosým boty prodá, protože je přesvědčí, že je to pro ně dobré. To platí i pro náš export moravského vína.

Německo doveze nejvíc vína na světě, proto němečtí vinaři musí hledat trhy zahraničí. U nás je pořád tendence uchránit trh před dovozem vína, je to sice důležité, ale cesta je i **hledat, jak dostat naši produkci za hranice**, přebytky musíme vyvézt. U nás jsou bohužel ještě jazykové bariery. Tradiční vinařské státy vyváží vždy alespoň čtvrtinu své produkce. Na veletrhu ProWein v Düsseldorfu má Rakousko celý pavilon, je tam 350 rakouských vinařů, přitom mají jen asi 3x větší rozlohu vinic. My máme jeden stánek a v něm 4 vinařské firmy. Stánek stojí milion, financuje ho Vinařský fond. Vinaře to stojí jen 50 000 Kč, přesto je účast malá. **Cesta pro rozvoj vinařství v regionu je kvalita, image, vývoz do zahraničí.**

Otázka 5: NV nemá aktivní turistický program. Vlastní dva staré sklepy z 18. stol. s cihlovou klenbou, jsou nově zrekonstruované. Zde nabízejí ochutnávky, když přijdou turisté, drží tam služby od jara do podzimu. Jsou ale „na konci světa“, kam málokdo zajíždí. Jednu vinici mají na vinařské stezce, takže by tam mohli nabízet vína cyklistům, ale museli by tam držet služby, nebylo by to výdělečné.

Propagace vinařství vidí Ing. Špalek v tom, že mají kvalitní moderní www stránky, získávají medaile a v mnoha soutěžích, což se vždy medializuje. Účastní se veletrhů, pořádají po republice ochutnávky, účastní se vinařských slavností, čímž se dostávají do povědomí veřejnosti.

Terroirová vína nemají, ale chtějí proniknout na Pálavu - v příštím roce budou vysazovat 10 ha vinic v Klentnici. 3 nové hektary vinic jsou na Šibeničním vrchu, což je kvalitní vinice. Na viněty označují, z které vinice víno pochází. Používají skleněné uzávěry jako jediné vinařství v ČR od r. 2006, jsou již známí tím, že nepoužívají korek.

Otázka 6: **V zemědělské politice státu je poškozují nejvíce systém rozdělování dotací.** Protože společnost patří do skupiny kolem AGRO - Měřín, a.s., má statut velkého podniku

a je v mnoha ohledech diskriminována. Na některé dotace nemá nárok vůbec, u některých programů PRV má stejný strop jako podnik, který má minimální obrat. Nejvíce jim stát pomohl, když umožnil prodej státních pozemků pod vinicemi na splátky na 30 let. Náš stát nepomáhá vinařům tak jako Rakousko. Kraj se o vinaře stará, ale stát ne.

*Otázka 7: **Ekologické vinařství nedělají**, NV dělá integrovanou produkci. Bio produkce je pro ně riskantní, bio vinice potřebují obrovskou péči, je zde riziko houbových chorob, plísni. NV nemá resistantní odrůdy, mají klasické odrůdy, které jsou dost náchylné.*

*Otázka 8: Vinařství využívá dotace **SAPS** a dotace **na integrovanou produkci**. Přidělování dotací vnímají jako diskriminační, EU omezuje velké podniky, aby podpořila malé. Poradenské firmy stran dotací nevyužívají, jejich mateřská firma je velká, AGRO Měřín patří k velkým příjemcům dotací, na dotace má své oddělení.*

*Otázka 9: NV plánuje přesouvání vinic do lepších poloh, čekají je **tedy investice do vinic a změny odrůd**. V roce 2013 budou investovat do **technologie na výrobu červených vín**. Za velmi důležité považuje Ing. Špalek **investice do marketingu a podpory exportu**.*

PŘÍLOHA P VI: VINAŘSTVÍ NATURVINI

Vinařství NATURVINI s.r.o. v Bavorech se nachází pod úpatí Pálavských vrchů. Specializací vinařství je **tvořit vína k jídlu** a proto převažují vína suchá a nekomplikovaná směrem ke konzumentům. Vinařství se také specializuje na výrobu originálních marmelád z hroznů, vinného želé, vinné omáčky a hořčice a to vše originální domácí moravskou recepturou. (WEBDESIGN HLAWA CREATIVE, ©2013)

Majitelem vinařství je **Ing. Patrik Staško**. Pochází z rodu vinařů z obce Vinné na východě Slovenska. Vystudoval obor vinařství a vinohradnictví na Zemědělské fakultě Mendelovy univerzity v Brně. Pracoval v mnoha vinařských společnostech, např. Vinium a.s., Wine Investment s.r.o., Mikrosvín Mikulov, Moravské vinařské závody Bzenec, s.r.o. Od roku 2010 pracuje ve vlastním rodinném vinařství NATURVINI s.r.o. je absolventem mezinárodních degustátorských zkoušek a členem Evropského řádu rytířů vína, pravidelně se zúčastňuje hodnocení vína na významných soutěžích na domácí vinařské scéně. (WEBDESIGN HLAWA CREATIVE, ©2013)

Vinařství pracuje v ekologické produkci, rozloha vlastních vinic by se měla postupně ustálit na 10 ha. V současnosti sklízí hrozny z 5 ha. Na jaře 2012 vysadili mladou vinici na ploše 3 ha přímo v Bavorech na vinařské trati Slunečná.

Vinařství NATURVINI s.r.o. má sídlo v Bavorech 147, PSČ 692 01, IČ 29217431

Rozhovor mi poskytl **Ing. Patrik Staško** dne 20. 3. 2013

Otázka 1: V době rozpadu družstev Ing. Staško končil VŠ, netroufá si hodnotit vliv rozpadu na rozvoj vinařství Mikulovska. Družstva se nerozpadla, spíše **transformovala**. Půda se pronajmula novým společnostem, ne všichni měli patřičné informace, aby situace mohli využít. Ti, kdo informace měli, nyní ty společnosti vlastní.

Vinařství vlastní jednu starší vinici, kterou koupili. Ostatní vinice jsou **nové vinice**, které vysázeli, museli si zajistit práva na opětovnou výsadbu. Nyní mají přes 6 ha v orné půdě, z toho **5 ha jsou vinice**. Na výsadbu mají nachystané ještě 3,5 ha půdy. Jako rodinná firma plánují mít **konečnou rozlohu vinic do 10 ha**. Hrozny nejen produkují ale i nakupují, ročně vyprodukují kolem 35 000 lahví vína. Toto množství odpovídá i budoucí produkci jejich vinic, které přibližně za 3 roky začnou rodit.

Otázka 2: Dotace čerpají na půdu (SAPS), loni zažádali o **dotaci na investice do technologií** (lis, filtr, vinifikátor). Manželka čerpá dotace jako **mladý začínající zemědělec na rozšíření svého podnikání na výstavbu nového sklepa**. Čerpali i dotaci související s výsadbou mladých vinic, s přesunem vinic do svahů a zvýšení počtu keřů na plochu, dále dotace na ochranu proti okusu vysokou zvěří. Celkem asi 3 - 4 tituly dotací.

Snaží se dotace využívat co nejvíce, je to obrovská pomoc. Přístup k dotacím vidí jako rovný, ze strany úřadů se setkal s ochotou. Nedokáže posoudit, jak to bylo v začátcích přidělování dotací, oni je využívají teprve poslední 3 roky, kdy už práce úřadů funguje velmi dobře.

Otázka 3: Jejich vína jsou konkurenceschopná svou kvalitou. Co se týče prodeje vína, jsou i v řetězcích. Problém trhu je jeden – zatřídění vína z pohledu kvality a ceny vína je u nás nedokonalé. Dnes přijde zákazník do vinotéky a vidí Pálava kabinet za 69 Kč, Pálava kabinet 120 Kč a Pálava kabinet 300 Kč. Zákazník neví, proč to tak je, jestli výrobce za 300 Kč ho okrádá nebo výrobce za 69 Kč je nějaký kouzelník, který víno dokáže vyrobit levně. Jednoduchý výpočet nám stanoví reálnou prodejní cenu moravského vína. Dnešní průměrná cena hroznů (jakostních nebo stolních) je kolem 17 Kč za kilogram. Samozřejmě převlastkový Tramín, Pálava, Chardonay stojí více, kolem 22 – 25 Kč za 1 kg. Pro náš výpočet ale počítejme cenu 17 Kč za kilogram. Na jednu lahev potřebujeme 2 kg hroznů, což bez obalu představuje 34 Kč. Obal, korek, etiketa (bez nákladů na grafický návrh, bez nákladů na práci vinaře) je cca 20 Kč. Jsme na 54 Kč. Logistika, doprava, práce vinaře 10 – 5 Kč. Což už představuje sumu 64 – 70 Kč. To je dnes skutečný náklad na výrobu jakéhokoliv dobrého moravského vína. Jak je tedy možné, že v řetězcích se prodávají moravská vína za 60 – 70 Kč, a to včetně DPH a marže řetězce? To je obrovskou neznámou.

Vinařství NATURVINI dodává svou privátní značku do Aholdu (6 vín), kde je koncová cena pro zákazníka 169 a 189 Kč, v době akcí 129 a 139 Kč. To už obchodují s minimální marží, ale nejsou v minusu. V Makru mají 6 vín, zde mají lepší marží, pohybují se kolem 200 Kč za lahev. V Globusu mají 2 vína 189 Kč a 209 Kč. Ing. Staško **nemá problém prodávat svá vína v supermarketech**. Lidé dnes nemají moc času, nemají čas zajet do vinotéky, když si chtějí dát večer dobré víno. Má ale problém s cenovou politikou, ceny nekazí řetězce, ale samotní vinaři. Když vinař prodá víno za 30 - 40 Kč, market si k tomu přidá marži 25 %, je na 50 - 60 Kč. Když on prodá víno řetězci za 100 Kč, tak s marží řetězce a s DPH víno reálně stojí to, co má stát tzn. 169 - 180 Kč s daní. „*Tolik má stát moravské víno v marketu a dodržujme to všichni, ať tam nejsou Němci, Francouzi.*“ Dnes je

v regálech více zahraničních vín než moravských, polovina tzv. moravských vín jsou dovozy. Vína jsou zahraniční, která čeští a moravští výrobci levně dovezou a jen na ně dají svou značku. Ve Francii, v Itálii i jinde se vína špičkových vinařů prodávají i v supermarketech, ale za cenu, která jim náleží. I movití lidé, např. ředitel středního podniku, nakupuje v supermarketu, nechodí jen na biotrh, každý den potřebuje běžný nákup základních potravin. Průměrně nakupujeme 2x týdně a kolikrát týdně chodíme do vinotéky? 1x za měsíc. Ing. Staško se snaží přežít, nemá žádný obchodní tým, proto dodává i do řetězců. Snaží se ale odlišit tím, že garantuje určitou kvalitu. Např. do Alberta dávají privátní značku, tzn. vybrané šarže jen pro tento řetězec, mají to pod jinou etiketou, kromě jediného kabinetu jsou to přívlastková vína, pozdní sběry, výběry z hroznů, tedy poměrně vysoká kvalita. NATURVINI má i řadu jakostních vín a řadu Vinice jako standartní vína. Nyní budou na trh uvádět novou řadu určenou jen pro vinotéky a restaurace. Tato řada je z odrůd, které mají vysázené na Pálavě. Jako vinař se nemá za co stydět, kvalitu nešidí ani u standartních vín.

Firma má jako přidanou výrobu k vinařství **pochutiny z vína a s vínem související**. Nemají pro tento program vypracovaný marketing, protože problémem malých rodinných firem je to, že na všechno jsou sami. Pracuje na vinici, vyrábí víno, dělá administrativu, **nezbývá času na marketing**. Dalo by se určitě v tomto projektu dělat více, ale netlačí na to, protože meziročně jim prodej stoupá. Produkty prodávají „ze dvora“, když zákazník přijde a ve 3 prodejnách řetězce Globus v Praze. Cítí, že by měli dělat více pro to, dostat produkty do povědomí veřejnosti, možná mít dobrého obchodního partnera. Musí však zvládat všechny činnosti - obchod, budují nový sklep, rekonstruují stávající sklep, kde jsou v pronájmu, všechny tyto činnosti jsou časově náročné, **nemohou postupovat tak rychle jako velké firmy**, které mají na všechno lidi. To je ale obecný problém malých rodinných firem.

S Rakouskem jako firma neobchodují. Mají tam pár spřátelených vinařů, navštěvují se „na košť“. Rakušané mají svá kvalitní vína, Ing. Staško si nemyslí, že by toužili po moravských vínech. Rakousko samo má výbornou exportní politiku, vyváží vína i do Ameriky (oblast Wachau, Krems), ČR tak úspěšná v exportu není. Jejich firmy se to ale netýká, oni **se snaží zůstat na tuzemském trhu**, jen část produkce vyváží na Slovensko, protože odtud Ing. Staško pochází.

Otázka 4: Rozvoj vinařství v posledních letech hodnotí kladně, je vidět obrovský posun. Samozřejmě lidé z toho mají příjem. Rozvíjí se jak malí producenti, kteří nejsou registro-

vaní jako vinaři, vyrábí pro svou potřebu a velké množství svých známých, tak i registrované firmy, jako jsou i oni, které jdou oficiální cestou. Otázkou zůstává, že **do vinařství vstupují i lidé, kteří na to nemají vzdělání a s tím souvisí i kvalita produkovaného vína**. To ale vyřeší trh. Starosta z Mikulova se o rozvoj vinařství stará, město pořádá spoustu kulturních akcí, pořádá se Pálavské vinobraní. Město zajistí propagaci akce, na které se pak vinaři mohou prezentovat.

Otázka 5: Firmy se snaží rozvíjet agroturistiku a edukaci o samotném víně. Problémem je, jak motivovat lidi, aby přijeli. Dnes **lidé stále ještě tápou v otázce kvality vína**. Např. LIDL dělá akci francouzských vín, kterou zastřešuje pan Vašut. Vyprodali všechna vína, v podstatě bezejmenné „no name“ francouzské značky za cenu 199 - 299 Kč. Přitom za kvalitní moravské víno je problém dnes dostat 200 Kč. To svědčí o neznalosti lidí, proč jsou ochotní zaplatit 300 Kč za neznámé francouzské víno, ale nezaplatí tuto cenu za kvalitní víno moravské.

V rámci **Festivalu otevřených sklepů** chtějí letos poprvé pro turisty pořádat jízdy vozítky Segway s instruktory po svých vinicích. Akce bude trvat celkem 2 dny, pokud to bude mít odezvu, tak by v této aktivitě chtěli pokračovat po celou sezonu. Jde o edukaci turistů, aby poznali práci na vinici a dovedli ji ocenit. Někteří jejich obchodní partneři chodí na vinice pomáhat při stříhání nebo ve sběru, ale upřímně řečeno nikdo nevydrží pracovat déle jak jeden den. **Propagaci své firmy** vidí v osobním kontaktu se zákazníkem. Pořádají degustace v pronajatém sklepě a v penzionu v Bavorech, který rovněž pronajímají. Na podzim budou mít pro různé akce svůj sklep. Účastní se různých vinařských akcí, festivalu otevřených sklepů apod. Mají nově upravené www stránky.

Otázka 6: Jelikož NATUVINI je malá rodinná firma, je to pro ně dost vzdálené. Samozřejmě je pro ně důležité, jak stát chrání vnitřní trh před dovozy, protože pak cena jejich vín stoupá. Spotřební daň – i když vznikne, budou se muset snažit přežít, protože mají půjčky, hypotéky. Ing. Staško **kritizuje spoustu termínů pro drobné podnikatele pro odevzdání různých žádostí nebo hlášení** (o produkci, o skladových zásobách), přiznání k dani, odvody do VF atd. Mělo by to být všechno k jednomu termínu, např. konec kalendářního roku nebo hospodářského roku, kdy se odevzdává daň z příjmu. Jestliže je termínů hodně, pak člověk i neúmyslně něco opomene. Jako podnikatel je zavalen papíry a on chce dělat víno, být ve vinohradě. Mají v pánu přijmout jednoho zaměstnance, požádali úřad práce o dotaci na vytvořené pracovní místo. Musí vyplnit spoustu formulářů, musí předložit např. potvrzení FÚ o bezdlužnosti, přitom ten stát má možnost si to zjistit. Toto by měl

dělat stát a neházet to na podnikatele. Firma se rozmyšlí někoho přijmout, protože již jednou měli negativní zkušenost, zaměstnanec nebyl pracovitý a byl problém ho propustit.

Největší pomocí státu jsou dotace, bez nich by to nešlo. Nemohli by vysadit 5 ha vinic za jeden rok, protože vinařství na to nevydělá. VF zatím nevyužívají, jen platí odvody, ale je to spíš jejich chyba, že se nezajímají. VF dělá pro vinaře marketing, dotuje účasti v soutěžích. I NATURVINI se chce v budoucnu účastnit různých vinařských soutěží, ale až budou mít vlastní sklep. Chce, aby jejich autentičnost v soutěži byla podpořena nejen vinicemi, ale i zázemím. Byli již v soutěži Král vín, Vinař roku. Malé vinařství má problém, že soutěží je hodně, rozdává se např. 1 000 lahví, které musí vyrobit a efekt z toho je malý. S MAS nespolupracují, zatím neměli prostor pro využití jejich služeb.

Otázka 7: Ing. Staško je jednoznačně **zastáncem ekologického vinařství**. NATURVINI pracuje podle zásad ekologického zemědělství, ale nejsou členy eko-produkce. Když sázeli vinice, tak už se do ekologické produkce nepřijímalo. Musí počkat na další vývoj, na legislativu, pak se přihlásí.

Otázka 8: Z dotací EU jsou to hlavně SAPS platby. Jako negativum vnímá to, že **podmínky pro dotace nejsou v EU rovné**. Např. Francie, Itálie čerpá dotace na výrobu lihu z vína, protože tam mají přebytky, takže pak mají dumpingové ceny při dovozu k nám. To mu jako vinaři narušuje trh.

Otázka 9: Nyní **investují do nového sklepa**. O přikoupení vinic přemýšlí stále, ale je to otázka kolik má firma financí. Čekají, jestli PGRLF vypíše nějaké dlouhodobé půjčky na 20 - 30 let. Už tomu tak jednou bylo, z té doby ti mocní, kteří měli informace, získali půjčky od státu na 30 - 50 let. Dnes je splácí z těch dotací. Na to si nechce stěžovat. Ale ještě je spousta volné půdy. Bylo by dobré, kdyby stát otevřel **dlouhodobé půjčky alespoň na dobu jedné generace na nákup půdy**. Ta půda nejde splatit rychle, nejde hned sadit vinice a vydělávat, chce to minimálně 3 roky, kdy se půda musí nachystat.

Poradenské firmy nevyužívají, i když nabídky měl, nevyužil je. Všechny žádosti si dělá sám ve spolupráci s úředníky příslušných institucí. SZIF má referát, který má na starosti vinaře, vždy získal přesné informace o tom, co vše je možné čerpat, oni si pak vybrali, co splňují. Je kolem toho hodně agendy, je to ale velká suma, která jim pomáhá, takže to stojí za to. Chování úředníku bylo vždy vstřícné.

PŘÍLOHA P VII: PŘÍRODNÍ DOMINANTY NA TRASE PROJEKTU

Obrázek 8: Kočičí skála a Stolová hora (zdroj Google Earth)

Obrázek 9: Výhled ze Stolové hory na krajinu (zdroj Google Earth)

Obrázek 10: Siroťčí hrádek (zdroj Google Earth)

Obrázek 11: Vinice za obcí Bavory (zdroj Google Earth)

Obrázek 12: Tuold (zdroj Google Earth)

Obrázek 13: Geopark Tuold a naučná stezka (zdroj Google Earth)

